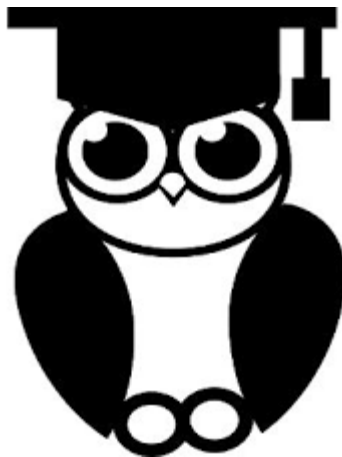

Кейдалюк В.О. , Сухарева А.О.

**ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ
ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ: ТЕОРІЯ ТА
ПРАКТИКА**

Монографія

Одеса

2025

УДК 351.74 (477)

В 89

Рецензенти:

Вітвіцький С. С. доктор юридичних наук, професор Донецького державного університету внутрішніх справ (ректор).

Шопіна І. М. доктор юридичних наук, професор Львівського державного університету внутрішніх справ.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № від _____.____.2025 р.)

Кейдалюк В.О., Сухарєва А.О.

В 89 Взаємодія Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості: теорія та практика: Монографія. – Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2025. - 159 с.

ISBN

Монографічне дослідження спрямоване на аналіз нормативно-правових аспектів партнерства між Національною поліцією та громадськими об'єднаннями. Основний фокус дослідження націлено на визначення сутності цього партнерства та обговорення процесів співпраці, а також виявлення факторів, що впливають на цю взаємодію. Аналіз практичного досвіду, судової практики та можливих сценаріїв розвитку взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та Національної поліції України дозволяє глибше дослідити проблематику такої взаємодії та знайти прогресивні рішення для вдосконалення нормативно-правового забезпечення співпраці поліції та громадських об'єднань.

У виданні на основі положень чинного законодавства, наукових суджень дослідників, судової практики проведений докорінний аналіз проблем, прогалин та колізійних моментів у цій сфері й запропоновано власне бачення авторів щодо вирішення спірних питань.

Для науковців, курсантів і студентів закладів вищої освіти юридичного профілю та працівників правоохоронних органів.

УДК 351.74 (477)

© В.О. Кейдалюк, А.О. Сухарєва 2025

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2025

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АРК - Автономна Республіка Крим

АТО - антитерористична операція

ГО - громадська організація

ГОПС - громадські об'єднання правоохоронної спрямованості

ГФЗОГПідК - громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону

ГФОГП - громадські формування з охорони громадського порядку

ДОП - дільничний офіцер поліції

ДСНС - Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДФТГ - добровольче формування територіальної громади

ЄДРСР - Єдиний державний реєстр судових рішень

КМУ - Кабінет Міністрів України

КУ - Конституція України

КУпАП - кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС - Міністерство внутрішніх справ

НПУ - Національна поліція України

ОБСЄ - Організація з безпеки і співробітництва в Європі

ОМС - орган місцевого самоврядування

ООС - операція об'єднаних сил

ПОГ - поліцейський офіцер громади

ст. - стаття

ШОП - шкільний офіцер поліції

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ПЕРЕДМОВА.....	6
<i>Кейдалюк В.О.</i>	
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ.....	9
1.1. Генезіс інституту взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні.....	9
1.2. Методологічні основи дослідження правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	27
1.3. Сутність, зміст та ознаки взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості	39
<i>Сухарєва А.О.</i>	
РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ.....	50
2.1. Адміністративно-правові основи та принципи взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	50
2.2. Партнерство між громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості та органами Національної поліції України в правоохоронній діяльності.....	75
2.3. Форми участі громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в правоохоронній діяльності	83

Кейдалюк В.О.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	97
3.1. Міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.....	97
3.2. Сучасні тенденції та напрямки вдосконалення організації процесу взаємодії поліції та з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні.....	113
ВИСНОВКИ	127
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	134
ДОДАТКИ	150

ПЕРЕДМОВА

В усі часи особливо в сучасних умовах громадськість виявляє значний інтерес до взаємодії з правоохоронними органами для спільного забезпечення публічної безпеки та правопорядку. Досліджувана тематика не лише відображає актуальні проблеми сучасного правового середовища, але й відкриває шлях для вдосконалення законодавства та практичних механізмів взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості з Національною поліцією України, що сприятиме покращенню якості правоохоронної діяльності в Україні.

Монографічне дослідження спрямоване на аналіз нормативно-правових аспектів партнерства між Національною поліцією та громадськими об'єднаннями. Основний фокус дослідження націлено на визначення сутності цього партнерства та обговорення процесів співпраці, а також виявлення факторів, що впливають на цю взаємодію. Аналіз практичного досвіду, судової практики та можливих сценаріїв розвитку взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та Національної поліції України дозволяє глибше дослідити проблематику такої взаємодії та знайти прогресивні рішення для вдосконалення нормативно-правового забезпечення співпраці поліції та громадських об'єднань.

У сучасному українському суспільстві відзначається загострення проблем в галузі правопорядку та громадської безпеки. З цього погляду, дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є актуальним та стратегічно важливим.

На перший погляд, це пов'язано із тим, що сприятиме формуванню ефективної системи взаємодії між правоохоронними органами та громадськістю. Зрозуміло, що сучасні виклики та загрози вимагають комплексних підходів до забезпечення громадської безпеки. Взаємодія громадських об'єднань та поліції може стати ключовим фактором в успішному вирішенні цих завдань. Другий аспект полягає в необхідності зміцнення легітимності та довіри до правоохоронних органів. Активна участь громади у формуванні та реалізації стратегій безпеки сприяє визнанню необхідності дій поліції серед населення, що може позитивно позначитися на її роботі та відносинах із громадою.

Крім того, урахування практичного досвіду та інновацій у сфері взаємодії дозволяє визначити оптимальні шляхи покращення нормативно-правового поля. Це особливо важливо у контексті швидкісних змін у

сучасному світі, де потрібно постійно адаптувати законодавство до нових реалій та викликів.

Взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості стає важливою складовою у процесі становлення громадянського суспільства. Залучення громадськості до вирішення питань правопорядку визначається не тільки як інструмент забезпечення безпеки, а й як засіб підтримки активного громадянства та розвитку громадської самосвідомості.

У контексті сучасного інформаційного суспільства, взаємодія поліції з громадськими об'єднаннями також набуває нових форм. Інтернет-технології, соціальні мережі та інші засоби комунікації визначають нові форми обміну інформацією та спілкування між правоохоронцями та громадськістю.

В цілому, актуальність теми обумовлена необхідністю пошуку оптимальних рішень для покращення безпеки та забезпечення правопорядку у суспільстві через ефективне партнерство між Національною поліцією та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Отже, обґрунтування нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є не лише теоретичною проблемою, але й практичною необхідністю для забезпечення стабільності, безпеки та захисту прав громадян в умовах сучасного суспільства.

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці таких провідних учених, як Аброськіна В.В., Бандурки О. М., Батиргарєєва В.С., Безпалової О.І., Берендєєвої А.І., Брателя С.Г., Власенка Д. В., Галуцько В. М., Горбача Д. О., Грохольського В. Л., Гусєва А.І., Гуцмана М.С., Денисової А.В., Джафарової О. В., Джураєва О. О., Долгополова А.М., Живко М. О., Золотарьової Н. І., Колодяжного М. Г., Корнієнка М.В., Коропатова О. М., Медведенка С.В., Московець В.І., Мошак Г.Г., Синявської О. Ю., Сірого Є. В., Соха С.С., Сподарик Н. І., Тertiшника В. М., Федорова А.М., Шостко О. Ю., Юніна О.С., Ярмакі Х. П. та інші.

Проте, попри значну кількість наукових робіт, що присвячені діяльності громадських об'єднань, не в повному обсязі вирішена значна кількість колізійних і проблемних питань, які стосуються визначення адміністративно-правового статусу та виокремлення особливостей діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості на сучасному етапі, що й зумовлює актуальність представленого дослідження.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України,

Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Емпіричну базу монографії становлять узагальнення практичної діяльності Національної поліції України, аналітичні звіти міжнародних інституцій та громадських організацій, данні Єдиного державного реєстру судових рішень.

Викладені у монографічному дослідженні міркування відображені у відповідних пропозиціях стосовно доцільності внесення змін та доповнень до чинних законів та підзаконних нормативно-правових актів, а також розроблення проєктів відповідних нормативно-правових актів у вищезазначеній сфері. Підготовлені за результатами дослідження зміни та доповнення до діючого законодавства, викладені у відповідних додатках, можуть бути реалізовані на рівні законодавчої ініціативи.

Сформульовані теоретичні положення, висновки та пропозиції були одержані у результаті аналізу й безпосереднього використання в дослідженні науково-інформаційних, нормативно-правових джерел і матеріалів щодо встановлення адміністративно-правового статусу та особливостей трансформації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Основні положення дослідження можуть бути також використаними у сфері науково-дослідної та навчально-методичної діяльності.

РОЗДІЛ 1.

ПРАВОВІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

1.1. Генезис інституту взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Людське суспільство побудовано на спілкуванні, взаємодії та відносинах окремих особистостей. Розвиток соціальної взаємодії населення з правоохоронними органами, зокрема щодо забезпечення законності та правопорядку, пов'язані з історією розвитку людства.

Правоохоронні органи, здійснюючи діяльність по забезпеченню громадського порядку та боротьбі зі злочинністю, постійно взаємодіють з населенням, громадами, окремими особами, як за своєї ініціативи так і навпаки. Не можливо здійснювати правоохоронну діяльність у відриві від суб'єкта, задля якого вона провадиться. Отже, розвиток взаємодії в галузі правоохоронної діяльності нерозривно пов'язаний з розвитком самої правоохоронної діяльності, розвитком суспільства та держави[151, с.31].

Важливо зазначити, що правоохоронна діяльність не може існувати відокремлено від громадянського суспільства. Таким чином, розвиток взаємодії правоохоронних органів із суспільством у сфері правопорядку нерозривно пов'язаний з самим розвитком правоохоронної діяльності, її інституційного забезпечення, державної політики в даному напрямку, а також розвитком інститутів громадянського суспільства і країни загалом. На нашу думку, існує взаємна залежність між цими процесами, яка в цілому впливає на забезпечення ефективності правопорядку та створення стабільного та безпечного середовища.

Організація взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави посідає центральне місце в сучасній системі публічного управління. Недостатня ефективність діяльності органів публічної адміністрації, як правило, пов'язана із браком дієвої комунікації із населенням, відсутністю реальних механізмів взаємодії з місцевою громадою. Співіснування держави та інститутів громадянського суспільства являє собою складний процес взаємного контролю та правообмежень, в якому держава, виступаючи в якості суб'єкта, наділеного владними повноваженнями, запроваджує легальний механізм втручання у власну діяльність, шляхом участі інститутів

громадянського суспільства в реалізації державних функцій та контролі функціонування державного механізму[152, с.20].

Загалом забезпечення стабільності та правопорядку є основним елементом функціонування будь-якої сучасної правової держави. Для досягнення цієї мети необхідна чітко налагоджена та ефективно діюча система правоохоронних органів. Особливо важливою є роль органів поліції та інших правоохоронних структур.

З метою забезпечення ефективного функціонування таких органів в державі, пріоритетним завданням є їх постійна розбудова та покращення. Зазначене включає формування чітких правових засад їх організації та діяльності. Держава має приділяти особливу увагу створенню ефективних механізмів, які забезпечують дотримання прав і свобод громадян, захист від злочинності та забезпечення правопорядку в країні. Вбачається, що одним з аспектів розбудови правоохоронних органів є якість їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства, до яких, як відомо, належать громадські об'єднання.

Розбудова правоохоронних органів має сприяти налагодженню безпечного та стабільного середовища для громадян, сприяти економічному розвитку та підвищенню рівня життя населення. Це завдання стає невід'ємною частиною процесу зміцнення державності та забезпечення гармонійного розвитку суспільства. Таким чином, питання ефективної взаємодії правоохоронних органів та напрацювання правових засад їхньої організації та діяльності є ключовими пріоритетами для будь-якої правової держави, оскільки вони забезпечують стабільність, безпеку та розвиток суспільства.

В сучасних умовах побудови правової держави, серед описаних у науковій літературі моделей взаємодії громадянського суспільства та державних органів, зокрема, поліції[153, с. 103], найбільш прийнятною моделлю взаємовідносин має виступати партнерська взаємодія.

Одним із напрямів діяльності поліції є - формування та розширення партнерських відносин поліції та інститутів громадянського суспільства. У рамках різних напрямів допустимі різні форми участі різних інститутів громадянського суспільства. Особливості форми взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства відображають її організаційно-забезпечувальний характер, спрямованість на досягнення спільних з громадянським суспільством цілей, а особливості методу полягають у тому, що це метод узгодження[17, с. 126].

На думку В. В. Майорова, діяльність поліції, основана на співпраці з населенням, громадою та громадянами і спрямована на попередження

правопорушень, є нагальною потребою сьогодення. Одним із способів вирішення цього завдання є вдосконалення взаємодії поліції з громадськістю, що є запорукою довіри населення до поліції[62, с. 189].

Очевидно, що дотримуючись демократичних цінностей та етичних правил, поліція може сподіватися на лояльність громадськості, викладеної в довірі до її діяльності та підтримці. Взаємовідносини між поліцією та громадськістю стають більш довірчими та сприятливими, що сприяє спільному зусиллю для підтримки правопорядку, безпеки та благополуччя в суспільстві, поліція ж натомість отримує партнера в особі громадськості для допомоги у виконанні нею її функцій.

Після проголошення Україною незалежності, молода держава стояла перед важливим завданням побудови власної державності, розвитку правової системи та створення ефективних правоохоронних органів. З проголошенням незалежності, країна зіткнулася з численними викликами, зокрема злочинністю, корупцією та внутрішніми конфліктами[47, с. 81]. У такому контексті, формування дієвих правоохоронних органів стало одним із пріоритетних завдань держави.

Як зауважує В.С. Батиргарєєва, обмежувати боротьбу зі злочинністю лише державним супроводженням означає усвідомлено обмежувати запобіжні можливості суспільства[4, с. 398].

На нашу думку, викладена вище позиція заслуговує на увагу та набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної військової агресії гуртується український народ проти зовнішнього ворога, а злочинність є «своєрідним» внутрішнім ворогом, яка загрожує національній безпеці країни.

Щоб розкрити особливості розвитку, форми та методи участі громадських об'єднань у діяльності поліції, протидії правопорушенням й охороні публічного порядку та безпеці, у першу чергу доцільно проаналізувати наявний досвід подібної діяльності. Цей підхід передбачає можливість проведення узагальнення процесу формування об'єкта дослідження, приділення уваги його реальній історії та хронології розвитку з усіма особливостями. Визначений підхід в рамках дослідження дозволяє розглянути роль громадських об'єднань та суспільства в цілому у контексті їх походження та історичного розвитку, а також спрогнозувати завдання для її діяльності.

На нашу думку, для здійснення такого аналізу найдоцільніше розглянути період з часів проголошення незалежності України, оскільки саме період існування Української держави з її цінностями та нормотворчим процесом значно вплинули на формування інституту участі громадських

об'єднань при охороні публічного порядку та безпеки як суб'єкта запобігання правопорушенням.

У перші роки незалежності, Україна виконала низку реформ для створення сучасної системи правоохоронних органів. Зокрема, були реформовані ряд правоохоронних органів: національна гвардія, міліція, прокуратура та судова система. Поступово, правоохоронні органи отримували нові повноваження та розширювали співпрацю з міжнародними партнерами у сфері протидії правопорушенням. За останні десятиліття, Україна продовжує здійснювати реформи в правоохоронній галузі з метою підвищення ефективності та прозорості діяльності правоохоронних органів. Протидія корупції та організованій злочинності залишається одним із головних завдань правоохоронних органів України. На сучасному етапі, українська правоохоронна система намагається забезпечити дотримання прав та свобод громадян, публічний порядок і безпеку та сприяти розвитку демократичного суспільства. Проте, існують виклики сьогодення, які потребують подальшої уваги та вдосконалення, щоб забезпечити повну довіру та підтримку громадськості щодо роботи правоохоронних органів.

Якщо ж проводити аналіз історичної періодизації розвитку партнерських відносин та взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості (далі- ГОПС) в Україні, пропонуємо розглянути історичні аспекти їх становлення та розвитку.

Розглядаючи початковий етап взаємодії ГОПС та НПУ (тривав у період з проголошення незалежності України у 1991 році та до набрання законної сили Законом України «Про Національну поліцію» у 2015 році) відмітимо, що на зорі незалежності України діяли самоврядні організації для забезпечення правопорядку. Так, історично до проголошення незалежності на території України діяли так звані ради профілактики правопорушень та громадські пункти охорони порядку. Ці організації відігравали критичну роль у підтриманні безпеки та забезпеченні правопорядку на певних територіях. Ради профілактики правопорушень зосереджувалися на зміцненні дисципліни та етичних стандартів серед працівників установ та підприємств. Їхня діяльність відбувалася з метою запобігати вчиненню правопорушень та підвищення правосвідомості членів тогочасного суспільства та трудових колективів, у тому числі і з питань охорони громадського порядку і профілактики правопорушень на закріплених за ними територіях.

Відмітимо, що нині зазначені ідеї є скоріше національним історичним досвідом, а такі положення та підходи в Україні нормативно не застосовуються та відповідно до Закону України «Про

правонаступництво»[105] та Закону України «Про дерадянізацію законодавства України»[84] втратили свою актуальність.

З іншого боку, в контексті історичного аспекту дослідження відмітимо, що зазначені громадські пункти охорони порядку були своєрідними центрами координації зусиль різних громадських організацій, які займалися забезпеченням громадського порядку та профілактикою правопорушень на визначених територіях. Очевидно, що ці громадські об'єднання були своєрідними центрами громадської самоорганізації та діяльності, де різноманітні ініціативи та зусилля об'єднувалися з метою забезпечення безпеки та зменшення злочинності на локалізованій території. Ці самоврядні організації потенційно мали значний вплив на покращення співпраці з тогочасними державними інституціями та міліцією для забезпечення правопорядку. Їхня спільна праця потенційно дозволяла забезпечити більш ефективні підходи до розв'язання проблем безпеки та злочинності на локальному рівні. Такий симбіоз громадських ініціатив із державними структурами став однією із ключових складових взаємодії, що призводила до більш успішного підтримання порядку та безпеки в громадах та локальних спільнотах.

Запобігання та боротьба з правопорушеннями є невід'ємною складовою державного управління і становить одну з ключових функцій силових структур. Важливою роллю правоохоронних органів в забезпеченні правопорядку в суспільстві, зміцненні державних інституцій і гарантування додержання правового режиму, встановленого в країні.

Як вказували в монографічному дослідженні Коропатов О.М. та Ярмачі Х.П. різні види взаємодії міліції та громадськості існували до 1991 року та були позичені в діяльність правоохоронних органів України: позаштатні працівники міліції (існували у більшості служб міліції: чергових частинах, службі дільничних інспекторів міліції, карного розшуку, державній службі по боротьбі з економічними злочинами та ін), агентурний апарат (підрозділи кримінальної міліції), довірені особи (підрозділи дільничних інспекторів міліції), громадські організації сприяння міліції[57, с.118].

Правова база, нормативні акти та стратегії розвитку, розроблені державним механізмом, можуть бути формальними та теоретичними, поки їх реалізація не стає реальністю на практиці. Захист та ефективність всіх цих документів і політик забезпечується безпосередньо діями правоохоронних органів. Саме їхні дії забезпечують життєздатність і дієздатність державного організму в цілому. Таким чином, правоохоронна діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування державної влади, збереженні стабільності

в суспільстві та виконанні правових норм і політик, що встановлені державою. Сучасна світова практика демократичних держав віддає перевагу поліційній системі, як найбільш ефективному варіанту для захисту та підтримки інтересів громадян. Поліція виконує важливу роль у збереженні соціального спокою[171, с.125].

У 1829 році Роберт Піль заснував перший прототип поліції в Лондоні та визначив принципи, які мали характеризувати діяльність поліції. Зокрема, цитується його сьомий принцип, який гласить: «Завжди підтримувати взаємовідносини з населенням, втілюючи історичні традиції, що підкреслюють, що поліція - це суспільство, а суспільство - це поліція; поліція складається з представників населення, що отримують платню за те, щоб повністю присвячувати свою увагу обов'язкам, які покладено на кожного громадянина, в інтересах добробуту та виживання суспільства»[2].

Як бачимо, принципи Роберта Піля були спрямовані на те, щоб поліція підтримувала близькі відносини з громадою та дотримувалась традицій, що склалися історично та які засвідчують взаємодію між поліцією та суспільством. Важливим було, щоб поліцейські розуміли, що вони є частиною суспільства і відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки та добробуту кожного громадянина.

Водночас вважаємо за потрібне сьогодні більш детально трактувати позицію Роберта Піля, а саме, що близькі відносини поліції з суспільством реалізуються у відносинах з кожною окремою територіальною громадою, які у складі власне й утворюють сучасне суспільство, разом із тим якраз роль поліції в забезпеченні добробуту також потрібно розуміти не лише як добробут кожного громадянина, а і як покращення загального добробуту громади та, як наслідок, всього суспільства. Такі принципи підкреслюють важливість активної взаємодії поліції з населенням і забезпеченням інтересів громадян, сприяючи процвітанню та стабільності суспільства. Піль відзначав, що поліцейські мають бути віддані своїм обов'язкам і служити для загального блага суспільства, реалізуючи принцип «поліція - це суспільство, а суспільство - це поліція». Аналізуючи вкладене вище, очевидним є висновок про те, що поліція має виходити із самого народу та водночас представляти інтереси суспільства та їх захищати.

Констатуємо, що подальше існування аналогічних органів з проголошенням Україною незалежності поступово почало втрачати свою актуальність, натомість отримання Україною незалежності заклало підґрунтя для формування нових інститутів та форм участі громадських об'єднань у

забезпеченні громадського порядку на основі вільної волі громадян та громад, а не на підставі владних приписів.

24 серпня 1991 року, Верховна Рада України започаткувала новий важливий етап в історії країни - проголошення України незалежною, демократичною державою, що означало перехід до самостійності. Всеукраїнський референдум, що відбувся 1 грудня 1991 року, став підтвердженням підтримки вирішального рішення Верховної Ради - переважна більшість громадян висловила свою згоду і підтримку Акту проголошення незалежності України[107].

Так, молода держава мала вибудовувати власні суспільні та державні інституції, як би змогли забезпечити сталий суспільний та державний розвиток. На зорі незалежності України, відповідальність за забезпечення громадського порядку і боротьбу зі злочинністю практично повністю була покладена на органи внутрішніх справ.

На момент проголошення незалежності та тривалий час після того міліція в уже незалежній Україні керувалася нормами Закону «Про міліцію»[97], який був введений в дію з 01.01.1991 року постановою Верховної Ради Української РСР «Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про міліцію»[103].

В контексті дослідження важливо зазначити, що зазначений вище Закон «Про міліцію» в статті 3 серед інших принципів діяльності міліції виокремлював принцип взаємодії з громадськими організаціями та населенням. Разом із тим на той час зазначений Закон передбачав і принцип гласності у діяльності міліції, який полягав у тому, що міліція забезпечує інформування органів влади та управління, трудових колективів, громадських організацій, населення і засобів масової інформації про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи, спрямовані на його зміцнення[97].

Разом із тим, стаття 6 зазначеного вище Закону[97] зобов'язувала державні органи, громадські організації, службові особи, трудові колективи та громадян сприяти міліції в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю.

Відповідно до цієї статті, всі названі суб'єкти зобов'язані надавати допомогу міліції та підтримувати її діяльність у забезпеченні громадського порядку та протидії злочинності. Це може включати співпрацю з правоохоронними органами, надання необхідної інформації, дотримання законів і правил, сприяння виявленню і затриманню правопорушників, та допомогу у запобіганні злочинності в своїй спільноті чи на робочому місці[97].

На нашу думку, важливим є те, що зазначена стаття даного Закону встановлювала важливий принцип взаємодії між міліцією і громадою, що допомагає підтримувати порядок та забезпечувати безпеку суспільства. Співпраця та підтримка з боку громади мають ключове значення для ефективності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю і забезпеченні гармонійного розвитку держави.

Як відомо, складовими елементами правового статусу будь-якої державної інституції є права та обов'язки. В контексті дослідження, права і обов'язки міліції закріплені в Законі України «Про міліцію». Так, норми статті 10 встановлювали ряд обов'язків міліції, серед яких, в контексті дослідження цікавими вбачається наступні: пункт 15 вказаної статті - обов'язок повідомляти відповідним державним органам та громадським об'єднанням про аварії, пожежі, катастрофи, стихійні лиха та інші надзвичайні події, вживати невідкладних заходів для ліквідації їх наслідків, рятування людей і надання їм допомоги, а також охорони майна, що залишилось без нагляду; пункт 23 - обов'язок подавати у межах наданих прав допомогу представникам громадських об'єднань у здійсненні ними їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників. Зазначений вище Закон у контексті взаємодії з громадськими об'єднаннями надає міліції для виконання нею покладених на неї обов'язків право: вносити громадським об'єднанням обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень (пункт 19 статті 11 Закону «Про міліцію»)[97].

Аналізуючи наведене, відмітимо, що Україна з проголошенням незалежності на основі минулого досвіду почала вибудовувати власні державні інститути, у тому числі й систему правоохоронних органів, важливим елементом якої була міліція.

У початкові роки незалежності, криміналізація стала серйозною загрозою для національної безпеки та заважала процесу розбудови держави. У відповідь на що, у 1993 році було прийнято Державну програму боротьби зі злочинністю[85]. Зазначена програма, серед іншого, визначала ряд завдань за напрямками організаційних та правових заходів, профілактики правопорушень, зміцнення громадського порядку та безпеки, боротьба з організованою злочинністю та міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю. У цій програмі передбачалося розроблення планів спільних заходів виконками місцевих рад, народними депутатами, місцевими державними адміністраціями, правоохоронними органами та громадськими організаціями з метою зміцнення громадського порядку та безпеки. Ці плани спрямовувалися

на забезпечення охорони громадського порядку у випадках масових порушень, стихійних лих, великих аварій, катастроф та інших надзвичайних обставин. Однією з обов'язкових умов було урахування місцевих умов і вивчення існуючої практики участі населення та громадських формувань у діяльності з охорони громадського порядку в разі масових його порушень, стихійного лиха, великих аварій, катастроф та інших надзвичайних обставин[85].

Тобто, з погляду законодавця, громадські об'єднання мали досить широке коло застосування у концепції бачення участі таких об'єднання в забезпеченні та охороні громадського порядку в різних умовах. Аналізуючи положення зазначеної державної програми боротьби із злочинністю, серед організаційних та правових заходів її реалізації в контексті зміцнення громадського порядку та безпеки Кабінету Міністрів України в 1993 році було доручено вивчити існуючу практику участі населення та громадських формувань в охороні громадського порядку та розробити необхідні рекомендації з цього питання. У 1994 році Президентом України прийнято Указ «Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю»[99] на підставі якого відбулося дофінансування зазначеної державної програми.

До початку XXI століття, покращується участь громадян у забезпеченні громадського порядку шляхом створення різного роду громадських формувань: народних дружин, спеціалізованих загонів, місцевих самозахисних загонів та інших формувань. Хоча діяльність вказаних громадських організацій не мала належного правового та процесуального забезпечення..

Питання нормативного регулювання вказаних вище форм громадських формувань в тому числі регулювалося Законом України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 року[100] який втратив чинність 01.01.2013 року з набранням чинності Закону України «Про громадські об'єднання»[83].

У 1999 році з метою покращення ефективності діяльності органів внутрішніх справ, поліпшення профілактики правопорушень та посилення ролі громадських формувань правоохоронної спрямованості на стан правопорядку, Президентом України було підписано Указ «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку» [86]. Відповідно до вказаного Указу Кабінет Міністрів України, Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації мають запровадити заходи для відновлення роботи громадських пунктів охорони порядку, розв'язати питання повернення їм приміщень, які раніше

вони використовували, або надання нових приміщень для їх функціонування. Також, забезпечити створення нових громадських пунктів охорони порядку там, де вони відсутні, враховуючи особливості кожного регіону. Організувати діяльність рад цих пунктів для координації роботи громадських формувань, трудових колективів та населення з питань охорони громадського порядку і профілактики правопорушень за місцем проживання громадян.

Відмітимо, що перші кроки на шляху перетворення в діяльності міліції за напрямом упровадження принципу взаємодії з населенням у сучасній історії незалежної України було здійснено на початку 2000-х років. Вони спиралися на сформовану Радою Європи стратегію, в основі якої пріоритет загальнолюдських цінностей. Це було підтверджено на конференції міністрів внутрішніх справ країн - членів Ради Європи із символічною назвою «Поліція XXI сторіччя», яка відбулася в Бухаресті в червні 2000 року[39, с. 150].

Разом із тим почалася активна робота з відновлення діяльності в мікрорайонах міст, сільських населених пунктах, підприємствах, установах та закладах освіти добровільних народних дружин, загонів сприяння міліції, самозахисту, груп охорони громадського порядку та інших формувань. Активно сприяти зміцненню взаємодії між державними органами, органами місцевого самоврядування та населенням з працівниками органів внутрішніх справ, зокрема, з дільничними інспекторами міліції.

Водночас як констатує Є. В. Зозуля, що практика діяльності правоохоронних органів засвідчила: як би не намагалися вирішити проблему забезпечення надійного правопорядку в сучасній Україні, як би не вдосконалювали форми та методи роботи правоохоронців у цьому напрямку, зрозумілим було одне - без тісної взаємодії з громадськістю, без підтримки населення ця проблема не могла бути вирішена. Зазначене потребувало здійснення заходів, які б сприяли створенню обстановки нетерпимості до будь-яких проявів порушення правопорядку, залучення до боротьби з ними широких верств населення, громадських формувань і організацій[40, с. 31].

Вже в червні 2000 року Верховна Рада України приймає Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»[110], який унормовує питання участі громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону в діяльності міліції та Державної прикордонної служби України. Зазначений закон надав можливість громадянам добровільно приєднуватись до формувань, які забезпечують громадський порядок, таких як громадські формування з ОГП, загони сприяння, групи охорони громадського порядку та інші. Громадяни, які входять до таких формувань, можуть активно сприяти підтриманню

правопорядку, захисту прав і законних інтересів громадян, як самотійно, так і разом з представниками міліції, а також забезпеченню безпеки на державному кордоні. Цей закон визнає важливість взаємодії громадян із державними органами у забезпеченні безпеки і стабільності в країні[172, с.322].

Відповідно до частини 2 статті 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»[110], встановлено, що громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону (далі за текстом - ГФЗОГПіДК) мають можливість створюватись на основі громадської самодіяльності, включаючи такі види формувань, як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння міліції та Прикордонним військам України, а також асоціації громадських формувань і т.д.[110]. Разом із тим, відмітимо, що саме така редакція частини 2 статті 1 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» була встановлена завдяки внесенню змін до зазначеного закону України у зв'язку із прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» відповідно до положень п. 69 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію»[78].

Таким чином, ГФЗОГПіДК відповідно до положень Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» діють з метою забезпечення громадського порядку та безпеки і захисту державного кордону, добровільно об'єднуючи громадян, які бажають взяти активну участь у забезпеченні безпеки країни. Вони можуть включати різні спеціалізовані групи та асоціації, співпрацюючи з міліцією та Прикордонними військами України для забезпечення оптимального рівня безпеки та порядку в суспільстві та на державному кордоні.

Зазначений Закон України нині, як і протягом тривалого часу залишається одним із ключових нормативно-правових актів держави, який регулює питання участі громадських формувань в охороні громадського порядку та державного кордону. Підкреслимо, що даний закон зазнавав ряду змін, як наслідок викладався в численних редакціях від 29.01.2003 року, 01.08.2003 року, 15.07.2015 року, 28.12.2015 року, 01.01.2016 року, 04.11.2018 року, 03.07.2020 року, 15.03.2022 року.

Деякі зміни стосувалися соціальних гарантій суб'єктів на які поширюється дія норм закону, деякі викликані внесенням змін в інші нормативно-правові акти які є наслідком нормотворчого процесу.

Разом із тим, питання реалізації громадянами права на свободу об'єднання, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань в Україні було унормовано з прийняттям Верховною Радою України 22 березня 2012 року Закону України «Про громадські об'єднання»[83].

Стосовно етапу становлення взаємодії НПУ з ГОПС, який тривав з набрання законної сили Закону України «Про Національну поліцію» у 2015 році та до повномасштабного вторгнення на територію України країни-агресора 24 лютого 2022 року, відмітимо, що даний етап характеризується наявністю якісного росту та формування відповідності стандартів взаємодії НПУ з ГОПС європейським.

Як відомо на початку 2014 року в експертному середовищі почалися розглядатися ідеї реформування силового блоку держави. Ознаменовані події набували своєї актуальності у зв'язку з Революцією Гідності та пов'язаними з нею подіями - анексія АРК та воєнні дії на території Донецької та Луганської областей які призвели до антитерористичної операції (АТО, пізніше - Операція об'єднаних сил (ООС)). Зазначені події сприяли не лише гуртуванню суспільства, а й актуалізації питань участі громадських об'єднань в правоохоронній діяльності та охороні державного кордону.

Крім того, у даному контексті, на нашу думку важливо зазначити і те, що історично ідеї реформування правоохоронних органів, зокрема поліції, в концепції створення на місцях ефективної правоохоронної інституції відбувалося ще у 2009 році, так на розгляд Верховної Ради України було запропоновано проєкт закону № 4199 від 13.03.2009 року «Про місцеву поліцію»[111], однак дана ініціатива не мала успіху. Згодом у 2012 році було подано до ВРУ ще один проєкт Закону про поліцію № 10688 від 03.07.2012 року[115], однак його було відкликано. Зазначені проєкти Законів та факти їх подання свідчать про наявний запит в суспільстві на створення якісного правоохоронного органу, який би серед іншого був ефективний на місцях, у громадах та при безпосередній взаємодії із громадянами.

У період 2014 - 2015 років в державі продовжувалась активна робота над новим законом який би не лише регулював роботу поліції, а і відповідав запитам суспільства.

10.07.2014 року за номером 4276а на розгляд ВРУ було подано проєкт Закону «Про муніципальну поліцію»[113], 12.01.2015 р. за номером 1692 до ВРУ подано проєкт Закону «Про Національну поліцію»[112] та 27.01.2015 р. за номером 1692-1 до Верховної Ради України подано проєкт Закону «Про

поліцію і поліцейську діяльність»[114] всі із зазначених проєктів законів з різних причин були відкликані їх авторами.

Окремої уваги в рамках історії реформи правоохоронних органів заслуговують два законопроекти - один від Уряду та інший від Президента України. Урядовий законопроект отримав назву «Про Національну поліцію» (законопроект № 2822 від 13.05.2015 р.)[116], а згаданий вище та альтернативний законопроект, підготовлений президентською більшістю, мав назву «Про поліцію і поліцейську діяльність» не отримав підтримки. Як відомо, Верховна Рада України підтримала законопроект № 2822 «Про Національну поліцію» який згодом набув законної сили.

Закон України «Про Національну поліцію»[98] є першим прийнятим в незалежній Україні спеціальним законом, що регулював діяльність поліції, адже до набрання ним законної сили, керувалися попереднім законом прийнятим Українською РСР про що зазначалося вище.

Особливої уваги в контексті дослідження заслуговують положення щодо взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства як про це зазначено в статті 11 Закону України «Про Національну поліцію»[98]. Так, нормами Закону встановлено, що поліція діє в тісному співробітництві та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на основі партнерства з метою задоволення їх потреб.

Як і до попереднього закону до Закону України «Про Національну поліцію» було внесено чисельні зміни. Основними серед яких можемо відмітити зміни пов'язані із реформуванням правоохоронних органів у період з 2015 - 2019 років, включаючи зміни пов'язані з наслідками створення Національної поліції України, що мало значний вплив на довіру населення та покращило зв'язки з громадськістю. Суспільство швидко зростало у змінних умовах перших років незалежності, внаслідок чого з'являлись нові форми взаємодії, такі як проєкти «Поліцейський офіцер громади» (ПОГ) та «Шкільний офіцер поліції» (ШОП) та ряд інших. Громадянське суспільство також переосмислило своє місце та роль у незалежній державі, а події останніх років сприяли збільшенню активності та свідомості населення. Національна поліція зуміла добре впоратися з викликами забезпечення безпеки, порядку та підвищити довіру до правоохоронних органів, сприяючи спільним зусиллям з громадськістю для забезпечення правопорядку та стабільності в країні.

Очевидними факторами що впливають на розвиток взаємодії Національної поліції України з ГОПС є згадані вище норми Закону України «Про громадські об'єднання», Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та законодавство що передбачає

вимоги до державної реєстрації таких громадських об'єднань як юридичних осіб, у тому числі Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»[37].

Окремої уваги, на нашу думку, в контексті дослідження заслуговує Закон України «Про основи національного супротиву», який визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони та інших визначених цим Законом суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву[102]. В контексті дослідження даний нормативно-правовий акт заслуговує уваги, адже нормативно встановлює та врегульовує діяльність добровольчих формувань територіальної громади (далі за текстом - ДФТГ), які у свою чергу відповідно до пункту 2 статті 1 Закону України «Про основи національного супротиву» є воєнізованим підрозділом, сформованим на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони[102]. А оскільки відповідно до статті 17 зазначеного вище закону, Національна поліція України бере участь у: проведенні аналізу та оцінки обставин, яка впливає на виконання завдань територіальної оборони та руху опору; плануванні територіальної оборони; створенні системи управління територіальною обороною[102] - зазначене, на нашу думку, вимагає якісної взаємодії поліції та представників громадськості.

На нашу думку, етап розвитку взаємодії Національної поліції та ГОПС який пропонуємо визначати з 2015 року закінчується з введенням воєнного стану в Україні із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року на підставі Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»[76] у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої ст. 106 Конституції України[55] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану»[104].

Разом із тим, пропонуємо виділити етап взаємодії Національної поліції України та ГОПС після введення воєнного стану та до теперішнього часу. Підкреслимо, що після введення воєнного стану на території України правове регулювання досліджуваних правовідносин дещо змінилися. Зазначене викликане не лише тим, що значна кількість ГО дещо змінили свої цілі діяльності, від тих, що передбачені їх установчими документами задля надання різноманітного виду сприяння діяльності Збройним Силам України та територіальної оборони, допомоги постраждалим та внутрішньо переміщеним особам, волонтерства тощо.

Після лютого 2022 року до Закону України «Про громадські об'єднання» внесено ряд змін, які так чи інакше вплинули на функціонування ГОПС. Пропонуємо розглянути їх детальніше.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2107-IX[79] вніс зміни до частини першої статті 28 Закону України «Про громадські об'єднання» виклавши її в такій редакції: «1. Громадське об'єднання може бути заборонено судом за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації у разі виявлення ознак порушення громадським об'єднанням вимог статей 36, 37 Конституції України, статті 4 цього Закону, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111-1 Кримінального кодексу України. Заборона громадського об'єднання має наслідком припинення його діяльності у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Згодом, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» № 2109-IX від 03.03.2022 р. змінив частину 1 статті 4 Закону України «Про громадські об'єднання» виклавши в наступній редакції: «1. Утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підлив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; поширення відомостей, що містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, забороняються»[77].

Згодом, зазначене положення частини 1 статті 4 Закону України «Про громадські об'єднання» було змінено на підставі Закону України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму,

збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» та викладено законодавцем в такій редакції: «1. Утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; поширення відомостей, що містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; пропаганду російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, забороняються», разом із тим частину другу статті 18 зазначеного змінюваного закону було доповнено абзацом сьомим такого змісту: «У символіці громадського об'єднання не може використовуватися символіка комуністичного, націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, символіка воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну»[88].

Крім того, в контексті змін Закону України «Про громадські об'єднання» важливим є зміни внесені Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 21.03.2023 № 3005-IX у частині першій статті 4 вказаного закону слова «пропаганду комуністичного» замінити словами «пропаганду російської імперської політики та її символіки, комуністичного» та змін в абзаці сьомому частини другої статті 18 зазначеного закону слова «не може використовуватися символіка» замінити словами «не може використовуватися символіка російської імперської політики, символіка»[90].

Зазначені зміни в Закон України «Про громадські об'єднання» на перший погляд прямо не впливають на аспекти взаємодії ГОПС та НПУ,

однак, водночас вони є важливими для такої взаємодії в рамках реалізації державної політики захисту державного суверенітету України, та, відповідно є обов'язковими для врахування під час реалізації такої взаємодії.

Впровадження воєнного стану актуалізувало зміни і до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», а саме на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність» від 03.03.2022 № 2107-IX частину другу статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» викладено у наступній редакції: «У разі порушення громадським формуванням вимог законодавства щодо його діяльності, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111-1 Кримінального кодексу України, за заявою реєструючого органу діяльність такого громадського формування може бути заборонена за рішенням суду у встановленому законом порядку»[79].

Аналізуючи зміни до чинного на час введення воєнного стану Закону України «Про основи національного спротиву» варто відмітити, що Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо вдосконалення порядку комплектування і соціального забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад» доповнив частину 1 ст. 9 вказаного закону абзацом четвертим такого змісту: «Громадяни України зараховуються до складу військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України за місцем своєї реєстрації. У разі введення воєнного стану громадяни України можуть зараховуватися до складу військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України також безпосередньо в районах ведення воєнних (бойових) дій» та абзац перший частини третьої вказано статті доповнив реченнями такого змісту: «Громадяни України зараховуються до складу добровольчих формувань територіальних громад за місцем своєї реєстрації. У разі введення воєнного стану громадяни України можуть зараховуватися до складу добровольчих формувань територіальних громад також безпосередньо в районах ведення воєнних (бойових) дій» [80].

Таким чином, введення режиму воєнного стану посприяло внесенню змін до певних аспектів діяльності ГОПС, до яких відносимо вище перераховані зміни чинного законодавства.

Отже, історичний розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості тісно пов'язаний з процесами реформування

правоохоронної сфери України. Аналізуючи історичні етапи, акцентуємо увагу на їх взаємозв'язку і впливі на становлення та ефективність сучасної взаємодії.

Загалом, дослідження генези становлення інституту взаємодії поліції та ГОПС підтверджує важливість розвитку відносин між правоохоронними органами та громадою для забезпечення стабільності та безпеки суспільства. Підкреслюємо, що така взаємодія стає ключовим фактором успішності правопорядку та визначає напрямки майбутнього розвитку правоохоронної системи в Україні.

В результаті дослідження, запропоновано виділити три історичні етапи взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в Україні, виявлено їхні основні характеристики та особливості.

Початковий етап (1991 р. - 2015 р.) відзначений переформуванням взаємодії міліції та громадськості, відходячи від форм, методів, завдань та принципів, що сформувалися при Радянському Союзі, налагодженні взаємодії заснованої на партнерстві, добровільності, поваги прав і свобод взаємодіючих суб'єктів, створенні та прийнятті базових нормативно-правових, що регламентують взаємодію поліції та громадськості. Другий - етап становлення взаємодії (2015 р. – 24.02.2022 р.), який характеризується створенням правоохоронного органу- поліції України, що здійснює сервісні функції, орієнтований на проблеми громади, розробку ефективного механізму взаємодії, формування позитивного іміджу, наближення до громади. Характерною рисою другого етапу є активніша взаємодія НПУ та ГОПС. Проходить інтенсивний обмін інформацією, участь ГОПС у патрулюванні та спільних подіях, розробці та реалізації профілактичних заходів. Цей етап визначається підвищеною взаємодією НПУ та ГОПС у порівнянні з попереднім етапом та впровадженням новаторських підходів до вирішення правопорушень. Зазначено, що цей етап відбиває прагнення до сталого розвитку взаємодії поліції та громадських об'єднань, спрямованого на зміцнення законності та громадського порядку в країні. Основною рисою даного етапу взаємодії НПУ та ГОПС є стійкий розвиток взаємодії між поліцією та громадськими об'єднаннями. Громадські організації активно взаємодіють у вирішенні конкретних завдань, підтримці правопорядку та сприянні безпеці громадян. Також відзначається розширенням партнерства за допомогою нових технологій та інновацій.

Етап розвитку та перевірки взаємодії на міцність (з 24.02.2022 р. - по теперішній час). Етап взаємодії Національної поліції України та ГОПС після введення режиму воєнного стану в Україні та до теперішнього часу

характеризується змінами національного законодавства, введенням комендантської години, та підходами до нормативно-правового регулювання основ діяльності ГОПС в Україні та їх взаємодії з НПУ.

Отже, розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості укладається в логіку еволюційного процесу, де кожен етап відображає не лише певні досягнення, а й реальний внесок у зміцнення правової системи та забезпечення безпеки українського суспільства.

1.2. Методологічні основи дослідження правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Органи НПУ займають одне із ключових та важливих місць в системі державного управління, і це обумовлено передусім її важливими функціями та значущістю для суспільного життя та забезпечення громадського порядку. Однак, ще більша роль поліції полягає у тому, що її робота відбувається у реальному соціальному середовищі при безпосередньому контакті з громадянами. Це безпосереднє взаємодіюче спілкування з громадянами надає правоохоронним органам унікальну можливість впливати на ситуацію в суспільстві, вирішувати проблеми безпеки та забезпечувати дотримання закону. Вони функціонують як посередники між державним апаратом і населенням, що робить їх прямим імплеметатором правопорядку та охорони громадської безпеки. Ця взаємодія також впливає на взаємну довіру і сприяє створенню партнерства між правоохоронними органами та громадськістю, що важливо для ефективного вирішення викликів, з якими суспільство стикається. Таким чином, роль органів правопорядку у суспільстві є важливим елементом демократичного управління і забезпечення стабільності та безпеки нації.

Існуючі сучасні методи наукових досліджень, на думку Сеника С.В., їх інструментарій дають можливість знайти нові підходи до розуміння явищ та процесів правової дійсності, зокрема їх місця у правозастосовному процесі[143, с.37].

У своїх працях Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін, В. Я. Тацій[144, с.11], визнають, що методологія будь-якого правового дослідження є однією з фундаментальних проблем вітчизняної юридичної науки. Тому для дослідження обраної нами проблематики важливо правильно визначити наукові методи пізнання, які допомогли б повністю зрозуміти його зміст. Слід також визнати, що саме на початкових стадіях проведення будь-якого

наукового дослідження виникають найбільші методологічні питання.

Термін «методологія» (від грец. *methodos* – шлях, спосіб пізнання дослідження та вчення) – у широкому розумінні позначає філософське вчення про методи пізнання, систему певних теорій, законів та категорій, що опосередковують загальні властивості та зв'язки об'єктивного буття і наукового пізнання; а у вузькому – це сукупність дослідницьких принципів, методів, прийомів та процедур, які застосовуються у певній галузі знань[145].

Розпочинаючи досліджувати певні правові явища, необхідно спочатку визначитися з інструментарієм науково-дослідницької роботи, передбачити, які методи наукового пізнання можливо вигористовувати у цій роботі[143, с. 194].

Методологічний аспект дослідження такого явища, як нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості за своїм змістом, полягає у використанні теоретико-пізнавальних знань різного рівня.

Методологічні знання – це знання щодо принципів, методів, шляхів й інші засоби вивчення пізнання досліджуваних об'єктів[146, с 5.].

На думку А. Ф. Чарданцева, методологія – це вчення про метод, теоретичне обґрунтування методів пізнання матеріального світу, які використовують у науці[147, с. 194].

«Методологія виконує низку функцій, які полягають у здобутті наукових знань, що відображають динамічні процеси та явища, у спрямуванні, передбаченні особливих шляхів досягнення певної науково-дослідницької мети, у забезпеченні всебічності отриманої інформації про процеси чи явища, що вивчаються, у допомозі введення нової інформації до фонду теорії науки, у забезпеченні уточнення, збагачення, систематизації термінів і наукових понять, у створенні системи наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах і є логіко-аналітичним інструментом наукового пізнання», зазначають В. М. Шейко та Н. М. Кушнарєнко[148, с.56].

Такий погляд дозволяє вченим визначити поняття методології як концептуальне вираження мети, змісту, методів дослідження, які дають найбільш об'єктивну, точну та систематизовану інформацію про процеси та явища.

На думку Д. І. Голосніченка, « Під методологією слід розуміти складне утворення, яке включає всю систему різних підходів, методів, логічних методів та інших можливих засобів пізнання і вдосконалення державно-правових явищ[163, с. 10].

О. Ф. Скакун розкриває наступне поняття методології « – це система

певних теоретичних принципів, логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки. Теоретичні принципи – історизм, єдність логічного та історичного. Логічні прийоми – дедуктивний та індуктивний умовивід, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення. Конкретні засоби дослідження – інструменти пізнання, що застосовуються для встановлення знання про досліджуваний предмет»[164, с.11].

О. М. Балинська та Т. З. Гарасиміва, визначають методологію, як вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності[165, с.61].

На думку М. В. Кельмана, методологія є складним соціокультурним явищем, яке чітко відображає специфіку пізнавального дискурсу сучасності. Насправді вона виходить за рамки наукового пізнання, миследіяльнісно обіймаючи увесь соціокультурний світ у його мультипроблемності, багатопредметності, конкретно-історичному часописі. А це означає, що її цікавить те, як чи у який спосіб діють люди, з одного боку, за законами соціальності, з іншого – відповідно до законів культури чи змісту[166, с.34].

З огляду на можливі методи дослідження цієї проблеми в теорії права використовується категорія «методологічна розкутість». Ця термінологічна фраза говорить про співіснування багатьох підходів до постановки наукової проблеми та вибору методології наукового пізнання. Евристичні можливості того чи іншого із цих підходів, їх порівняльний аналіз та критичне розуміння є предметом наукової дискусії.

У той же час методологія визначається соціокультурним явищем, що відображає специфічний пізнавальний процес сучасності. Тому науковий метод трактують як спосіб упорядкування наукової діяльності для досягнення поставленої мети[167, с.17]. У науці виділяють філософсько-світоглядні, загальнонаукові, спеціально-юридичні методи дослідження[143, с.42]. Ці методи, в контексті нашого дослідження, повинні забезпечити виконання наступних функцій:

- визначити способи отримання наукових знань, що відображають динамічні правові процеси та явища;
- скерувати, передбачити шлях, яким можна досягти мети нашої науково-дослідної роботи;
- забезпечити всебічність отримання інформації щодо взаємодії поліції та громадських формувань правоохоронної спрямованості, що є процесом вивчення;
- провести уточнення, доповнення, систематизацію термінів і понять у юридичній науці;

-створити систему наукової інформації, що ґрунтується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструментарій наукового пізнання[168, с. 179].

Як зазначає М. І. Золотарьова, для проведення дослідження на основі відповідного об'єкта і предмета не застосовують геть усі методи, принципи і прийоми, передбачені юридичною наукою, а лише ті з них, які є необхідними для конкретного об'єкта і предмета[169, с.117].

У нашому випадку об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, а предметом – нормативно-правові засади взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Методи дослідження включають виконання певної послідовності дій, що базуються на конкретному плані. Вважається, що вони можуть змінюватися та варіюватися залежно від виду діяльності, що досліджується та сфери застосування[170, с. 168].

Особливого значення набуває визначення методологічних засад для досліджень, присвячених розгляду різних аспектів взаємодії поліції та громадськості, зокрема партнерським відносинам поліції та громадських формувань правоохоронної спрямованості.

Відповідно до функціонального підходу, взаємодія пов'язана з процесами самоорганізації та управління. Причина полягає в тому, що ця проблема стала актуальною лише наприкінці XIX ст., тож на даний час існує очевидний брак традицій для розуміння особливостей взаємодії поліції та громадськості.

Взаємодія та партнерство – це специфічні види людської діяльності. Використовуючи такі визначення, як «взаємодія», «партнерство», «координація», ми часто не замислюємось про природу цих термінів. На думку вчених, взаємодія – це сукупність погоджених дій, заснованих на концепціях, методах, засобах, нормативно-методичних матеріалах сприяння, координації, спільності діянь з метою ефективного використання сил та засобів взаємодіючих суб'єктів щодо забезпечення прав і свобод фізичних осіб, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю.

Сприяння діяльності поліції є на сьогоднішній час великою і відносно складною системою знань, яка входить до складу різних галузей наук, зокрема: інформатики (науки про інформацію, способи її отримання, накопичення, оброблення та передавання); логіки (науки про закономірності правильного мислення); методології (системи принципів, методів і прийомів пізнавальної

діяльності); евристики (науки, яка відкриває нове у різних сферах життя).

Тому дати чітке визначення поняття «взаємодія» чи «партнерство» є досить проблематичним питанням і будь-яка спроба зробити це однозначно призведе до виникнення наукової дискусії.

Діяльність Національної поліції у питаннях, пов'язаних із забезпеченням публічного порядку та безпеки, здійснюється різними методами, засобами та прийомами, що дозволяє застосовувати різні методи для її дослідження у відповідності з контекстом нашої проблематики.

Розгляд методологічних засад дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості набуває особливої актуальності ще тому, що важливим етапом процесу наукового пізнання є обґрунтований вибір методології та методів дослідження.

Специфічні характеристики предмета дослідження вимагають комплексного застосування різних методів у поєднанні та взаємодоповнюваності, створюючи оптимальний взаємозв'язок між традиційними методами, що застосовуються в юридичній науці, та новими підходами і прийомами пізнання (політико-філософськими, соціологічними та психологічними, емпіричними та теоретичними, якісними та кількісними), використання яких повинно супроводжуватися відповідною їх трансформацією, перебудовою та адаптацією до особливостей предмета нашого дослідження.

У правовій науковій літературі розглядають різні підходи до виокремлення структури методології юридичної науки, аналіз яких сприяє вибору найкращого, виходячи з особливостей генезису, специфіки взаємодії Національної поліції з населенням. З огляду на ці підходи, для дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, можна виокремити:

- світоглядні, філософські та наукознавчі засади дослідження;
- методологічні принципи та підходи;
- основні наукові методи, що використовуються для вивчення предмета та формування відповідних наукових знань, що складають понятійний та категоріальний апарат дослідження;
- теоретичні наукові правові знання, які використані під час проведення дослідження.

Тому, враховуючи викладене, ми використовували такі методи дослідження адміністративно-правових засад взаємодії Національної поліції

України з громадськими організаціями правоохоронної спрямованості:

- філософські (феноменологічний, діалектичний, герменевтичний, аксіологічний, синергетичний);
- загальнонаукові (структурний, індуктивний, дедуктивний, порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, моделювання);
- конкретно-наукові (історичний, статистичний, бібліометричний, лінгвістичний);
- спеціальні (формально-юридичний).

Усі застосовані нами методи дослідження засновані на принципі об'єктивності наукового пізнання, який полягає у визнанні кожного пізнавального об'єкта як частини об'єктивної реальності, незалежної від людини.

До недавнього часу, співпраця між поліцією та громадськими об'єднаннями була неплановою та несистематичною, активізуючись переважно у зв'язку з резонансними подіями та кризовими ситуаціями в країні. Однак, зрозуміло, що ефективне партнерство та взаємодія між ними потребує наукового та деталізованого нормативно-правового обґрунтування, а також якісно організованої управлінської стратегії.

Тому сучасний підхід до взаємодії поліції з ГОПС має базуватись на систематичних дослідженнях, аналізі іноземного та вітчизняного досвіду та розробці конкретних планів співпраці. Такий науково обґрунтований підхід дозволить розуміти роль ГОПС в забезпеченні публічного порядку та безпеки та потреби їх участі в правоохоронному процесі, а також забезпечить планомірні та збалансовані дії щодо оптимізації взаємодії з органами Національної поліції України.

На нашу думку, створення стратегічних планів співпраці, розробка програм та проєктів на основі об'єктивного аналізу, допоможе розвивати партнерські зв'язки між такими громадськими об'єднаннями та поліцією, що, як наслідок, зможе забезпечити позитивний вплив для суспільства та держави. Такий методологічний підхід та систематизація допоможе досягти значущих результатів у підвищенні рівня публічної безпеки, правопорядку та довіри населення до правоохоронних органів у цілому.

Одним із питань визначення методологічних особливостей взаємодії поліції та громадськими об'єднаннями є їх роль у взаємодії та співвідношенні між собою. Крім того, важливим є питання встановлення спільних функцій, завдань та мети такої взаємодії. Вбачається, що суть такої взаємодії між поліцією та ГОПС є їх співпраця заснована на досягненні спільного інтересу-забезпечення публічного порядку та безпеки.

Чинне нормативно-правове регулювання даних відносин унормоване Законом України «Про Національну поліцію» та Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» декларує ідею глибокої співпраці та активної взаємодії з населенням, місцевими територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на основі партнерства, спрямованого на задоволення їх потреб та інтересів.

Великий тлумачний словник сучасної української мови під терміном «взаємодія» визначає взаємний зв'язок між предметами, або скоординована дія між будь-ким[7, с. 704].

В контексті теми дослідження доповнити зазначене поняття тим, що скоординована дія повинна мати системний характер та сприяти відповідній взаємній реакції кожної із сторін, тобто поліції - з одного боку та ГОПС з іншого боку, що за своєю суттю є взаємодією.

На думку М.В. Коваліва, поліція та інститути громадянського суспільства можуть здійснювати взаємодію різних видів: 1)залежно від особливостей вирішуваних завдань взаємодія може бути: а)плановою, б)постійною та в)тимчасовою; 2)залежно від сфери діяльності : а)міжгалузевою, б)міжрегіональною та в)міжнародною; 3)залежно від характеру може поділятися на: 1)інформаційну, 2)організаційну та 3)координаційну; 4)залежно від тривалості: а)короткочасною, б)тривалою; 5)залежно від ініціатора взаємодії: а)здійснюється з ініціативи представників інститутів громадянського суспільства, б)за ініціативою поліції, в) за ініціативою представників органів державної влади та місцевого самоврядування. Факти взаємодії органів поліції свідчать, що інститути громадянського суспільства за власною ініціативою надають реальну, дієву допомогу поліції, зокрема, у сфері виявлення, припинення та запобігання правопорушенням і злочинам, при встановленні осіб затриманих правопорушників[48, с. 80 - 81].

З точки зору О. В. Джафарової, взаємодія органів внутрішніх справ із населенням виявляється у використанні можливостей один одного для досягнення власних цілей[21, с. 17].

Частково погоджуючись з думкою О. В. Джафарової, варто підкреслити, що взаємодія між поліцією та населенням має бути пов'язана спільною метою та у можливості використовувати ресурси один одного. Таким чином, можемо констатувати, що питання використання ресурсів ГОПС органами поліції та навпаки є досить актуальним питанням та потребує додаткового науково-правового обґрунтування.

Крім того, важливим в даному аспекті є і те, що одна із форм добровільної самоорганізації населення якраз і є громадське об'єднання, яке за організаційно-правовою формою може бути утворене фізичними та/або юридичними особами приватного права виключно для здійснення та захисту прав та свобод задоволення різного роду суспільних інтересів.

Водночас конструктивним вбачається те, що методологічно взаємодія між поліцією та громадськістю може бути реалізована на двох рівнях - на рівні населення (поліція комунікує з громадськістю через засоби масової інформації, шляхом реалізації інформаційних компаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо) та на рівні спільної діяльності з окремими його групами чи представниками (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо). Окремо відмітимо, що такі форми комунікації покликані на вирішення окремих завдань, як, як правило, мають загальний характер.

З точки зору соціології явище взаємодії розглядають як регулярні соціально обумовлені дії суб'єктів по відношенню один одного з метою отримання певної реакції, яка породжує реакцію сторони яка здійснювала вплив[121, с. 244].

Кримінально-процесуальна доктрина пропонує трактувати поняття взаємодії як форми елементів системи яка взаємодоповнюючи один одного створює умови для успішного її функціонування загалом[126, с. 500].

Важливим в концепті методології досліджуваної проблематики відмітити те, що нині не існує єдиного уніфікованого підходу до понять які визначають форми співпраці між державними інститутами та суспільством, громадою, громадянином або об'єднанням громадян. На разі правова наука оперує різними поняттями «узгодженість», «координація», «взаємодія», «співпраця», «партнерство» тощо.

З етимологічної точки зору термін «взаємодія» має ускладнене розуміння у зв'язку із тим, що в нормативних актах, правовій та науковій літературі даний термін, як, доречі і термін «координація», визначаються як термін «погодженість»[8, с. 85].

Так, питання координації набувають своєї актуальності в контексті діяльності правоохоронних органів та поліції, адже вони безпосередньо уповноважені забезпечувати правопорядок. Разом із тим, органами Національної поліції можуть використовуватися можливості взаємодії та координації з державними та недержавними суб'єктами для досягнення бажаного результату[10, с. 85].

Чинний Закон України «Про Національну поліцію» в статті 5 якраз в контексті діяльності поліції стосовно органів державної влади та органів місцевого самоврядування зазначає термін «взаємодія», в статті 11 зазначений закон зазначає про «взаємодію з населенням на засадах партнерства». Разом із тим, вказаний закон в розрізі повноважень поліції (в пунктах 32, 34, 44 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію») зазначає про взаємодію з різними суб'єктами та інститутами держави. Закон визначає Національну поліцію як орган виконавчої влади, що має на меті служити суспільству, захищати права та свободи людей, боротися зі злочинністю, забезпечувати громадський порядок і безпеку. Крім того, закон встановлює юридичні основи для організації та діяльності НПУ, регулює статус поліцейських та встановлює порядок проходження служби у цьому органі[98],[20, с. 9].

Важливо, щоб органи НПУ орієнтувалися на міжнародні тенденції та європейські стандарти, а також проявляли бажання українських посадових осіб державних структур бути прикладом для колег інших країн та постійно вдосконалювати систему законодавства. Це допоможе підняти рівень нашої країни на міжнародному рівні і забезпечить високий стандарт у виконанні правоохоронної діяльності та громадського порядку[61, с. 10].

В Законі України «Про Національну поліцію», що був прийнятий 2 липня 2015 року, було встановлено, що взаємодія поліції та населення має базуватися на винятково партнерських засадах на державному рівні[98]. Інститут партнерства набуває важливості через значущі функції, які виконує поліція в суспільстві, а також через те, що поліцейська діяльність відбувається в реальному соціальному просторі й безпосередньо взаємодіє з громадянами.

Так, однією із форм взаємодії поліції з громадськістю є взаємодія з ГОПС. Кожен день поліцейські зіштовхуються зі складними професійними завданнями, вирішують непрості ситуації та конфлікти, при цьому, часто, не маючи права на помилку. Закон визначає НПУ як орган виконавчої влади, який покликаний забезпечувати охорону прав і свобод людини, боротися зі злочинністю та підтримувати громадську безпеку й порядок.

Вбачаємо важливим відмітити, що ГОПС є добровільним об'єднанням фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпекове середовище для життя в суспільстві.

НПУ як орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, що дає можливість констатувати соціальне призначення поліції як сервісної служби, персонал якої повинен

активно дотримуватися стратегії «партнерство заради спокою» («Community Policing»), яка ефективно зарекомендувала себе в країнах англосаксонської правової системи. Крім цього, персонал поліції має шукати і впроваджувати інноваційні підходи в своїй роботі для формування безпечного суспільного простору[20, с. 7].

Кристалізація та утвердження ідеї партнерства органів поліції з населенням, на нашу думку, в першу чергу полягає в усвідомленні поліцією важливості врахування думки та побажань громадськості при визначенні й оцінці своєї роботи, а також у співпраці з населенням для виявлення і вирішення проблем з орієнтацією на запобігання правопорушенням на місцях. Іншими словами, населення має розглядатися як партнер поліції та повноправний учасник діяльності, спрямованої на покращення роботи поліції. Цей підхід допомагає підвищити довіру та взаєморозуміння між поліцією та громадою, а також ефективніше впроваджувати профілактичні заходи для забезпечення громадської безпеки. Вбачається, що найбільш активною формою взаємодії поліції та населення, є залучення представників громадянського суспільства до активної роботи поліції. На нашу думку, зазначене залучення громадян до роботи поліції має бути чітко регламентоване в нормативній площині. Таким чином, сучасний стан співпраці поліції з громадськістю найбільш яскраво проявлений у взаємодії поліції та ГОПС, що, як явище правової реальності та як аспект практичної роботи потребує методичного забезпечення реалізації даної взаємодії та деталізації правового регулювання.

Згадана вище стратегія партнерства, на нашу думку, не лише має бути реалізована через урахування потреб територіальних громад, а і така стратегія має враховувати й інші форми співпраці поліції та громади задля досягнення спільних цілей зі встановлення правопорядку.

З огляду на викладене вище, можна зробити висновок, що суспільство є клієнтом поліції, як усі громадяни у цілому, так і кожен окремий громадянин, можуть розглядатися партнерами поліції, в основу роботи поліції має бути покладена профілактика правопорушень, а ефективність роботи поліції має визначатися населенням, тобто представниками територіальної громади, на території якої поліція надає свої послуги суспільству.

Цілком обґрунтованим вбачається позиція окремих представників громадянського суспільства, які, як члени територіальної громади мають намір особисто брати участь у забезпеченні громадської безпеки на території громади в першу чергу. Так, такі активні представники громади, реалізуючи конституційне право встановлене ст. 36 Конституції України[55] - право на

свободу об'єднання у громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Іншими словами, утворення ГОПС є наслідком реалізації зацікавленими та мотивованими громадянами свого конституційного права.

Цікавим є підхід І.Ч. Шушкевича, який виділяє чотири ключові характеристики, що являють собою сутність партнерського розуміння процесу взаємодії: 1. Поліція повинна активно ініціювати встановлення партнерської взаємодії з громадськістю. Це означає, що поліція виступає ініціатором співпраці з громадою, а не просто чекає на реакцію або вимоги з боку громадян.; 2. Поліцейським департаментам необхідно знати, які верстви суспільства та громадські групи готові співпрацювати з поліцією, а також чи готові до цього самі громадяни. Це означає, що поліція повинна розуміти потреби та очікування різних груп населення та адаптувати свою діяльність до них; 3. Населення платить податки, в тому числі для фінансування діяльності поліції, і тому багато громадян вважають, що вони мають право вимагати від поліції безкоштовних послуг. Тут виокремлюється роль громадської підтримки і взаєморозуміння з боку поліції, а також усвідомлення громадою, що належить до неї частка відповідальності за діяльність поліції; 4. Поліцейським все частіше доводиться проявляти професіоналізм та ігнорувати особисті почуття, пристрасті та емоції у виконанні своїх обов'язків. Це вказує на важливість об'єктивності та безсторонності в роботі поліцейських при взаємодії з громадою[34, с. 14]. Очевидно, що наведені вище характеристики підкреслюють важливість взаєморозуміння, співпраці та довіри між поліцією та громадою для ефективного забезпечення безпеки і порядку у суспільстві.

На нашу думку, доповнюючи ідеї І. Ч. Шушкевича, важливо констатувати, що в органах Національної поліції України, як і загалом органах структури МВС повинні з більшою силою впроваджуватися ідеї демілітаризації, адже правоохоронні органи виконують в суспільстві сервісну функцію та мають сприйматися та позиціонувати себе саме як партнери суспільства, територіальних громад та громадян.

Таким чином, задоволення вимог сучасного суспільства становлять основу для концепції співпраці між поліцією та громадськістю, що є важливою складовою активного підходу до функціонування правоохоронних органів. Згідно з цією концепцією поліція спрямовує свої зусилля на комплексне

вирішення суспільних проблем, зосереджуючись не лише на правоохоронній діяльності безпосередньо.

Підсумовуючи, відзначимо, що методологічно взаємодія між НПУ та громадськістю організована на двох рівнях, кожен з яких виконує важливі функції у спільному забезпеченні безпеки та правопорядку в суспільстві. На першому рівні, на рівні населення, поліція активно використовує засоби масової інформації та проводить інформаційні компанії для ефективної комунікації з громадськістю. Також взаємодія реалізується через взаємодію з ОМС, що відіграють роль посередників у розповсюдженні інформації та вирішенні питань громадської безпеки на локальному рівні. На другому рівні, на рівні спільної діяльності з окремими групами чи представниками суспільства, громадські об'єднання, волонтерські організації, благодійні фонди тощо, виступають важливими партнерами поліції в вирішенні конкретних завдань, які вимагають спільних зусиль. Ці рівні комунікації спрямовані на вирішення загальних завдань, а також на реалізацію конкретних ініціатив та проєктів для покращення ситуації з громадською безпекою.

Такий підхід до взаємодії визнає важливість різних рівнів комунікації та співпраці між правоохоронними органами та громадськістю для забезпечення ефективності та широкого покриття процесів збереження безпеки в суспільстві.

ГОПС є важливим фактором активної участі населення у забезпеченні безпекового середовища для життя в суспільстві. Теза про те, що ця форма організації населення створена з метою реалізації права участі населення в реалізації потреби у якісному та безпечному житті, обґрунтована через роль громадських об'єднань у взаємодії з правоохоронними органами.

Вказано, що ГОПС є формою, яка дозволяє населенню активно впливати на формування правопорядку та гарантує можливість громадян брати участь у процесах, пов'язаних із забезпеченням безпеки. Це є ключовим елементом розвитку партнерських відносин між громадськими об'єднаннями та правоохоронними структурами. ГОПС є не лише формою самоорганізації, але й ефективним каналом комунікації між населенням та правоохоронними органами. Це свідчить про важливість спільної роботи для досягнення спільних цілей щодо забезпечення громадської безпеки та правопорядку.

1.3. Сутність, зміст та ознаки взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Взаємодія між НПУ та ГОПС є необхідною для створення ефективної та демократичної системи правопорядку. Вона сприяє гармонізації інтересів, зміцненню довіри громадськості до правоохоронних органів та спільному вирішенню суспільних викликів. Зазначена взаємодія може бути корисною в тому числі в аспектах ефективного використання ресурсів громади[4, с. 112].

Сутність взаємодії НПУ з ГОПС полягає у встановленні та постійному підтриманні партнерських відносин між правоохоронними органами та громадськими структурами, які мають спільну мету забезпечення громадської безпеки та дотримання закону. Ця взаємодія спрямована на ефективне вирішення проблем правопорядку та забезпечення позитивних змін у суспільстві.

На нашу думку, зміст взаємодії поліції з ГОПС може включати: спільне планування та координацію, яка проявляється в тому, що НПУ спільно з ГОПС або їх об'єднаннями розробляє стратегії, плани дій та дієву методологію та принципи взаємодії для досягнення спільних цілей. Також важливим елементом є і взаємний обмін інформацією, адже правоохоронні органи та громадські структури обмінюючись інформацією щодо потенційних загроз, злочинності та інших подій, які можуть вплинути на громадську безпеку можуть якісніше та оперативніше запобігати таким загрозам.

Окремим елементом взаємодії можуть стати спільні заходи та проєкти, спільне навчання та освітні та освітньо-практичні заходи. Поліція та громадські об'єднання спільно організовуючи різного роду ініціативи, які спрямовані на запобігання злочинності, підвищення правової культури громадян та покращення якості життя населення, якісно покращують безпековий стан в громаді. Разом з громадськими об'єднаннями, поліція сприяє навчанню та підвищенню свідомості громадян щодо питань безпеки, правопорядку та співпраці з правоохоронними органами.

Водночас зазначена взаємодія, як вбачається, має очевидні ознаки, які обумовлюють її автентичність та є запорукою успішності та ефективності такої взаємодії. Так, взаємодія має базуватися на відкритому діалозі, обміні думками та взаєморозумінні між поліцією та громадськими структурами. Поліція та ГОПС мають спільні інтереси та мету в аспектах забезпечення безпеки, запобігання злочинності та підвищення якості життя громадян. Разом із тим, поліція та ГОПС, як сторони, що надають підтримку одна одній у реалізації спільних заходів та ініціатив. Взаємодія ґрунтується на прозорості, включаючи обмін інформацією та відкрите обговорення планів та стратегій.

Сторони мають працювати в концепції взаємопорозуміння, адже вони мають розуміти та враховувати позиції, потреби та перспективи одна одної і все це має відбуватися на користь суспільства. Взаємодія НПУ з ГОПС підкреслює важливість спільної роботи для забезпечення громадської безпеки та правопорядку в країні.

Продовжуючи розгляд практичних аспектів взаємодії НПУ з ГОПС, можна також звернути увагу на додаткові аспекти та позитивні аспекти цього процесу такі як: спільна аналітика і стратегія, що реалізується в тому, що поліція спільно з громадськими структурами аналізує кримінальну ситуацію та ризики, розробляючи спільні стратегії для подолання викликів та покращення безпеки; посилення довіри через взаємодію, яка сприяє побудові довіри між поліцією та громадськістю, оскільки громадські об'єднання відчують, що їхні думки та підходи враховуються в роботі правоохоронних органів; залучення громадськості, що стимулює активну участь громадськості у запобіганні злочинності, реагуванні на негативні явища та сприяє їхньому власному захисту; інновації і креативність, що слугує об'єднанню різного досвіду і знань сприяє виникненню нових ідей та підходів до вирішення проблем; суспільний контроль через громадські об'єднання, які стають активними учасниками в суспільному контролі над діяльністю поліції, сприяючи виявленню корупції та недоліків.

Взаємодія між представниками суспільства є одним з ключових факторів його життєздатності й функціонування. Організація та узгодженість дій між індивідами дозволяють суспільству існувати, розвиватися та вирішувати різноманітні завдання та проблеми.

Соціальна взаємодія передбачає спілкування, обмін інформацією, ділові та особисті відносини, спільну діяльність та ін. Ця взаємодія відбувається в різних сферах життя: економічній, політичній, культурній, соціальній тощо. Суспільство як система функціонує завдяки різноманітності ролей та взаємозв'язків між його членами. Це охоплює соціальні норми, цінності, правила поведінки, інституції та інші аспекти, що регулюють життя суспільства. Організація роботи, розподіл ресурсів, вирішення конфліктів, створення нових ідей і технологій - усе це вимагає спільної дії та взаємодії між індивідами[65]. Узгодженість та співпраця між різними групами та індивідами є важливою для досягнення спільних цілей і забезпечення стабільності суспільства.

Явище взаємодії як процес соціальної взаємодії між людьми або групами, що містить кілька складових. Перш за все, є суб'єкти взаємодії, тобто особи або групи, які беруть участь у цьому процесі. Вони здійснюють різні дії

один з одним, такі як спілкування або спільні дії. Важливо також враховувати правила, за якими відбувається ця взаємодія. Це можуть бути культурні норми, конвенції або інші прийняті правила поведінки. Взаємодія має певну мету, досягнення якої є стимулом для учасників. Механізм соціальної взаємодії включає кілька етапів. Спершу, суб'єкти взаємодії здійснюють дії, які призводять до змін у середовищі. Ці зміни можуть вплинути на інших учасників. І, зрештою, інші суб'єкти реагують на ці зміни, виражаючи свої власні реакції, які можуть бути різними - позитивними, негативними або нейтральними.

Як зазначає Московець В. І., взаємодія відбувається за наявності суб'єктів і об'єктів такої взаємодії, норм та правил поведінки суб'єктів у процесі такої взаємодії та інтерес суб'єктів задля оволодіння об'єктом або впливом на нього з постійним контактом між суб'єктами, у результаті якого формуються постійні відносини[69, с. 284].

Дещо доповнюючи та розширюючи зазначену вище позицію науковця, важливо зазначити й те, що взаємодія передбачає участь активних учасників та об'єктів, на які спрямована ця взаємодія. Ці суб'єкти можуть бути індивідами, групами або організаціями. Взаємодія ґрунтується на прийнятих нормах і правилах поведінки учасників. Ці правила допомагають забезпечити взаєморозуміння, ефективність та передбачуваність у процесі взаємодії. Обидва суб'єкти (поліція та ГОПС або будь-які форми їх об'єднання) повинні мати інтерес або мету, яку вони намагаються досягнути через таку взаємодію. Це стимулює їхню активність та взаємодію для досягнення спільного результату. Для взаємодії важливий прямий або опосередкований контакт між суб'єктами. Цей контакт дозволяє обмінюватися інформацією, думками та враженнями, формуючи основу для подальшого спілкування та відносин. Взаємодія може призвести до встановлення постійних відносин між суб'єктами. Це може створити основу для подальших обмінів досвідом, співпраці та спільної діяльності.

Отже, згідно з цим підходом, взаємодія передбачає взаємозв'язок між суб'єктами та об'єктами, дотримання встановлених норм і правил, спільний інтерес, наявність контакту та можливість розвивати стійкі взаємини.

Лукашевич М. П. та Туленков В. М. стверджують, що типовий спосіб взаємодії складається із таких аспектів: 1) передача інформації; 2) прийняття інформації; 3) реакція на отриману інформацію; 4) обробка інформації; 5) отримання переробленої інформації; 6) реакція на цю перероблену інформацію[69, с. 151].

У структурі взаємодії НПУ та ГОПС відіграє важливу роль таке явище, як комунікація, яка є механізмом обміну інформацією між особами або групами. Це процес передачі і отримання повідомлень, який здійснюється шляхом використання мовних і немовних засобів. Взаємодія може мати місце у формі голосового спілкування, письмових повідомлень або виразі позачергової поведінки (жести, міміка). Комунікація може бути спрямована на підтримання мотивації, передачу інформації або надання інструкцій.

Коротко підсумовуючи всі зазначені вище аспекти, можна зробити висновок, що взаємодія між НПУ та ГОПС репрезентує процес обміну інформацією, взаємодії та взаємного впливу між суб'єктами, з метою досягнення конкретних цілей або задоволення особистих та спільних інтересів. Дана взаємодія між окремими особами та групами осіб становить значущий компонент, який впливає на формування суспільства та держави.

Слушною вбачається думка Коропатова О. М., адже відображає подібний підхід, коли він зазначає, що в практичному контексті важливо розглядати взаємодію як процес взаємного впливу та доповнення діяльності різних суб'єктів, особливо в рамках правоохоронної сфери. Суттєвою характеристикою взаємодії є наявність спільної мети у суб'єктів, оскільки саме ця умова дозволяє їх діяльності перетинатися. У такому контексті спільною метою може бути, наприклад, боротьба з порушеннями правопорядку[57, с. 16].

Взаємодія, як термін досить часто використовується в національному законодавстві, однак, разом із тим чітке визначення терміну взаємодія в правоохоронній сфері чи взаємодія в правоохоронній діяльності відсутнє.

Відповідно до Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон, який затверджений Наказом Адміністрації державної прикордонної служби України № 627 від 29.08.2011 р., термін «взаємодія» визначається як спосіб забезпечення прикордонного контролю, який полягає у спільній діяльності контрольних органів і служб, спрямованій на здійснення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів у межах їх компетенції[73].

Разом із тим, у Положенні про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав,

представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України, що затверджене Наказом МВС України № 74 від 02.02.2016 р. під взаємодією вбачаються узгоджені за метою, завданням, місцем, часом та способом виконання завдань дії підрозділів для досягнення мети[93].

Водночас у Положенні про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України, яке затверджене наказом МВС України № 692 від 20.07.2016 р. під основними питаннями взаємодії визначено завдання, під час виконання яких підрозділи повинні взаємодіяти між собою, з територіальними органами поліції та іншими взаємодіючими органами, з ким, з яких питань і протягом якого терміну організувати взаємодію, порядок обміну інформацією про обстановку, розподіл сил і засобів для спільних дій та надання взаємодопомоги[94].

Під час аналізу питань взаємодії у сфері правоохоронної діяльності, важливо розглянути поняття та сутність самої правоохоронної діяльності. В учбових і наукових джерелах відсутня єдина думка щодо визначення поняття правоохоронної діяльності, а також відповідні нормативно-правові документи не надають чіткого визначення.

При дослідженні взаємодії в сфері правоохоронної діяльності, важливим аспектом є розкриття поняття та суті правоохоронної діяльності. Відзначимо, що в науковій та навчальній літературі немає єдиної думки щодо точного визначення поняття правоохоронної діяльності, а також відповідні нормативно-правові акти не надають чіткого означення цьому терміну.

Як зазначає Джураєва О. О., правоохоронна діяльність це певна форма реалізації державних функцій шляхом владної оперативний робот державних органів з охорони норм права від порушень, захисту наданих громадянам суб'єктивних прав і забезпечення виконання покладених на них юридичних обов'язків[22, с. 108]

Схожої точки зору відносно поняття правоохоронної діяльності дотримуються також Гід Є. О., Білозьоров Є. В. та Завальний А. М. За їхнім визначенням, ця діяльність вважається, по-перше, найважливішою та недільною функцією держави. По-друге, вона визначається як особливий вид соціальної діяльності, що виникає з потреб особи і регулюється нормами права. Цей вид діяльності обумовлений необхідністю впливу на соціальні відносини для забезпечення захисту конституційного ладу, прав і свобод громадян, підтримання законності та порядку. Ця діяльність здійснюється

лише в межах компетенції, передбаченою нормативно-правовими актами[125, с. 198].

Синявська О. Ю. доводить, що правоохоронна діяльність взагалі та особливо діяльність органів внутрішніх справ нерозривно пов'язана з соціальним життям, вона визначається ним і має вплив на нього взаємно[120, с. 108].

Однак, Криштанович М. зазначає, що правоохоронна діяльність розпочинається в разі виникнення протиправної поведінки суб'єкта[60].

Золотарьова Н.І. має досить подібну точку зору, так згідно з її думкою, правоохоронна діяльність є реакцією на відхилення від законної поведінки та відповідних намірів. Однак безпідставне здійснення правоохоронних заходів у випадках, коли відсутні порушення законодавства, може бути вважати проявом свавілля [41].

Продовжуючи, можливо констатувати, що НПУ та ГОПС є двома ключовими суб'єктами, які спільно працюють над збереженням стабільності та безпеки у суспільстві. Правоохоронні органи виконують завдання щодо виявлення, припинення та попередження правопорушень, забезпечення громадського порядку та захисту прав громадян. Громадські об'єднання, спрямовані на правоохоронну діяльність, зазвичай складаються з активних громадян, які прагнуть сприяти безпеці у своєму оточенні.

Вони можуть взаємодіяти, спільно вирішуючи питання правопорядку та запобігання злочинності. ГОПС можуть надавати підтримку правоохоронним органам, допомагаючи зібрати інформацію, сприяючи усуненню потенційних загроз і навіть беручи участь у програмах спільного патрулювання. Такий симбіоз між державними інстанціями та активною громадською участю може сприяти більш ефективній боротьбі зі злочинністю та підвищенню рівня громадської безпеки. громадської безпеки та правопорядку.

Досліджуючи взаємозв'язок між поняттями «правоохоронна діяльність» та «робота ГОПС», констатуємо, що він може бути описаний як взаємодія між державними органами і громадськістю в досягненні спільної мети - забезпеченні громадської безпеки та правопорядку.

На нашу думку, правоохоронна діяльність виконується державними органами (поліція, СБУ, Національна гвардія України тощо) і спрямована на реагування на порушення закону, розслідування злочинів, затримання правопорушників та підтримку громадського порядку. Ця діяльність базується на нормах законодавства та компетенції державних органів.

З іншого боку, очевидним вбачається і те, що ГОПС є ініціативою активних громадян, які вірять у важливість громадського внеску в

забезпечення безпеки. Ці об'єднання можуть включати громадські патрульні групи, ініціативи з запобігання злочинності, співпрацю з правоохоронними органами для обміну інформацією та спільних заходів. Вони можуть допомагати зі збором інформації про можливі порушення, виступати як посередники між громадою та правоохоронцями, проводити профілактичну роботу в суспільстві.

ГОПС можуть сприяти залученню більшого числа представників громадськості для забезпечення безпеки людей та профілактики правопорушень. Вони можуть виявляти потреби громади, підказувати можливі шляхи вирішення проблем, що стосуються безпеки, і спільно розробляти стратегії з правоохоронними органами. Співвідношення цих понять розкриває важливість спільних зусиль державних органів і громадськості для створення безпечного та стабільного суспільства.

З іншого боку, констатуємо що суть взаємодії НПУ з ГОПС формується на правоохоронній діяльності НПУ. Саме тому, ми підтримуємо позицію Ярмачі Х.П., який зазначає, що спрямованість на охорону прав і різноманітність форм правового впливу стосовно реальних та потенційних загроз характеризують правоохоронну діяльність[132, с. 27-28].

Створення безпечного середовища для життєдіяльності громадян є метою діяльності МВС, указане досягається шляхом орієнтації діяльності органів системи МВС на потреби населення, оперативним та компетентним реагуванням на надзвичайні ситуації й події, що можуть загрожувати особистій чи публічній безпеці. Важливими компонентами стратегії є вжиття запобіжних заходів та активна участь населення у забезпеченні публічної безпеки і порядку[109]. З викладеного вбачається, що органи НПУ мають бути зацікавленими у взаємодії з ГОПС.

Поліція може досягнути своїх цілей та виконати завдання у випадку коли вона користується підтримкою та довірою населення[95].

Вивчаючи доктринальні положення щодо взаємодії поліції з суспільними інституціями, доходимо висновку, що в науковому обігу присутній ряд понять, таких як «населення», «громада», «територіальна громада», «громадяни», «суспільство» та інші. В переважній більшості такі поняття використовуються в синонімічному сенсі з метою опису групи людей з якою в той чи інший спосіб взаємодіють співробітники поліції.

Іншими словами, взаємодія поліції з громадськими об'єднаннями є за своєю суттю взаємодією з представниками такого об'єднання, які реалізують взаємодію опосередковано через громадське об'єднання. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» громадське об'єднання є

об'єднанням фізичних та/або юридичних осіб приватного права на засадах добровільності для здійснення та захисту своїх прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів[83]. Таким чином, очевидним є те, що членами громадського об'єднання можуть бути як фізичні особи, так і юридичні особи приватного права. Зазначена норма вказаного закону дає можливість говорити про розширення кола суб'єктів, що можуть долучатися до співпраці з НПУ та, як наслідок, до участі в забезпеченні правопорядку.

На нашу думку, з викладеного вище, вбачається, що поняття правоохоронної діяльності в переважній більшості поглядів науковців сфокусоване саме на державно-владній концепції формування його змісту. На нашу думку, зазначена концепція не враховує волю та роль громадськості, територіальної громади або ж окремого громадянина або їх групи як членів суспільства. Кожна територіальна громада, громадяни та кожен громадянин може бути не лише елементом системи забезпечення публічного порядку, а і частиною ГОПС, що безпосередньо надає їм участь в забезпеченні публічного (громадського) порядку. Дії територіальної громади та громадянина, в аспектах дотримання, виконання норм моралі та вимог норм законодавства, або їх бездіяльність, що може бути виражена в утриманні від правопорушень є складовою забезпечення правопорядку. Підкреслюємо, що суть взаємодії між органами НПУ та ГОПС має реалізовуватися у спільному розумінні та баченні метою своєї діяльності саме задоволення суспільної потреби в контексті мети діяльності НПУ та таких громадських організацій.

Таким чином, зміст взаємодії НПУ з ГОПС полягає у формуванні та підтриманні партнерських відносин між правоохоронними органами та громадськими структурами, які мають спільну мету забезпечення громадської безпеки та дотримання закону.

За своєю суттю взаємодія спрямована на ефективне вирішення проблем правопорядку та забезпечення позитивних змін у суспільстві. Зміст взаємодії поліції з ГОПС включає: спільне планування та координацію діяльності між НПУ та ГОПС, що, зокрема, реалізується шляхом реалізації спільних розробок та впровадження спільних стратегій і планів дій. Окремим аспектом взаємодії є взаємний обмін інформацією щодо потенційних загроз, злочинності та інших подій, які можуть вплинути на якість та ефективність співпраці НПУ та ГОПС. Окремим елементом взаємодії можуть стати спільні заходи та проєкти, спільне навчання та освітні та освітньо-практичні заходи.

Водночас взаємодія, має очевидні ознаки, які обумовлюють її автентичність та є запорукою успішності та ефективності такої взаємодії.

Взаємодія базується на відкритому діалозі, обміні думками та взаєморозумінні між поліцією та громадськими структурами. Взаємодія ґрунтується на прозорості взаємодії, включаючи обмін інформацією та відкрите обговорення планів та стратегій. НПУ та ГОПС мають працювати в концепції взаємопорозуміння, адже вони мають розуміти та враховувати позиції, потреби та перспективи одна одної і все це має відбуватися на користь суспільства. Взаємодія НПУ з ГОПС підкреслює важливість спільної роботи для забезпечення громадської безпеки та правопорядку в країні. Додатковими аспектами взаємодії НПУ та ГОПС є: спільний аналіз криміногенної ситуації, спільна розробка та реалізація стратегій у сфері відповідальності НПУ й ГОПС.

Аналізуючи теоретико-правові засади взаємодії Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості ми дійшли наступних висновків:

- становлення та розвиток інституту взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості на території України розглянуто в рамках запропонованих історичних періодів;

- доведено тезу про те, що генезис взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості мають взаємопов'язаний еволюційний характер;

- проаналізовано історичний розвиток взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в контексті нормативно-визначеного процесу реформування правоохоронної сфери держави та утворення Національної поліції України, а також у період дії воєнного стану;

- обґрунтовано, що взаємодія між Національною поліцією України та громадськістю може бути реалізована на двох рівнях: перший рівень - рівень взаємодії з населенням (поліція комунікує з громадськістю через засоби масової інформації, шляхом реалізацій інформаційних компаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо); другий рівень - рівень взаємодії з окремими групами чи представниками громадянського суспільства (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо), такі рівні комунікації покликані на вирішення окремих завдань, які, як правило, мають загальний характер;

- обґрунтовано, що громадське об'єднання правоохоронної спрямованості є формою організації населення, що створена задля забезпечення права участі громадськості в реалізації потреби та права мати якісне безпечове середовище для життя в суспільстві;

➤ підтверджено тезу, що взаємодія між правоохоронними органами та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості має глибокий вплив на процеси розвитку суспільства та держави в цілому. Зазначено, що ця взаємна залежність визначається двостороннім впливом: як правоохоронні органи формують та розвивають свою стратегію взаємодії відповідно до потреб суспільства, так і громадські об'єднання впливають на діяльність правоохоронців шляхом активної участі та взаємодії;

➤ взаємодія Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлена як через імперативний вплив державного органу виконавчої влади та підтверджено тезу, що взаємодія між правоохоронними органами та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості має глибокий вплив на процеси розвитку суспільства та держави в цілому. Зазначено, що ця взаємна залежність визначається двостороннім впливом: як правоохоронні органи формують та розвивають свою стратегію взаємодії відповідно до потреб суспільства, так і громадські об'єднання впливають на діяльність правоохоронців шляхом активної участі та взаємодії так і через партнерство між її суб'єктами метою якого є досягнення спільного публічного інтересу та реалізація взаємних цілей. Взаємодію Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості представлено в фокусі розробки та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи Національної поліції України та підтримання її у виконанні нею її функцій задля забезпечення публічного порядку;

➤ встановлено, що законодавство не містить визначення поняття взаємодії або поняття взаємодії правоохоронних органів з громадськістю, хоча тексти законів зазначають про такі явища правової реальності, тому запропоновано визначати поняття взаємодії органів Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості як наявність різних рівнів взаємної комунікації та співпраці між Національною поліцією України та активною, самоорганізованою і зацікавленою частиною громадськості для забезпечення реалізації права на наявність безпечового середовища життя членів суспільства та підтримання публічного порядку;

➤ за своєю суттю взаємодія між державними органами та інституціями громадянського суспільства є симбіозом мета якого полягає в сприянні виконання функцій з охорони публічного порядку та безпеки, захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави;

➤ визначено, що взаємодія передбачає взаємозв'язок між суб'єктами такої взаємодії, дотримання встановлених норм і правил, наявність спільного

інтересу, та можливість розвивати стійкі взаємини. Взаємодія ґрунтується на прийнятих нормах і правилах поведінки учасників. Ці правила допомагають забезпечити взаєморозуміння, ефективність та передбачуваність у процесі взаємодії. Обидва суб'єкти (Національна поліція України та громадське об'єднання правоохоронної спрямованості) у випадку взаємодії повинні мати спільний інтерес або мету, яку вони намагаються досягнути через таку взаємодію. Це стимулює їхню активність та взаємодію для досягнення спільного результату. Для взаємодії важливий прямий або опосередкований контакт між обома суб'єктами. Цей контакт дозволяє обмінюватися інформацією, думками та враженнями, формуючи основу для подальшого спілкування та відносин.

РОЗДІЛ 2.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

2.1. Адміністративно-правові основи та принципи взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Україна розвивається у напрямку становлення повноцінної правової держави, активно сприяючи розвитку громадянського суспільства. Створення якого взаємно пов'язане зі зростанням правової культури та правосвідомості громадян. Держава, у свою чергу, зобов'язана забезпечувати необхідні соціальні та економічні умови для повноцінного життя та розвитку своїх громадян, надаючи їм можливість повною мірою реалізувати свої права та гарантуючи захист. Правоохоронні органи, серед іншого, виконують важливу функцію забезпечення правопорядку та захисту прав і свобод громадян. Це містить як нормативне закріплення основних принципів та концепцій правоохоронної практики, так і регулювання повноважень правоохоронних органів, зокрема поліції. З одного боку, це означає визначення стандартів для взаємодії з громадянами та регулювання повноважень правоохоронних органів. З іншого боку, це сприяє закріпленню прав і обов'язків громадян як мотиваційного аспекту їхньої діяльності.

Забезпечення розвитку демократичних цінностей у суспільстві, формування та підтримка взаємодії поліції з населенням, ґрунтованої на принципах взаємної довіри, розуміння та порядності, урахуванні громадської думки, що віддзеркалює верховенство права, відкритість влади та її тісну взаємодію із суспільством, становлять основні аспекти демократії[124, с. 45].

З аналізу статті 3 Конституції України[55] вбачається, що держава несе відповідальність перед своїми громадянами за свою діяльність та виконання своїх функцій. Забезпечення прав і свобод людини є однією з головних функцій держави, і це є ключовим обов'язком перед громадянами. Гарантування прав і свобод визначає спрямованість діяльності держави на створення умов для повного розвитку особистості, забезпечення безпеки та справедливості в суспільстві. Такий підхід відзначає сутність соціальної держави, де права та свободи громадян вважаються основними цінностями. Держава виступає гарантом цих прав і зобов'язана розробляти та впроваджувати ефективні механізми їх захисту. Забезпечення прав людини

становить фундаментальний принцип правової держави, що допомагає створити справедливе та гуманне суспільство. Крім того, держава має відповідальність за розробку та реалізацію законів та політик, які сприяють рівності та справедливості. Забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних послуг є важливим аспектом гарантування прав громадян. Важливо, щоб держава прагнула уникати будь-якої форми дискримінації та порушення прав людини. Засудження будь-якої форми насильства, в тому числі в сім'ї та громадському просторі, є ще однією обов'язковою складовою справедливого суспільства. Отже, гарантування прав і свобод людини та їх захист є ключовим завданням держави, що визначає її сутність та спрямованість на створення гідного життя для всіх громадян.

Разом із тим, відповідно до статті 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання для реалізації та захисту своїх прав і свобод та задоволення будь-яких інтересів[55]. Норми Конституції України, надають право громадянам мати право на свободу об'єднання. Це означає- право створювати різноманітні об'єднання, такі як громадські організації, професійні спілки, політичні партії та інші форми громадських структур, в тому числі і такі, які можуть бути охарактеризовані як громадські об'єднання правоохоронної спрямованості та інші для реалізації та захисту своїх прав і свобод, а також для задоволення своїх інтересів щодо створення, забезпечення та підтримання безпечового середовища у суспільстві. Це право гарантує громадянам можливість об'єднуватися в різноманітних формах для спільної діяльності, висловлення власних поглядів та захисту власних інтересів перед державою чи іншими суспільними структурами. При цьому такі об'єднання як ГОПС та інші повинні діяти в межах закону та не порушувати права і свободи інших громадян чи загальні інтереси суспільства. Це принципове право сприяє формуванню громадянського суспільства, розвитку громадянської активності та гарантує громадянам можливість самовираження та участі в суспільному житті. Більш детально ці норми розкриває Закон України «Про громадські об'єднання», який власне і визначає правові та організаційні засади реалізації права на свободу об'єднання, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, порядок утворення, реєстрації, діяльності та припинення громадських об'єднань.

Разом із зазначеним вище, додаємо, що для національного законодавця важливі і міжнародні документи та стандарти, що також визначають нормативно-правові засади взаємодії поліції з громадськістю. Один із таких документів - Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН, відома як «Кодекс

поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку»[49]. Зазначений Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку зазначає, що для цих посадових осіб основною є відданість служінню громаді та захист осіб від протиправних дій. Ця відданість реалізується через виконання своїх обов'язків на принципах взаємодії, при цьому дотримуючись високого рівня відповідальності відповідно до професійних стандартів та з особливою повагою до людської гідності та прав людини[49].

Це специфічне завдання посадових осіб із підтримання правопорядку передбачає не лише ефективне виконання своїх обов'язків, але й взаємодію з громадою на основі високих стандартів етики та професійної поведінки. У своїй діяльності вони покладають особливий акцент на важливість збереження гідності та прав людини, враховуючи, що це є фундаментальними цінностями суспільства. Такий підхід не лише гарантує ефективне функціонування правоохоронних органів, але і сприяє взаєморозумінню та довірі між поліцією та громадою, сприяючи забезпеченню справедливості та правопорядку в суспільстві.

Рекомендація Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», розглядає поліцейських як професійних захисників права, що надають правоохоронні послуги громадськості. Вона визначає, що діяльність поліції має бути ефективною у співпраці з місцевими громадами, неурядовими організаціями, представниками громадськості і етнічними меншинами. Поліція повинна демонструвати відкритість, прозорість і готовність постійно відповідати перед громадою і громадянами. Особовий склад має виконувати свої обов'язки чесно, з повагою до суспільства і особливо уважно ставитися до становища осіб, які є найбільш уразливими групами[118]. Ця рекомендація визнає поліцейських як професіоналів, які захищають права та надають правоохоронні послуги громадськості. Вона встановлює, що робота поліції повинна базуватися на ефективній взаємодії з місцевими громадами, неурядовими організаціями, представниками громадськості та етнічними меншинами. Важливими аспектами є відкритість та прозорість поліції, а також готовність звітувати перед громадою в будь-який момент. Особовий склад має зобов'язання виконувати свої обов'язки з чесністю, з повагою до суспільства та особливо з увагою до становища найбільш уразливих груп.

Співпраця НПУ та громадськості має потенціал якісного покращення ефективності роботи НПУ та підвищення якості надання поліцією правоохоронних послуг. Залученість представників громадськості до співпраці з НПУ з метою забезпечення охорони правопорядку сприяє

збільшенню рівня довіри між суспільством і правоохоронними органами, укріпленню правопорядку та поліпшенню безпеки громадян. Це, в свою чергу, сприяє зміцненню взаємодії між суспільством і правоохоронними органами під час здійснення правоохоронної діяльності.

Згідно зі ст. 18 Європейського кодексу поліцейської етики, завданням поліції є сприяння розвитку позитивних відносин з громадськістю та за потреби встановлення ефективної співпраці з іншими організаціями, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та іншими представниками населення, з особливим урахуванням питань етнічних меншин. Разом із тим, ст. 44 Європейського кодексу зобов'язує поліцейських діяти чесно й шанобливо щодо населення, особливо з огляду на ситуацію осіб, які належать до найбільш уразливих груп[67, с 693],[118].

З огляду на що, на нашу думку, формування суспільної думки, щодо поліції у населення формується в тому числі і на підставі ставлення поліції до нього, переконані, що вбачається природним і те, що поліція залучає населення до допомоги та співпраці в різних формах, у тому числі і у формі ГОПС.

Поліції важливо виявляти інтерес не лише до інформації, що стосується правопорушень, а також до потреб громадян, їхніх проблем і труднощів у міжособистих відносинах, оскільки це може бути важливим фактором у формуванні основ для ускладнень в криміногенній ситуації[74, с. 24].

Як відомо, ОБСЄ у 2008 році, визначила філософію «Community policing» яка є по суті організаційною стратегією, що визначає взаємодію між поліцією та громадою (суспільством) з метою більш ефективної протидії злочинності, зменшення страху перед злочинами, запобігання фізичній або моральній шкоді та зміцнення сусідських відносин для поліпшення загальної якості життя.

У зазначеному вище контексті, частково вдалою є аналогія між новими підходами до функціонування поліції та «ринковим підходом» у відносинах з громадянами, де поліцейська діяльність адаптується до очікувань та потреб клієнтів (громадян)[9, с. 10].

Справедливою вважається точка зору Т. Гаврилюк, яка стверджує, що громадяни виступають у ролі «замовників» поліцейських послуг і, отже, надані їм сервіси повинні бути якісними та надаватися вчасно, оскільки поліція є на службі у тих, хто її залучає та утримує[11, с. 61].

Вбачається, що для НПУ взаємодія з громадськими об'єднаннями є досить значущою, адже НПУ, розглядаючи їх як ключових партнерів у забезпеченні громадської безпеки та захисту прав громадян, може

користуватися їх підтримкою та залучати до співпраці. Ця взаємодія має важливе значення для ефективності правоохоронної системи та підвищення довіри громадян до поліцейських органів.

Одним із важливих нормативно-правових документів, що регулює взаємодію між поліцією та громадськістю, є Закон України «Про Національну поліцію». Відповідно до ст. 11 зазначеного закону взаємодія поліції з населенням ґрунтується на принципах партнерства, яке полягає в тому, що діяльність поліції спрямована на задоволення потреб населення та здійснюється в тісній співпраці із територіальними громадами та громадськими об'єднаннями, враховуючи принципи партнерства; планування службової діяльності органів і підрозділів поліції враховує специфіку регіону та проблем територіальних громад з метою визначення причин та/або умов правопорушень; основним критерієм ефективності роботи поліції є рівень довіри населення до цієї служби; оцінка рівня довіри проводиться незалежними соціологічними службами відповідно до визначених Кабінетом Міністрів України процедур[98].

Таким чином, з аналізу положень ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» вбачається, що взаємодія Національної поліції з населенням є тісною співпрацею на засадах партнерства і спрямована на задоволення спільних потреб.

На нашу думку, така взаємодія НПУ з населення може бути розширена внаслідок наступного. Для забезпечення ефективної взаємодії НПУ з громадськістю, органи і підрозділи поліції можуть регулярно проводити зустрічі, консультації та громадські заходи для вислуховування поглядів і пропозицій громадян щодо покращення ситуації в громаді. Поліція може активно співпрацювати з різними ГО, в тому числі й з ГОПС, створюючи партнерські відносини та ініціює спільні проєкти з метою вирішення актуальних питань безпеки та правопорядку.

На нашу думку, у процесі такої взаємодії, поліція має враховувати культурні та соціальні особливості громад, розвиваючи програми, спрямовані на підвищення освіченості та свідомості населення щодо прав та обов'язків та заохочення підтримання правопорядку та, можливо, участі в ГОПС. Водночас вбачаємо ефективним провадити оцінку рівня довіри громадян до НПУ, що дозволяє вдосконалювати стратегії і тактики взаємодії, забезпечуючи високий ступінь довіри та підтримки з боку громадськості.

У контексті реалізації права на створення ГОПС, на нашу думку, важливо враховувати, що це право гарантує громадянам можливість об'єднуватися в різноманітних формах для реалізації та захисту своїх прав і

свобод. ГОПС може виступати як важливий інструмент взаємодії між громадою та правоохоронними органами. Створення ГОПС може бути ефективним механізмом взаємодії громадян з правоохоронними структурами для спільного вирішення питань безпеки та правопорядку. Такі об'єднання можуть сприяти не лише запобіганню правопорушень, але й виявленню порушень, участь у розслідуванні злочинів та участі в програмах з підвищення обізнаності громади щодо правових норм та процесів.

Важливо, щоб утворення ГОПС відбувалося відповідно до законодавства та з дотриманням принципів правової держави. ГОПС повинні діяти в межах закону та урахувати загальні інтереси суспільства, забезпечуючи баланс між правами та обов'язками громадян.

Створення ГОПС може також сприяти формуванню партнерських відносин між громадянами та правоохоронними органами, підвищуючи рівень довіри населення до правоохоронних структур. Такий підхід сприяє активній участі громадян в забезпеченні безпеки, підвищує ефективність правоохоронної діяльності та сприяє створенню безпечного та справедливого суспільства.

На нашу думку, оптимальною та первинною формою комунікації ГОПС з НПУ може бути комунікація з ДОП або ПОГ. Так, відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад, до основних завдань ДОП та ПОГ, серед іншого, належать: діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності та взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку[91]. З огляду на вказані завдання, обов'язки та основні напрями діяльності ДОП та ПОГ можуть бути реалізовані для комунікацій з різних питань створення та діяльності зацікавленими суб'єктами ГОПС. Разом із тим, на ДОПа покладено обов'язок безпосередньо здійснювати комплекс попереджувальних (профілактичних) і запобіжних заходів[43].

Звертаючись до ст. 1 Закон України «Про громадські об'єднання» громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів[83]. Отже, як стає зрозуміло з встановленого законодавцем визначення ГО, ГО є певною організованою у встановлений законом спосіб спільнотою, члени якої об'єднавшись спільно реалізують

спільні інтереси або мету. Очевидно, що громадяни та юридичні особи можуть створювати ГО з різною метою, одна разом зі цим підкреслимо і те, що мета створення ГО часто може відповідати тим інтересам громадськості, які держава не спроможна захистити або гарантувати.

Крім того, у вказаному вище нормативно-правовому акті законодавець визначає організаційно правові форми в яких може бути створено громадське об'єднання: громадська організація - це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи або громадська спілка - це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи та повідомляється, що ГО може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи як непідприємницьке товариство або без такого статусу[83]. У зв'язку із чим, актуальності набуває питання вибору організаційно-правової форми ГОПС, що прямо пов'язано зі складом членів такого ГОПС. Адже, якщо керуватися чинними нормами вказаного закону, членами та засновниками ГОПС створеного у формі громадської організації членами якої є фізичні особи, а щодо ГОПС створеного у формі громадської спілки - засновниками можуть бути юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи. Разом із тим, у такому аспекті набувають актуальності ряд питань пов'язаних із правовим статутом ГОПС у цілому. Таким чином, очевидним є те, що членами громадського об'єднання можуть бути як фізичні особи, так і юридичні особи. Зазначена дає можливість говорити про розширення кола суб'єктів, що можуть долучатися до співпраці з НПУ та, як наслідок, до участі в забезпеченні правопорядку.

На нашу думку, прогресивним вбачається те, що ГО за чинним Законом України «Про громадські об'єднання», як це вбачається із дефініції ГО наведеної в указаному нормативному документі не обмежується виключно захистом інтересів своїх членів, адже нині ГО можуть захищати будь-які права та інтереси в тому числі суспільні. В контексті дослідження, таким суспільним інтересом ГОПС, серед іншого можуть бути забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання безпеки і правопорядку.

Загалом саме такий підхід на нашу думку є виправданим виходячи з наступного. Чинна редакція Закону України «Про громадські об'єднання» не містить терміну «громадське формування», водночас відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» в пп. 3 ч. 1 ст. 1 під терміном «громадські формування» визначає політичні партії, структурні утворення

політичних партій, громадські об'єднання, місцеві осередки громадського об'єднання із статусом юридичної особи, професійні спілки, їх об'єднання, організації профспілки, передбачені статутом профспілки та їх об'єднання, творчі спілки, місцеві осередки творчих спілок, постійно діючі третейські суди, організації роботодавців, їх об'єднання, відокремлені підрозділи іноземних неурядових організацій, представництва, філії іноземних благодійних організацій[37]. Таким чином, складається ситуація за якої вказаний закон включає до складу громадських формувань громадські об'єднання, тобто поняття «громадського формування» є ширшим за поняття «громадське об'єднання», водночас термін «громадське формування» не включає передбачений Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону (ГФзОГПіДК), іншими словами складається ситуація невідповідності понять, яка, на нашу думку, потребує вирішення.

З аналізу норм чинного законодавства, який проведений вище, вбачається декілька варіантів вирішення ситуації, що склалася. У першому варіанті, до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» в пп. 3 ч. 1 ст. 1 до переліку громадських формувань можна додати ГФзОГПіДК. У другому - який, на нашу думку, вбачається більш логічним, ч. 1 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» доповнити ч. 1.1 в якій визначити поняття громадського об'єднання правоохоронної спрямованості (ГОПС).

Таким чином, на нашу думку, зміст пп. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» необхідно доповнити поняттям «громадські формування», адже вказаний закон не містить даного терміну, однак Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» вільно оперує даним терміном. Зазначене виключить невідповідність понять «громадське формування» та «об'єднання громадян», що присутнє у наведених нормативно-правових актах.

Разом із тим, на нашу думку поняття ГОПС є загальним поняття, яке може охоплювати різні ГО правоохоронної спрямованості, наприклад такі як громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону, які на практиці реєструються як ГО, окрім випадків коли їх діяльність не реєструється в порядку передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Пропонується визначити, що ГОПС можуть створюватися у формі ГФзОГПіДК. Саме тому, на нашу думку, ГФзОГПіДК має трансформуватися в ГО, а саме в громадське об'єднання з охорони громадського порядку і державного кордону (ГОзОГПіДК), яке доцільно визначати як один із видів ГОПС. У зв'язку із чим пропонується внести відповідні зміни до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» пов'язані зі зміною термінології.

Враховуючи, що ГО можуть мати різну мету своєї діяльності, доцільно констатувати, що різну мету може мати і конкретна ГОПС, таким чином, доцільним вважаємо визначати, що мета конкретної ГОПС, яка співпадає або відповідає меті підвідомчого органу системи МВС визначає підконтрольність ГОПС зазначеному підвідомчому органу системи МВС.

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» визначає засади участі громадян в охороні громадського порядку і державного кордону, правові основи та засади створення, організації і діяльності. Так, відповідно до ст. 1 зазначеного закону

Громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин (ГФзОГПіДК). ГФзОГПіДК можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо[110].

Правовою основою діяльності згаданих вище громадських формувань окрім зазначеного вище закону можуть бути інші закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, рішення місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань охорони громадського порядку і державного кордону, боротьби із злочинністю і адміністративними правопорушеннями, а також положення (статуту) цих формувань.

Відповідно до ст. 3 «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» повсякденна (оперативна) діяльність таких

формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України[110].

ГФзОГПіДК створюються на добровільних засадах за місцем роботи, навчання або проживання громадян. Рішення про створення громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону приймається на зборах (конференціях) громадян. На збори можуть бути запрошені представники трудових колективів, навчальних закладів, правоохоронних органів, підрозділів Державної прикордонної служби України та громадськості. Взаємодія починає відбуватися вже на стадії створення відповідного формування, окрім того, реалізація прав, форми і методи роботи таких об'єднань відповідно до ст. 11 зазначеного вище закону відбувається під контролем Національної поліції України, зокрема шляхом спільного з поліцейськими, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування та участі у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень[110].

Стаття 14 аналізованого закону встановлює Умови та порядок застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів, однак частина восьма ст. 14 «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» містить пряму заборону членам ГФзОГПіДК під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні[110]. Вбачаємо за доцільним, що у період дії режиму воєнного стану на території України або в окремих її місцевостях всі члени ГФзОГПіДК для виконання своїх обов'язків або покладених на них завдань з охорони громадського порядку і державного кордону можуть використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні.

Разом із тим, перспективною є ідея стосовно того, що у період дії воєнного стану в Україні ГФзОГПіДК та їх члени за рішення

Головнокомандувача Збройних Сил України мають переходити в оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

Як відмічає С.В. Медведенко, основними завданнями таких організацій у сфері забезпечення громадського порядку є: надання допомоги органам НПУ у забезпеченні громадського порядку та безпеки громади, запобіганні адміністративним проступкам і злочинам; подання інформації органам НПУ про вчинені чи плановані злочини, місця концентрації злочинних угруповань; сприяння органам НПУ у виявленні та розкритті злочинів, пошуку осіб, які їх скоїли, захисті інтересів держави, підприємств, установ, організацій та громадян від злочинних посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху та протидії дитячій бездоглядності та правопорушенням серед неповнолітніх[66, с. 113].

Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» дозволяє констатувати про наступні форми такої взаємодії, але не обмежуючись ними: патрулювання житлових масивів і селищ для забезпечення безпеки та громадського порядку; участь у пошуку осіб, які зникли безвісти, а також у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочинів; спільне проведення профілактичних, просвітницьких та виховних заходів серед різних груп населення; робота з особами та підлітками, які потрапили в «групу ризику»; підтримка жертв насильства, зокрема в сім'ї, та надання відповідної допомоги[124, с. 43]. Разом із тим, відмітимо, що широкого поширення такі формування не набули, принаймні до подій пов'язаних із військовою агресією Російської Федерації проти України.

Громадські об'єднання правоохоронної спрямованості можуть виконувати роль посередників між поліцією та громадою, сприяючи обміну інформацією, вирішенню конфліктів та сприяючи взаєморозумінню. Вони можуть виступати ініціаторами спільних проєктів, спрямованих на підвищення обізнаності громади щодо питань безпеки та правопорядку.

Особливий акцент на взаємодії з громадськими об'єднаннями стосується розробки та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи поліції. Наприклад, це може включати участь громадських патрульних, які спільно з поліцейськими забезпечують безпеку у місцевих спільнотах, або організацію громадських нарад з метою обговорення питань безпеки та взаємодії з поліцією.

Така співпраця має потенціал покращити взаєморозуміння між правоохоронцями та громадою, сприяти взаємній довірі та забезпечувати більш ефективне використання ресурсів у сфері громадської безпеки.

Заохочення громадської участі та взаємодії може вести до створення більш безпечного та згуртованого суспільства.

Крім того, важливо зазначити, що взаємодія Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади в сфері безпеки. Громадські організації часто мають глибокий зв'язок зі своєю спільнотою і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканців громади.

Важливим аспектом цієї співпраці є також взаємне навчання та обмін досвідом. Поліція може використовувати знання та ініціативи громадських організацій для розробки більш ефективних стратегій забезпечення безпеки, а громадські об'єднання, у свою чергу, можуть отримати підтримку та ресурси для вдосконалення своєї діяльності в інтересах громади. Необхідно наголошувати на забезпеченні відкритого та прозорого спілкування між поліцією та громадськими об'єднаннями. Регулярні наради, обговорення планів та результатів роботи сприяють створенню взаєморозуміння та довіри між сторонами. Важливо, щоб ця взаємодія не обмежувалася лише вирішенням конкретних проблем, але спрямовувалася на побудову довгострокових партнерських відносин. Загалом, взаємодія національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є ключовим елементом побудови сучасної та ефективної системи правопорядку, що базується на взаємодії та співпраці між правоохоронцями та громадою.

Реформа правоохоронної сфери, включаючи створення Національної поліції, відповідає викликам сучасного суспільного розвитку і враховує бажання відповідати сучасним вимогам суспільства та європейським стандартам до правоохоронної діяльності. Важливим фактором є участь громади в цьому процесі, оскільки ефективне виконання правоохоронних функцій неможливе без активної участі самого суспільства. НПУ, отримавши підтримку на законодавчому рівні, визначила пріоритети своєї діяльності, зокрема у взаємодії з громадськістю та кожним окремим громадянином. Таким чином, нормативно-правові джерела встановлюють стандарти для взаємодії НПУ з широким загалом громадськості та конкретними громадянами.

Разом із тим, важливим в контексті дослідження є положення Закону України «Про основи національного супротиву», який визначає діяльність ДФТГ. ДФТГ є воєнізованим підрозділом, сформованим на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони[102].

Порядок утворення, комплектування, функціонування, підстави та порядок розформування ДФТГ визначено Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій»[81] та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад»[92]. Так, відповідно до норм зазначеного закону у разі введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану всі добровольчі формування територіальних громад переходять в оперативне підпорядкування командирів відповідних військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України. На час дії воєнного стану за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України добровольчі формування територіальних громад повністю або частково можуть залучатися до виконання завдань територіальної оборони поза межами визначеної зони територіальної оборони, а також направлятися до районів ведення воєнних (бойових) дій. Діяльність добровольчого формування провадиться під безпосереднім керівництвом і контролем командира військової частини Сил територіальної оборони Збройних Сил за територіальним принципом. Підготовка добровольчих формувань до виконання завдань територіальної оборони здійснюється відповідно до Порядку організації, забезпечення та проведення підготовки добровольчих формувань територіальних громад до виконання завдань територіальної оборони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449[92].

Члени добровольчих формувань під час виконання завдань територіальної оборони мають право застосовувати особисту мисливську зброю, стрілецьку зброю, інші види озброєння та боєприпаси до них відповідно до Порядку застосування членами добровольчих формувань територіальних громад особистої мисливської зброї, стрілецької зброї, інших видів озброєння та боєприпасів до них під час виконання завдань територіальної оборони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1449[92].

Разом із тим, задля забезпечення можливості виконання повноважень членами ДФТГ своїх повноважень законом має бути захищено їх діяльність від незаконних посягань. Аналізований закон досить чітко визначає їх правовий статус, однак, на нашу думку, доцільним може бути встановлення адміністративної відповідальності за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі члена ДФТГ, як це встановлено для ст. 185 КУпАП

для гарантування законних вимог та розпоряджень поліцейського, члена ГФЗОГПіДК або військовослужбовця.

Важливим аспектом зазначеного є інтеграція зусиль з усіх зазначених сторін для створення комплексної стратегії забезпечення правопорядку. Це передбачає взаємодію між державними і недержавними суб'єктами, щоб спільно працювати над вирішенням проблем, які можуть призводити до порушень законів.

Такий підхід, на нашу думку, сприяє створенню ефективної системи запобігання правопорушенням, де акцент робиться на попередженні, вихованні та партнерстві між різними суб'єктами суспільства. Це також сприяє підвищенню рівня довіри між громадою та правоохоронними органами, що є ключовим елементом успішної і стабільної системи правопорядку.

Окрім того, спільна робота органів виконавчої влади, ОМС, ГО та трудових колективів сприяє взаємному обміну досвідом та найкращими практиками в сфері забезпечення правопорядку. Це сприяє постійному вдосконаленню стратегій та методів роботи, адаптації до змін у суспільстві та впровадженню інноваційних підходів.

Акцент саме на вихованні громадян в дусі високої свідомості й дисципліни є ключовим для формування стійких устоїв поведінки в суспільстві. Це може бути досягнуто через активну роботу з громадськістю, проведення інформаційних та освітніх заходів, а також сприяння взаєморозумінню та толерантності серед громадян і вказані основи стануть підвалинами розбудови ідей на яких можуть в майбутньому функціонувати ГОПС. Таким чином, суспільство на певному етапі суспільної свідомості зможе стати самодостатньою спільнотою, яка зможе генерувати відповідні ГОПС з метою забезпечення та реалізації власних інтересів на задоволення суспільного запиту в наявності суспільно визначеного рівня громадської та суспільної безпеки. У результаті цього підходу можна досягти не лише зменшення кількості правопорушень, але й підвищення якості взаємодії між суспільством та правоохоронними органами, що сприятиме стабільності та розвитку у суспільстві.

Додатково зазначимо і те, що цей спільний підхід забезпечує створення відкритого простору для обміну інформацією між різними структурами. Це сприяє швидкому виявленню та вирішенню потенційних проблем, що можуть призвести до правопорушень. Крім того, такий обмін інформацією сприяє підвищенню взаєморозуміння між різними суб'єктами і сприяє збереженню єдності в питаннях забезпечення правопорядку. Очевидно, що налагодження ефективної взаємодії між державними, громадськими та приватними

секторами створює можливість впровадження комплексних стратегій, орієнтованих на превентивні заходи та реагування на виклики, що виникають у сучасному суспільстві.

Актуальним в контексті взаємодії НПУ з громадськістю з Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» який визначає організаційно-правові принципи уникнення та протистояння випадкам домашнього насильства, визначаємо основні шляхи впровадження державної стратегії в сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Ці напрями орієнтовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від подібних форм насильства[89].

Відповідно до статті 6 КУпАП органи виконавчої влади та ОМС, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого дотримання законів України [50]. Очевидним вбачається, що зазначена робота має бути скоординована та організована достатньою мірою з метою належного функціонування з метою реалізації визначених законом завдань. Таким чином, можемо констатувати про наявність певної відповідальності таких суб'єктів перед суспільством. Ця відповідальність охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на запобігання порушенням та створення умов для високого рівня правопорядку в суспільстві. Органи виконавчої влади та ОМС, разом із громадськими організаціями та трудовими колективами, зобов'язані активно співпрацювати в цьому напрямку. Це охоплює розробку та впровадження ефективних програм та заходів освіти, спрямованих на підвищення рівня правової свідомості громадян. Також важливим є виявлення та усунення факторів, що сприяють вчиненню порушень, щоб ефективно забезпечити безпеку та порядок в суспільстві. Орієнтований на виховання підходу сприяє формуванню культури дотримання законів і сприяє побудові суспільства, яке цінує високі стандарти свідомості та дисципліни.

Продовжуючи аналізувати КУпАП, вбачаємо за необхідне в контексті досліджуваної проблематики, звернути увагу на положення статей 245 - 255 КУпАП, які прямо закріплюють право посадових осіб або представників ГО або органу громадської самодіяльності на складання протоколу про адміністративне правопорушення[51].

Право на складання протоколу про адміністративне правопорушення мають посадові особи, представники громадських організацій або органів громадської самодіяльності у випадках, коли таке право передбачено

конкретною статтею КУпАП, водночас відмітимо, що це право, наприклад, має використовуватись для фіксації порушень адміністративного характеру, таких як порушення дорожнього руху, порушення громадського порядку тощо. Як відомо, фіксація такого роду правопорушень, як і відповідних інших, відбувається шляхом складання відповідного протоколу, який є документом, який містить інформацію про вчинене правопорушення, його обставини та фактичні дані, і може служити підставою для подальшого розгляду справи в компетентних органах. Проте, важливо відзначити, що право на складання протоколу може бути надане лише за певних умов і обмежень, забезпечуючи відповідні гарантії та права осіб, щодо яких складається протокол.

Так, наприклад такі статті КУпАП як: 92 (порушення вимог законодавства про охорону культурної спадщини), 154 (порушення правил тримання собак і котів), 160 (торгівля з рук у невстановлених місцях), 175¹ КУпАП (куріння тютюнових виробів у заборонених місцях), 179 (розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на виробництві), 531 (самовільне зайняття земельної ділянки), 65 (незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка) та інші, які вже нині дозволяють реалізувати повноваження членів ГОПС на складання відповідних протоколів про адміністративне правопорушення за санкціями вказаних статей[50], [51].

Крім того, члени ГОПС не обмежені чинним законодавством у праві виступати в адміністративному провадженні у якості понятих та свідків.

Якщо проаналізувати судову практику відповідно до ЄДРСР щодо участі представників громадськості під час складання адміністративних протоколів та розгляду адміністративних справ, складається ситуація, що лєвова частка таких проваджень припадає на ст. 130 КУпАП. ЄДРСР містить інформацію про численні постанови про звільнення від адміністративної відповідальності за керування транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння, однак з передачею матеріалів таких справ на розгляд ГО або відповідному трудовому колективу (справи №: 695/300/17[29], 460/4984/17[30], 695/1922/18[26], 644/1124/19[27], 442/6822/19[24], 465/4910/19[25], 691/1509/19[31], 291/1437/17[28], 487/6305/17[32], 750/10599/19[33]).

Разом із викладеним вище, відмітимо, що такі дії ґрунтувалися на положеннях ст. 21 КУпАП, яка на разі відсутня в чинній редакції КУпАП на підставі Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю паливом»[82].

Водночас констатуємо, що нині потенціал ГО в цілому, включаючи ГОПС, як учасника адміністративного провадження практично не реалізовується.

Ще одним нормативним актом який встановлює окремі аспекти взаємодії НПУ та громадськості є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до норм вказаного закону визначається спосіб взаємодії населення та конкретних громадян із підрозділами, що ведуть оперативно-розшукову діяльність. Члени відповідних підрозділів мають право користуватися добровільною допомогою громадян та проводити опитування за попередньою згодою. Зокрема, з метою встановлення обставин майбутнього злочину, їм надається право здійснювати візити до приміщень, отримавши попередню згоду від власників або мешканців. Громадяни, в свою чергу, можуть співпрацювати з цими підрозділами, будучи як гласними, так і негласними штатними або позаштатними працівниками, і передавати інформацію про вчинені злочини або готовність до їх вчинення як безоплатно, так і за винагороду[101].

Очевидно, що даний закон визнає важливість активної взаємодії між підрозділами, що ведуть оперативно-розшукову діяльність, та громадянами для забезпечення безпеки суспільства та запобігання злочинам. Відповідно до його положень, громадяни мають право вільно та добровільно співпрацювати з правоохоронними органами, надаючи важливу інформацію, яка може сприяти виявленню та розкриттю злочинів. Однак важливо підкреслити, що усі заходи, здійснювані правоохоронними органами, повинні відповідати визначеним нормам і обмеженням, щоб не порушувати права та свободи громадян. Взаємодія повинна ґрунтуватися на взаємній повазі, довірі та дотриманні закону. Такий механізм взаємодії сприяє створенню ефективної системи виявлення та запобігання злочинам, залучаючи громаду до активної участі у забезпеченні громадської безпеки.

Отже, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає основи взаємодії між підрозділами поліції та населенням з метою забезпечення громадської безпеки. Ця взаємодія базується на партнерстві, де громадяни можуть надавати інформацію, а поліцейські використовувати добровільну допомогу громадян. Важливим елементом є оцінка рівня довіри населення до поліції, що служить критерієм ефективності діяльності правоохоронних органів. Цей підхід сприяє активній взаємодії між правоохоронцями та громадянами, що є ключовим для ефективного вирішення проблем безпеки в суспільстві. Однак важливо забезпечити, щоб ці заходи були здійснені

відповідно до закону та з повагою до прав та свобод громадян, що гарантує легітимність та підтримку громадськості.

Як зазначає Аброськін В.В., антитерористична операція, яка проводилась на сході України протягом 2014-2018 років, засвідчила очевидну необхідність забезпечення взаємодії між усіма суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом[1, с. 136].

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» встановлює, що тероризм являє собою діяльність, що становить суспільну загрозу і містити умисне та цілеспрямоване використання насильства. Це може включати захоплення заручників, підпал, вбивства, тортури, інші форми фізичного чи психологічного тиску на населення, органи влади, або вчинення інших злочинів з метою досягнення кримінальних цілей. НПУ активно бере участь у протидії тероризму, діючи в рамках своєї компетенції. При необхідності до антитерористичних операцій можуть бути залучені як центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, так і підприємства, установи, організації, а також громадяни за їхньою добровільною згодою[75].

НПУ, як суб'єкт в боротьбі з тероризмом, активно впроваджує свої знання та ресурси для забезпечення безпеки громадян та збереження громадського порядку. Використовуючи свою компетенцію, поліцейські взаємодіють з іншими органами влади, організаціями, а також із звичайними громадянами, спільно координуючи заходи для запобігання та протидії терористичним загрозам. Очевидно, що така взаємодія доступна в форматі співпраці з ГОПС відповідної спрямованості. Такі спільні зусилля, на нашу думку, можуть містити регулярні навчання, обмін інформацією та планування заходів в разі потенційних терористичних подій. Органи влади, місцеве самоврядування, підприємства і, важливо відзначити, звичайні громадяни можуть активно сприяти виявленню та усуненню можливих загроз, які виникають в контексті терористичних дій. Згуртованість та взаємодія всіх зацікавлених сторін грають ключову роль у створенні ефективної системи безпеки для нашого суспільства.

Водночас джерелами нормативно-правового регулювання взаємодії ГОПС та НПУ можуть бути нормативні акти МВС України. Наприклад, Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, серед іншого, встановлює порядок, за яким громадяни можуть звертатися до апарату Міністерства внутрішніх справ, а також до закладів, установ і підприємств, які перебувають у сфері управління МВС та їхніх керівників, з метою

висловлення зауважень, подання скарг та пропозицій, які стосуються їхньої статутної діяльності. Також громадяни можуть подавати заяви чи клопотання, спрямовані на реалізацію їхніх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також із скаргами, пов'язаними із порушенням цих прав[96].

Підкреслимо, що розглянутий перелік нормативно-правових актів є основою для формування та розвитку правовідносин між НПУ та ГОПС, хоча, констатуємо, що у даному аспекті чинному законодавству притаманна певна децентрація норм які регулюють дану взаємодію, а також аналізовані відомчі нормативні документи системи МВС України у переважній більшості встановлюють та регулюють взаємодію з громадськістю зі сторони НПУ.

Дослідження практики співробітництва органів правопорядку України та громадськості свідчить, що процес взаємодії поліції та громадських об'єднань позитивно впливає на діяльність поліції, з одного боку, і формування позитивного іміджу населення - з іншого. Тому пріоритетним напрямом роботи з формування позитивного іміджу органів поліції визначено налагодження партнерських відносин між працівниками поліції і громадянським суспільством. Одним із головних критеріїв оцінювання діяльності підрозділів поліції є рівень довіри громадян до представників правоохоронних органів[53, с. 52].

Сучасний курс на реформування системи органів НПУ, орієнтація їхньої діяльності на надання якісних соціально-сервісних послуг населенню зумовлює необхідність вироблення нових форм та методів діяльності органів поліції, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з населенням[46, с. 105].

Наслідки агресії Російської Федерації впливають і на процес взаємодії поліції з громадськими організаціями, так, вже у 2017 році заявили про себе 395 організацій (асоціацій) ветеранів АТО [108]. Привертає увагу створення за їхньої ініціативи громадських формувань з охорони громадського порядку, наприклад, створена на базі Київської міської спілки ветеранів АТО «Муніципальна варта», яка патрулює місто разом із підрозділами НПУ. Крім того, аналогічні громадські формування активно допомагають працівникам правоохоронних органів в охороні громадського порядку на Львівщині, в містах Тернопіль та Івано-Франківськ[14].

Ми погоджуємося з думкою О.І. Безпалової, що громадськість має потужний антикриміногенний потенціал, використання якого є вкрай актуальним для сучасної України. Тому на тлі обмежених фінансових, кадрових, матеріально-технічних та інших можливостей правоохоронних

органів у запобіганні злочинності ініціювання активізації процесу залучення громадськості до профілактики правопорушень розглядається як вчасний та обґрунтований крок. У зв'язку з цим важливого значення набуває оптимізація наявної нині моделі взаємодії органів поліції та громадськості, що дасть змогу поліпшити забезпечення належного рівня правопорядку як на державному, так і на регіональному рівні, а також сприятиме усуненню причин та умов вчинення правопорушень[5, с. 271].

У період реформувань, розбудови демократичного суспільства саме громадянські інститути відіграють роль певної альтернативи державній владі. У контексті взаємодії з державою особливого значення набувають правозахисні громадські організації. Вони мають забезпечувати суспільний контроль за дотриманням прав людини, насамперед із боку держави. Особливу активність у цьому плані проявляють, наприклад, громадські організації «Віра.Надія.Любов», «ЛаСтрада», фонд «Відродження», які фінансують розробку низки програм, спрямованих на створення в Україні громадянського суспільства.

Аналіз взаємодії НПУ з ГО, щодо забезпечення безпеки та публічного порядку, вирішення проблеми профілактики правопорушень вимагає посилення активізації діяльності суспільства, оскільки ці завдання неможливо вирішити силами лише служб та підрозділів поліції. Взаємодія поліції з ГО є однією з умов існування правової демократичної держави. Інститути громадянського суспільства є партнерами органів публічної адміністрації щодо реалізації нормотворчих, правозастосовних та правоохоронних функцій, взаємна довіра є умовою ефективної співпраці, а громадська ініціатива є запорукою успішного діалогу.

Нормативно-правові акти, що регламентують взаємодію поліції з громадськими організаціями, потребують доопрацювання:

а) внесення змін до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» шляхом закріплення поняття «взаємодія поліції з інститутами громадськості» та процедур взаємодії поліції не тільки з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону, але й з окремими громадянами та іншими інститутами громадськості (благодійними організаціями, волонтерами та ін.);

б) закріплення на законодавчому рівні порядку залучання до складу громадських формувань з охорони громадського порядку іноземних громадян, що призведе до більш тісної співпраці поліції та населення[42, с. 105].

Томіна В.Ю. зазначає, що одним із найважливіших завдань реформування правоохоронної сфери є розвиток партнерських відносин між

поліцією і громадськими об'єднаннями на засадах довіри, прозорості, взаєморозуміння і взаємодопомоги в протидії правопорушенням[127].

Правила етичної поведінки поліцейських серед одного із принципів своєї діяльності визначають принцип взаємодії з населенням на основі партнерства виявляється через зобов'язання представника поліції взаємодіяти з громадянами з тактовністю, доброзичливістю, ввічливістю, переконливістю, коректністю, справедливістю та об'єктивністю. Це включає в себе повагу до осіб, захист їхньої безпеки та права на приватність, надання можливості висловлювати власну думку, а також виявлення розсудливості, відкритості, наявності комунікативних навичок (навичок переконання, проведення переговорів тощо) та управлінських якостей[96].

Разом із зазначеним вище, відмітимо, що взаємодія між НПУ та ГОПС має ґрунтуватися на чітко визначених принципах такої взаємодії, адже будь-яке суспільне явище ґрунтується на конкретних принципах та положеннях, які визначають його сутність та соціальне призначення. У правовій науці визначені ключові характеристики принципів права, які можна повністю застосовувати до аспектів організації та функціонування взаємодії НПУ та ГОПС.

С. П. Погребняк констатує, що при аналізі принципу слід розглядати його як ідею, вимогу, яка виявляється не просто окремим положенням, але як основоположний, фундаментальний принцип, що визначає основні напрямки та загальні принципи управління та функціонування системи, будучи вихідною точкою та основою для діяльності[10, с. 73]. Як зазначає Гуменюк Л. Й., основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня залученості суспільства в процес забезпечення безпеки та громадського порядку[16].

Усталеним в національній юридичній доктрині є підхід до розуміння принципів, як керівних ідей та положень, засад та вимог за якими здійснюється певні діяльність. Здійснивши аналіз нормативних документів, що є частиною діючого законодавства та наукової літератури взаємодія НПУ з ГОПС може ґрунтуватися на ряді принципів.

На нашу думку, при визначенні принципів взаємодії НПУ та ГОПС мають бути враховані принципи на основі яких здійснює свою діяльність НПУ, такі принципи встановлені в розділі II Закону України «Про Національну поліцію» таких як: верховенство права (ст. 6), дотримання прав і свобод людини (ст. 7), законність (ст. 8), відкритість та прозорість (ст. 9), політична нейтральність (ст. 10), взаємодія з населенням на засадах партнерства (ст. 11), безперервність (ст. 12)[98].

Принцип верховенства права, визначає панування правових норм у суспільстві та вимагає від держави імплементації цих норм у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, що повинні втілювати ідеї соціальної справедливості, свободи та рівності. Зазначений принцип також вказує, що право є основою функціонування держави, а не навпаки, і що в законотворчій та правозастосовній сфері важливо керуватися цими принципами. У контексті діяльності поліції особливу важливість набуває аспект пріоритетності прав людини, оскільки саме в цій області їхні права можуть суттєво обмежуватися. Забезпечення принципу верховенства права в роботі поліції передбачає визнання прав людини як найвищої цінності, що визначає зміст та напрямок діяльності держав[36, с. 27]. Як відомо, зазначений принцип, окрім іншого, закріплений в ст. 8 Конституції України[55] та ряді міжнародних документів: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (ст.ст. 1, 17)[54], Загальна декларація прав людини 1948 р. (ст.ст. 1, 12, 28)[35], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. (ст.ст. 14, 26) (ст.17)[68].

Принцип дотримання прав і свобод людини, як визначено в статті 7 Закону, означає, що під час виконання своїх завдань поліція гарантує дотримання прав і свобод людини, які закріплені в Конституції та законах України, а також міжнародних договорах України, які набули чинності через затвердження Верховною Радою України і допомагає їхній реалізації. Обмеження прав і свобод людини можливе лише у випадках та у порядку, встановленому Конституцією і законами України, за умови необхідності подальшого їх застосування[98]. На нашу думку, даний принцип має поширюватися і на порядок, форму та наслідки співпраці НПУ та ГОПС в цілому.

Одним із провідних принципів є принцип законності. Принцип законності, визначений у статті 8 Закону, охоплює всіх суб'єктів права і виключає будь-яке виключення з сфери дії законності. Цей принцип передбачає строге та непохитне виконання закону всіма працівниками поліції. Законність включає в себе принципи об'єктивності та відсутності свавілля під час виконання поліцейських обов'язків. Згідно з цим принципом всі заходи, спрямовані на запобігання та реагування на правопорушення, повинні відповідати вимогам закону. Законність тісно пов'язана з правопорядком, і їх часто розглядають як взаємозалежні поняття[36, с. 35].

Принцип відкритості та прозорості передбачає, що поліція здійснює свою діяльність в межах відкритості та прозорості, визначених Конституцією та законами України. Органи поліції забезпечують постійне інформування

державних та місцевих органів влади, а також громадськості про свою діяльність у сфері захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення громадської безпеки і порядку. Поліція також гарантує доступ до публічної інформації, яку вона володіє, згідно з вимогами закону. Нормативно-правові акти, які регулюють діяльність поліції, обов'язково публікуються на веб-порталі центрального управління поліції. У випадках обмеженого доступу, проекти нормативно-правових актів також оприлюднюються відповідно до вимог закону, а проекти, що стосуються прав та свобод людини, проходять громадське обговорення за визначеним МВС України порядком[98]. В контексті взаємодії ГОПС та НПУ принцип відкритості та прозорості прямо впливає на результати та ефективність такої співпраці, вбачаємо, що співпраця яка ґрунтується на засадах до числа яких не входить відкритість та прозорість не може бути успішною та ефективною.

Принцип політичної нейтральності, визначений у статті 10 Закону України «Про Національну поліцію», ґрунтується в тому числі на положеннях статті 36 Конституції України[55], яка визнає громадянам право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для захисту своїх прав і свобод, а також для задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Згідно з принципом політичної нейтральності, поліція виступає на захисті прав і свобод будь-якої особи, незалежно від її політичних переконань чи партійної належності. У той же час, поліція зберігає право притягати до відповідальності осіб, які вчинили правопорушення чи злочин. Вбачаємо, що НПУ та ГОПС у своїй співпраці мають діяти незалежно від рішень, позицій та заяв будь-яких політичних партій та громадських об'єднань, забезпечуючи нейтральність у своїй діяльності.

Принцип взаємодії на засадах партнерства передбачає дотримання поліцією принципу тісної співпраці та взаємодії з ГОПС. Цей принцип є одним із ключових напрямів удосконалення співпраці ГОПС та НПУ, адже в результаті такої співпраці обидві сторони мають отримувати результат завдяки досягненню якого вони, як сторони вступають у взаємодію.

У контексті цього принципу поліція акцентує на важливості активної співпраці та взаємодії з громадянами, місцевими громадами та громадськими організаціями для ефективного вирішення завдань забезпечення громадської безпеки та правопорядку. Партнерство з населенням створює базу для взаєморозуміння, довіри та спільної діяльності, спрямованої на досягнення спільних цілей у сфері правопорядку і безпеки.

Разом із тим, взаємодія, як форма партнерства між ГОПС та НПУ є за своєю суттю специфічним способом встановлення комунікацій з членами

суспільства, саме тому, одним із принципів такої взаємодії є принцип розширення та поглиблення комунікації. Діяльність НПУ пов'язана із спілкуванням із громадськістю, яка може опосередковано відбуватися і через ГОПС в інтересах НПУ. Представники НПУ та ГОПС повинні постійно здійснювати прозору та однозначну комунікацію як між собою так і з третіми особами та громадськістю.

Очевидним в роботі НПУ та ГОПС є принцип постійної (безперервної) взаємодії, що означає те, що взаємодія має відбуватися на постійній основі та безперервно, що є запорукою формування стійкої взаємодії.

Отже, на нашу думку, систему принципів взаємодії НПУ та ГОПС складають загальні принципи: принцип верховенства права, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип законності, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності, які доповнюються спеціальними принципами взаємодії НПУ та ГОПС: принцип взаємодії на засадах партнерства – суть якого полягає у наявності між НПУ та ГОПС партнерських взаємовідносин виражених у тісній взаємодії націленої на довготривалу співпрацю, принцип розширення та поглиблення комунікації, що виражений у постійному прагненні сторін знаходити та реалізовувати різні механізми покращення взаємного обміну інформацією, принцип постійної (безперервної) взаємодії, суть якого полягає у єдності та безперервності процесу взаємодії. Спеціальні принципи взаємодії НПУ та ГОПС впливають із загальних принципів й мають переважно уточнюючий характер по відношенню до загальних принципів, стосуються окремих особливостей взаємодії. Пропоновані принципи взаємодії доповнюють один одного за суттю впливу на формування правовідносин взаємодії НПУ та ГОПС та є їх орієнтирами.

Підсумовуючи, зазначим, що у результаті аналізу організаційно-правових форм громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та принципів їх взаємодії з Національною поліцією України можна зробити кілька висновків. Запропоновано та обґрунтовано дві основні організаційно-правові форми - громадська організація та громадська спілка, які сприятимуть партнерській взаємодії та приватно-правовій співпраці між державою та громадським суспільством. Зазначено, що громадське об'єднання може захищати не лише інтереси своїх членів, а й права та інтереси третіх осіб, включаючи суспільні. Рекомендовано уточнити термінологію та доповнити Закон України «Про громадські об'єднання» терміном «громадські формування». Сформульовано принципи взаємодії, враховуючи ключові аспекти, такі як верховенство права, дотримання прав і свобод людини,

законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність та взаємодія з населенням на засадах партнерства.

Таким чином, ГОПС доцільно визначати як добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпекове середовище для життя в суспільстві.

З урахуванням викладеного вище, на нашу думку, можемо запропонувати наступну класифікацію ГОПС за наступними критеріями:

1. За організаційно-правовою формою:
 - громадська організація правоохоронної спрямованості, засновниками та членами (учасниками) якої є виключно фізичні особи;
 - громадська спілка правоохоронної спрямованості, засновниками якої є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.
2. За метою діяльності:
 - ГОПС метою діяльності яких є охорона громадського порядку і державного кордону, наприклад, до їх числа належать ГФзОГПіДК;
 - ГОПС метою діяльності яких є виконання завдань територіальної оборони, наприклад до їх числа належать ДФТГ;
 - ГОПС метою діяльності яких є цілі, відмінні від наведених вище та які передбачені статутами таких ГОПС, наприклад до таких цілей можуть відноситися: спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або, наприклад, ГОПС змішаних типів діяльності.
3. За формою участі, доцільно виділити:
 - ГОПС з індивідуальною формою участі, тобто ті, в яких участь беруть виключно фізичні особи - громадяни України, особи без громадянства та іноземці, окрім громадян держави - агресора;
 - ГОПС із колективною формою участі, наприклад, ГОПС за участі фізичних осіб - представників певного трудового колективу установи або організації.
4. За типом співпраці з НПУ ГОПС доцільно поділяти на:
 - ГОПС, які взаємодіють з НПУ виключно на основі вимог нормативного документу;
 - ГОПС які взаємодіють з НПУ на основі вимог додатково укладених двосторонніх угод або меморандумів про співпрацю між ними.
5. За типом членства ГОПС доцільно поділяти на:
 - ГОПС відкритого членства, тобто членами такого ГОПС можуть бути фактично всі, відповідно до статуту такого ГОПС;

- ГОПС закритого членства, які, як правило, об'єднують виключно фахівців за певним критерієм, як правило встановлюється статутом такого ГОПС.

2.2. Партнерство між громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості та органами Національної поліції України в правоохоронній діяльності.

Для концептуалізації розуміння суті взаємодії НПУ та ГОПС важливим в контексті дослідження є встановлення адміністративно-правових основ та принципів такої взаємодії та визначення правового статусу ГОПС. Сьогодні чітко законодавцем не встановлено поняття ГОПС водночас ГО можуть містити різноманітні організації, ініціативи або групи громадян, які працюють над покращенням безпеки й правопорядку т ак чи інакше. Вони можуть співпрацювати з правоохоронними органами, іншими громадськими організаціями та здійснювати різноманітні ініціативи для підвищення обізнаності громади та запобігання правопорушенням.

Вчені, що проводили дослідження в сфері діяльності органів внутрішніх справ, визначають взаємодію в цих органах як взаємозв'язок між їхніми елементами, при якому вони взаємодіють та впливають один на одного в рамках своєї сфери діяльності. Стосовно взаємодії між НПУ та громадськістю, її можна визначити як поєднання та ефективне використання методів і прийомів роботи, визначених законами та підзаконними актами. Ця взаємодія ґрунтується на спільних, узгоджених діях, спрямованих на забезпечення громадського порядку, боротьбу зі злочинністю і запобігання правопорушенням. Взаємодія правоохоронних органів, в свою чергу, розглядається як діяльність, що регулюється законами та підзаконними актами, спрямована на захист прав і свобод громадян, забезпечення законності та правопорядку, і виявляється у спільних заходах з взаєморозподілом функцій та відповідальності. Зазначене дає підставу стверджувати, що за думкою фахівців взаємодія має наступні ознаки: взаємодія є формою діяльності, яка регулюється юридичними нормами; для взаємодії необхідна участь кількох суб'єктів; зазначені суб'єкти не перебувають в стані підпорядкування один одному; дії суб'єктів узгоджуються щодо часу і місця; в процесі взаємодії досягається спільна мета та вирішуються спільні завдання[13, с. 161-162].

В національній правовій доктрині, окрім терміну «взаємодія» присутній термін «координація», часто вчені їх розуміють як синонімічні поняття, однак вважаємо, що дані поняття не є синонімами.

На думку Д. Г. Заброди, різниця між взаємодією та координацією є: предмет спільної діяльності: для координації - загальні завдання для правоохоронних органів, для взаємодії - самостійні завдання; мета: для координації - сприяння узгодженим діям суб'єктів боротьби, для взаємодії - вирішення конкретного завдання, обумовленого певною ситуацією та сутність взаємовідносин: для координації - наявність елементів підпорядкування єдиному центру, для взаємодії - відсутність такого підпорядкування. Згідно з поглядами А. В. Загорного, координація представляє собою управлінську діяльність, узгоджену за цілями, місцем, часом застосування сил і засобів для досягнення поставлених завдань. О. М. Васильєва також відзначає, що взаємодія - це узгоджена та скоординована діяльність[13, с. 162-163].

Н.І. Сподарик вважає, що однією з найбільш актуальних проблем є ефективна організація та координація діяльності правоохоронних органів у попередженні та припиненні насильницької злочинності. Вона рекомендує прийняття окремого закону України під назвою «Про взаємодію правоохоронних органів із державними та громадськими організаціями в протидії злочинності». Цей закон, на її думку, має ґрунтуватися на вітчизняному та міжнародному досвіді, а також враховувати можливості нових владних, юридичних, економічних і соціальних структур для більш успішного протистояння злочинності[123, с. 163].

Надання поліції статусу органу публічної служби, а не просто визначення її як органу, що забезпечує дотримання закону, визначає новий підхід до ролі поліції. Зазвичай, надання допомоги з боку поліції стосується конкретних ситуацій, у яких необхідна втручання, таке як надання допомоги особам, що перебувають у небезпеці, або сприяння співпраці з іншими державними або соціальними службами. Проте аспект «послуг» у діяльності поліції залишається розмитим і важко визначається, оскільки це поняття не обмежується конкретними ситуаціями і може включати різноманітні форми підтримки громади в широкому спектрі обставин[131, с. 114].

На нашу думку, надання поліції статусу органу публічної служби в контексті взаємодії з громадськістю передбачає більше, ніж просте виконання функцій забезпечення виконання закону. Це стає визначальним аспектом концепції взаємодії з громадськістю (ГОПС). Зазначений статус наголошує активну роль поліції у взаємодії з громадою, а не лише в реактивному застосуванні правових норм. Поліція стає партнером для громадян і громадських організацій, працюючи на основі принципів відкритості, довіри та взаєморозуміння.

У цьому контексті важливо розвивати не лише спеціалізовані поліцейські функції, а й акцентувати увагу на превентивних заходах та реагуванні на потреби громади. Поліція може взаємодіяти з ГОПС за допомогою різноманітних ініціатив, таких як патрулювання разом з громадськістю, організація спільних заходів з підвищення безпеки, а також активна участь у розробці та впровадженні стратегій протидії злочинності. Такий підхід дозволяє створити ефективну систему взаємодії, де громада і поліція спільно вирішують завдання забезпечення громадської безпеки та покращення якості життя.

Грохольський В. Л. вказав на одне з ключових завдань державноправової реформи, а саме «забезпечення процесу формування нової моделі правоохоронної системи», яка повинна сприяти розбудові правової, соціальної та демократичної держави. Це завдання визначається як важливий етап у реформуванні системи правоохоронних органів з метою створення ефективної та відповідальної структури, спроможної виконувати функції відповідно до вимог правової, соціальної та демократичної держави[15].

Відмітимо, що в рамках дослідження важливим є врахування пропозицій і зауважень громадян у процесі формування моделі правоохоронної системи. ГОПС може виступати як посередник між поліцією та населенням, сприяючи активну форму взаємодії та обміну інформацією. Окрім того, важливим аспектом є залучення громадськості до процесу розбудови правової системи, сприяючи формуванню прозорої та відкритої моделі правоохоронної взаємодії. ГОПС може відігравати роль каталізатора обміну думками, ініціювати обговорення ключових аспектів реформ та представляти погляди громади перед органами влади. Такий підхід сприяє не лише забезпеченню безпеки, але й врахуванню інтересів та поглядів громадян у формуванні нової моделі правоохоронної системи, що є ключовим аспектом будівництва сучасної, демократичної та громадянської держави.

Як відмічає Галуцько В.М. стан укомплектованості посади НПУ та проблемні питання діяльності не дозволяють якісно та своєчасно надавати необхідні послуги населенню[12]. Вочевидь питання не втрачає своєї актуальності і нині, а стан штатної чисельності та укомплектованості посад у НПУ становить серйозний виклик для надання якісних та своєчасних сервісних послуг населенню. Очевидно, що низька штатна чисельність може спричинити перевантаженість працівників поліції, виснаження та стресові ситуації, що впливає на їхню здатність вислуховувати та вирішувати проблеми громадян. Укомплектованість посад має важливе значення для забезпечення різноманітних фахових навичок та кваліфікацій у поліцейському корпусі.

Спроби вирішення цих питань можуть включати зусилля на рівні державної політики для збільшення бюджетних асигнувань на поліцію, запровадження ефективних систем набору та навчання нових працівників, а також вдосконалення умов праці та підтримки для існуючого персоналу. Такі заходи можуть сприяти покращенню якості та ефективності обслуговування населення. Такий стан речей сприяє популяризації залучення громадськості, в тому числі і у формах ГОПС для протидії злочинності у різних формах взаємодії з НПУ.

На нашу думку, взаємодія НПУ та ГОПС може складатися з наступних етапів побудови та реалізації таких відносин: перший етап - адміністративно - організаційний; другий етап - етап практичної взаємодії; третій - підсумковий етап взаємодії. Розглянемо більш детально кожний із запропонованих етапів взаємодії НПУ та ГОПС.

Адміністративно - організаційний етап покликаний на вирішення управлінських та організаційних питань загального характеру, що лежать в основі подальшої взаємодії. На даному етапі важливим є встановлення спільних цілей та завдань взаємодії, визначення форм та способів комунікації (а за потреби їх створення), вирішення інших питань організаційного характеру, які стануть запорукою успішної взаємодії та партнерства НПУ та ГОПС. На першому етапі взаємодії НПУ з ГОПС необхідно провести детальний аналіз та визначення потреб громадських об'єднань. Це включає ідентифікацію сфер інтересів, консультації та спілкування з представниками ГОПС, визначення спільних цілей та завдань, а також оцінку ресурсів та можливостей. Особлива увага приділяється формуванню взаєморозуміння між поліцією та громадськими об'єднаннями, щоб чітко визначити ролі та очікування від партнерства.

Разом із цим даний етап має передбачати конкретизацію загальних задекларованих напрямків та цілей співпраці ГОПС та НПУ і розробку конкретних заходів та планів дій для досягнення спільних цілей. На даному етапі має відбуватися чітке визначення ролей та функцій кожної сторони в реалізації спільних завдань, враховуючи їхні ресурси та компетенції зі створенням конкретного плану взаємодії, в якому буде зазначено послідовність заходів, строк виконання, необхідні ресурси та інші деталі реалізації спільних завдань.

Адміністративно - організаційний етап має вирішити питання взаємного обміну інформацією та вимогами до звітності між НПУ та ГОПС, якщо вона має місце бути у тому форматі взаємодії про реалізацію якої сторони дійшли згоди. Зазначені аспекти мають бути врегульовані для можливості подальшого

ефективного контролю та оцінки виконання задач сторонами. Сторони мають визначити аспекти взаємодії, що можуть бути пов'язані із залученням додаткових ресурсів від сторін для підтримки взаємодії. Цей етап є важливим для практичної реалізації співпраці та вимагає чіткості, відкритості та довіри між всіма сторонами.

У даному контексті, погоджуємося з позицією Ярмачі Х. П. та Коропатова О. М., які зазначали, що вироблення спільних правил взаємодії для створення системи відносин, у якій найбільш важливі особливості поведінки поліцейського і його співрозмовника, використовуються ними для забезпечення ефективної спільної діяльності[133, с. 16].

Як вважає Ярмачі Х. П., ключовим елементом для покращення взаємодії між поліцією і населенням на засадах співробітництва є створення належних мотивацій у громадян для участі в цьому процесі[133]. Відмітимо, що ми годні з цією точкою зору.

У контексті взаємодії НПУ та ГОПС формування необхідних мотивів для такої взаємодії між поліцією та населенням має вирішальне значення. Напередодні першого етапу взаємодії, пропонується провести інформаційну кампанію серед представників ГОПС, надаючи чітку і зрозумілу інформацію про переваги та можливості, які вони отримають, приймаючи активну участь у спільних заходах з поліцією. Також важливо висвітлити позитивні приклади успішної взаємодії в інших областях чи містах. Перспективним вбачається організація публічних заходів, де представники поліції виступатимуть з інформацією про свою роботу та можливості співпраці з громадськістю. На даному етапі можливим вбачається створення спеціальних програм або ініціатив, що заохочуватимуть активну участь представників ГОПС в справах громадської безпеки. Наприклад, це може бути система винагород чи привілеїв для активних учасників програми співпраці з поліцією. Основна мета - переконати громадян у важливості їхньої ролі в підтримці громадського порядку і надати їм достатній мотивації для взаємодії з поліцією в майбутньому.

На даному етапові важливою є розробка системи взаємної комунікації між НПУ та ГОПС, яка включає впровадження ефективної системи збору та аналізу зворотного зв'язку між НПУ та ГОПС (це може бути через онлайн-платформи, ані форми зворотного зв'язку на веб-сайті поліції, а також електронні засоби зв'язку) та впровадження механізмів забезпечення безпеки для тих, хто надає інформацію.

В рамках даного етапу важливим є організація регулярних зустрічей та брифінгів між представниками НПУ та ГОПС з метою ознайомлення з

планами дій, актуальними питаннями безпеки та обговорення стратегій управління в сфері правопорядку. Важливим в аспекті взаємодії ГОПС та НПУ є створення інформаційних ресурсів або розробка та підтримка веб-сайту, який буде централізованою точкою для обміну інформацією між поліцією та ГОПС та громадою, який може функціонувати в тому числі і з метою забезпечення доступу до актуальної інформації, статистики, законодавства та інших ресурсів, що стосуються громадської безпеки.

Окремим аспектом вбачається запровадження системи цифрової підтримки для ГОПС, яка дозволяє отримувати консультації, надавати звіти та отримувати необхідну інформацію онлайн та організації онлайн тренінгів з обміну ефективними практиками та інструментами в сфері громадської безпеки і формування зворотного зв'язку. Ці механізми, на нашу думку, дозволять ефективно організувати обмін інформацією, створюючи прозорі та відкриті канали зв'язку між НПУ та ГОПС. Вони сприятимуть оперативному реагуванню на виклики та спільному розв'язанню завдань у сфері публічної безпеки. Цей етап, окрім іншого, може передбачати створення конкретних стратегій і партнерських програм для спільної діяльності між НПУ та ГОПС, у тому числі проведення спільних тренінгів та практичного навчання для вдосконалення навичок та обміну досвідом.

Етап практичної взаємодії за своєю суттю охоплює аспекти практичної реалізації ГОПС завдань в рамках взаємодії з НПУ або самостійно, або спільно з підрозділами НПУ. Даний етап характеризується безпосереднім виконанням завдань та планів в рамках співпраці. Сторони ідентифікують проблеми та реалізують їх вирішення, реалізують проекти для досягнення спільних суспільно значимих цілей в рамках взаємодії. На цьому етапі відбувається робота оперативних груп, які можуть включати представників НПУ та ГОПС, для вирішення конкретних завдань та реалізації конкретних рішень, що стосуються діяльності ГОПС та НПУ як між собою так і у відносинах із третіми сторонами.

Підсумковий етап взаємодії ГОПС та НПУ полягає в оцінці результатів та стану взаємодії та в оцінці подальших перспектив розширення взаємодії. Підсумковий етап є останнім етапом в рамках пропонованої системи.

На сучасному етапі розвитку держави, вбачається логічним проведення оцінки ефективності партнерства між НПУ та, як з ГО в цілому, так і з ГОПС, і, виходячи з отриманих результатів, проводити оцінку розширення та удосконалення такого партнерства та взаємодії.

На нашу думку, в ході аналізу на підсумковому етапі необхідно встановити позитивні аспекти та потенційно перспективні напрямки для

вдосконалення вже існуючого партнерства. В ході аналізу доцільно розглядати ефективність проектів, спільних заходів та комунікації між НПУ та ГОПС та проведення опитувань та збору зворотного зв'язку від представників НПУ та ГОПС з метою визначення ступеня їх задоволеності рівнем співпраці.

Важливим на даному етапі є: ідентифікація можливостей для розширення партнерства та запропонування нових напрямків співпраці; розробка конкретних планів дій на майбутнє, враховуючи результати оцінки та узгоджуючи їх з метою подальшого розвитку взаємодії; розробка ефективних систем обміну інформацією та зворотного зв'язку для забезпечення прозорості та оперативності в процесі партнерства; визначення можливостей для залучення нових громадських об'єднань та розширення кола учасників партнерства; розробка системи взаємної підтримки та сприяння для забезпечення стійкості та розвитку партнерства в майбутньому; розробка конкретних стратегій для розширення партнерства на рівні проектів, регіонів чи нових галузей співпраці.

Сьогодні, завдання НПУ встановлені як надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги[98].

Разом із викладеним вище, актуальними в контексті дослідження на нашу думку є проблемні аспекти та перешкоди на шляху реалізації взаємодії НПУ та ГОПС до яких пропонується віднести наступні:

- Недостатність інформації щодо діяльності обох сторін може ускладнювати ефективну комунікацію та співпрацю між поліцією та ГОПС;
- Невизначеність чи конфліктність у розподілі функцій та обов'язків між поліцією та ГОПС може викликати непорозуміння та конфлікти;
- Зайвий бюрократичний апарат та складні процедури можуть гальмувати швидкість реагування та взаємодії між сторонами;
- Обмежені бюджетні кошти та нестача матеріальних ресурсів можуть ускладнювати здійснення спільних ініціатив та проектів;
- Якщо між поліцією та ГОПС виникають сумніви щодо намірів чи ефективності один одного, це може призвести до низького рівня довіри та відмови від співпраці;
- Вплив політичних чинників та намагання влади втручатися в діяльність поліції та ГОПС може порушувати незалежність та об'єктивність їх взаємодії;

- Відсутність чітких стандартів та прозорих процедур може призводити до розбіжностей у розумінні та застосуванні правил співпраці;
- Різноманітність соціокультурних контекстів може створювати труднощі в розумінні та взаємодії між поліцією та ГОПС, особливо в регіонах з різними цінностями та традиціями.

Розуміння та врахування цих проблем допоможе розробити ефективні стратегії співпраці між НПУ та ГОПС для досягнення спільних цілей забезпечення публічної безпеки та порядку.

Виходячи з викладеного вище, взаємодія між НПУ та ГОПС, на нашу думку, є системним та спрямованим на спільні цілі процес сумісної діяльності між правоохоронним органом та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, яке передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення загальних завдань, таких як підтримка публічної безпеки, запобігання правопорушенням, розбудову довіри між правоохоронними органами та громадою, а також реалізація спільних проектів та ініціатив для поліпшення правопорядку та якості життя у суспільстві.

Взаємодія між НПУ та ГОПС є стратегічно важливим аспектом для ефективного вирішення завдань у сфері правопорядку та безпеки громадян. на нашу думку, зазначене вище можна обґрунтувати тим, що взаємодія має охоплювати широкий спектр аспектів від спільного розроблення стратегій до конкретного виконання завдань на місцевому рівні. Це дозволяє враховувати різноманіття потреб та проблем на різних рівнях суспільства. Взаємодія з ГОПС сприяє підвищенню довіри громади до правоохоронних органів, що є ключовим фактором успішної роботи поліції. Громадські об'єднання можуть слугувати посередниками у вирішенні конфліктів і покращенні взаєморозуміння. Співпраця у сфері профілактики злочинності дозволяє об'єднати ресурси поліції та громадських організацій для створення імунітету до злочинності та забезпечення безпеки у спільноті. Взаємодія спрямована на створення механізмів, які дозволяють швидко реагувати на змінні ситуації. Громадські об'єднання можуть швидко інформувати поліцію про потреби чи небезпеку, що дозволяє ефективно реагувати на виклики. Взаємодія поліції з ГОПС дозволяє використовувати різноманітні ресурси, які надаються громадою, такі як ініціативи громадських організацій, добровольча діяльність, інноваційні підходи до розв'язання проблем. Такий підхід до взаємодії є важливим елементом сучасної концепції поліції, спрямованою на активне залучення громадян до процесу забезпечення правопорядку та безпеки в суспільстві.

2.3. Форми участі громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в правоохоронній діяльності

У концепції сучасної поліцейської діяльності ключовим пріоритетом є захист та служіння суспільству, в якому вона функціонує. Однією з визнаних стратегій поліцейської діяльності в Україні стає активна взаємодія з представниками ГО. Головна мета цієї взаємодії полягає в спільному запобіганні негативному впливу окремих осіб з девіантним поведінковим стилем на громадський порядок та спокій. Такий підхід визначається необхідністю активного включення громадян у процес забезпечення безпеки та порядку в суспільстві.

У цьому контексті активна участь ГО у взаємодії з поліцією стає не лише ключовою, але й необхідною складовою ефективної поліцейської роботи. ГО можуть виступати в ролі повноцінних партнерів поліції в справі забезпечення безпеки та правопорядку. Їх активна участь в процесі взаємодії дозволяє створювати взаємний діалог, обмін досвідом і інформацією, а також сприяти більш ефективному реагуванню на виклики та проблеми, що виникають в суспільстві.

Суттєвим аспектом цього підходу є взаємодія у форматі партнерства, де ГО і НПУ спільно працюють для досягнення спільних цілей - забезпечення безпеки, підтримки правопорядку і вирішення конкретних проблем у громаді. Такий взаємний обмін і розподіл відповідальності сприяють побудові довіри між правоохоронцями і громадою, що в свою чергу сприяє загальній безпеці та благополуччю.

ГОПС, беручи активну участь у взаємодії з поліцією, можуть робити суттєвий внесок у розробку та впровадження стратегій забезпечення публічної безпеки. Вони мають можливість висловлювати свої обґрунтовані думки та пропозиції, спираючись на власний досвід і знання потреб конкретної громади.

Важливо, щоб така взаємодія базувалася на відкритості, прозорості та взаємному повазі. ГОПС можуть виступати як посередники між поліцією та населенням, сприяючи передачі інформації, а також враховуючи особливості та потреби різних груп громадян.

Враховуючи громадську думку та активну участь ГОПС, поліція може більш точно визначати пріоритети своєї діяльності, а також розробляти програми та заходи, спрямовані на покращення взаєморозуміння та співпраці з громадою. Це допомагає створити позитивний образ поліції в очах громадян та зміцнює взаємодовіру в суспільстві.

Успішна взаємодія між поліцією та громадянським суспільством передбачає не лише створення позитивного іміджу правоохоронних органів, але й активне залучення громадськості до процесів прийняття рішень та контролю над діяльністю поліції. Це може бути досягнуто через розбудову партнерських відносин та визнання обоюдних інтересів.

Важливим в контексті подолання описаної проблематики є залучення ГО до розробки та впровадження стратегій протидії злочинності, профілактики правопорушень та забезпечення громадської безпеки. Забезпечення участі представників громадськості в робочих групах, комітетах чи радах з питань взаємодії з поліцією сприятиме взаєморозумінню та обміну поглядами. Також важливо створити ефективні канали зворотного зв'язку між поліцією та громадськістю, щоб громадяни мали можливість повідомляти про проблеми та висловлювати свої пропозиції. Це сприятиме побудові взаємної довіри та відкритості.

Загалом, на нашу думку, формування партнерства між поліцією та громадянським суспільством - це динамічний та взаємовигідний процес, який передбачає постійну взаємодію, спільні ініціативи та спільно досягнуті результати на шляху до створення безпечного та правосудного суспільства.

О.Д. Мартинов зазначає, що в сучасних умовах неможливо значно зменшити прояви злочинності, ефективно захищати права людини, підтримувати громадський порядок і, в остаточному підсумку, забезпечувати національну безпеку держави, виключно за допомогою правоохоронних органів та без участі громадськості[63].

В цілому підтримуючи думку О.Д. Мартинова, вважаємо за потрібне відмітити, що роль ГО в забезпеченні публічного порядку в сучасному суспільстві є ключовою та вимагає широкого партнерства між правоохоронними органами та громадськістю. Ця взаємодія може містити різноманітні заходи, такі як інформаційна кампанія для підвищення свідомості громадян щодо правил і відповідальності, участь ГО та ГОПС у розробці стратегій безпеки та протидії злочинності і побудови політики взаємовідносин у форматі «поліція-громада», а також взаємодія з різними соціальними групами суспільства для побудови довіри та розуміння між ним та поліцією.

Переконані, що сучасне управління публічним порядком повинно ґрунтуватися на концепції партнерства, де громадськість, в тому числі і різні ГО, виступає як активний учасник та партнер поліції у забезпеченні безпеки. Вказане, на нашу думку, може включати спільні заходи з запобігання злочинності, участь громадських патрульних, а також залучення громадськості до процесу прийняття рішень, пов'язаних з поліцейською

діяльністю та стратегіями управління. Такий підхід, на нашу думку, не лише сприяє створенню ефективної системи безпеки, а й підсилює довіру між правоохоронцями та суспільством, що в свою чергу сприяє сталому зміцненню публічного порядку.

Як зазначають А.Дж. Бек та О.Н. Ярмиш, до форм взаємодії входять такі заходи, як спільне патрулювання, рейди, обходи та огляди. Також це охоплює спільне планування заходів щодо забезпечення публічного порядку і протидії правопорушенням, узгодження самостійно проведених заходів, інструктування членів громадських формувань поліцейськими для підтримки їхньої діяльності, спільний аналіз оперативної обстановки, обмін інформацією про криміногенну ситуацію, проведення спільних нарад і семінарів з правоохоронною тематикою, а також спеціальна та правова підготовка громадян, які бажають виконувати правоохоронні обов'язки та інші[9, с. 191].

Вдалою вбачається позиція О.М. Музичука стосовно групування форм взаємодії поліції з громадськістю. Так, О.М. Музичук пропонує наступні групи форм взаємодії поліції та громадськості:

- спільна організація і здійснення заходів щодо профілактики правопорушень і охорони публічного порядку;
- узгодження самостійних дій громадськості щодо боротьби з правопорушеннями і охорони публічного порядку;
- обмін оперативною інформацією;
- здійснення громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості заходів за ініціативою органів НПУ; допомога працівників поліції громадськості в проведенні заходів щодо боротьби з правопорушеннями і охорони публічного порядку;
- безпосередня спільна діяльність громадських формувань правоохоронної спрямованості і працівників поліції;
- організація правового і спеціального навчання громадян, які бажають виконувати правоохоронні завдання[71].

На нашу думку, підхід О.М. Музичука до групування форм взаємодії поліції та громадськості є виправданим, оскільки надавати повний перелік форм такої взаємодії, на нашу думку не вбачається можливим хоча б з точки зору того, що в умовах змін законодавства та підходів до реалізації державної політики, загального розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій, реалізації політики цифровізації, тощо конкретні форми взаємодії можуть набувати нових проявів. З огляду на що, вважаємо, що будь які підходи до визначення конкретного переліку форм взаємодії ГО та НПУ не можна вважати остаточними, тобто перелік не буде закритий.

Відповідно до положень Закону України «Про пробацію» одним із способів, яким поліція взаємодіє з громадськістю, є залучення її представників до спільної роботи. Наприклад, при перевірці додержання режиму адміністративного нагляду особами, які звільнені з місць позбавлення волі, крім працівників поліції, до цих заходів можуть бути залучені волонтери превенції[106]. Водночас, вбачається можливість залучення до такої участі і ГОПС.

Громадяни України мають право формувати громадські об'єднання з метою участі у забезпеченні громадського порядку, захисту життя та здоров'я громадян, захисту інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, врятування людей і майна під час надзвичайних ситуацій, таких як стихійні лиха та інші події.

Як вбачається із положень Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» відповідно до Конституції України, громадяни країни мають право утворювати ГО відповідно до встановленого законами порядку. Ці ГО призначені для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, підтримки органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, Державної прикордонної служби України та органів виконавчої влади. Також вони можуть сприяти посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також брати участь у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Громадські формування, спрямовані на охорону громадського порядку і державного кордону, можуть створюватися на принципах громадської самодіяльності у вигляді як загальних загонів громадських формувань - ГФзОГПіДК, так і формувань для підтримки НПУ та Державної прикордонної служби України, асоціацій громадських формувань і так далі[110].

Виходячи з аналізу чинного законодавства, ГФзОГПіДК є чи не єдиною формою, яка дозволяє представникам суспільства приймати участь у такій специфічній формі взаємодії з органами НПУ.

В концепції дослідження, на нашу думку, законодавець та НПУ мають враховувати, що вони не повинні віддавати перевагу архаїчним підходом до форм участі громадськості у превентивній діяльності щодо запобігання правопорушенням та охороні публічного порядку та керуватися виключно Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». На практиці, ГФзОГПіДК, правовий статус який саме і

врегулює зазначений вище закон реєструються, як правило як ГО, таким чином підпадають під правове регулювання Закону України «Про громадські об'єднання», разом із тим, велике розмаїття ГО з різним цілями та завданнями своєї діяльності у той чи іншій мірі є дотичними до сфери завдань НПУ, таким чином, кількість ГО, які не є ГФЗОГПіДК, суттєва, однак вони поділяють цілі та завдання НПУ можуть вважатися ГОПС. Таким чином, підхід, що ГФЗОГПіДК є виключно єдиною формою співпраці НПУ та громадськості є архаїзмом.

Відмітимо, що на сьогодні ГФЗОГПіДК, на нашу думку не є максимально ефективною формою діалогу громади та НПУ, однак це класичний шаблон участі громадян в превентивній діяльності НПУ. Аналізуючи встановлені законодавцем до роботи ГФЗОГПіДК, доходимо висновку, що ГФЗОГПіДК не спрямовує, не стимулює та не заохочує громадську активність, що заснована на природньому прагненні людей об'єднуватися для захисту особистої безпеки, безпеки своїх близьких, власної власності та інтересів від протиправних посягань.

Громадська участь повинна стати невід'ємною частиною щоденного життя громадян, а не реалізовуватися лише у виняткових ситуаціях або бути спонтанним явищем, або, що ще гірше, бути мотивацією для отримання якихось переваг пов'язаних із статусом члена ГФЗОГПіДК.

З іншого боку, ми не можемо розділяти підходи до участі громадян в різного роду ГО або ГФЗОГПіДК, які мають на меті перебрати на себе функції правоохоронних або судових органів з метою вчинення правосуддя або самосуду та і саме функціонування таких ГО не вбачається можливим у правовій державі, навіть якщо громадяни прагнуть до благородної мети протидії злочинності, шляхи досягнення цієї мети не завжди є обґрунтованими, а в більшості випадків вони є незаконними.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» члени ГФЗОГПіДК в порядку на умовах та у спосіб встановлений вказаним законом, можуть застосовувати заходи засоби фізичного впливу та спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони:

- для самозахисту і захисту громадян від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;
- для припинення групових порушень громадського порядку та державного кордону;

- для відбиття нападу на будівлі, приміщення державних і громадських організацій, підприємств, установ, транспортні засоби, а також громадян та їх особисту власність;
- для затримання і доставлення до органу Національної поліції, підрозділу Державної прикордонної служби України, громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративні чи кримінальні правопорушення, продовжують заподіювати шкоду оточуючим громадянам або чинять опір;
- для припинення в разі потреби опору поліцейським та військовослужбовцям Державної прикордонної служби України, іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки з охорони громадського порядку і державного кордону та боротьби із злочинністю[110].

З огляду на викладене вище, вбачається можливим збільшення форм участі громадськості та членів ГО в тому числі членів ГОПС та ГФзОГПідК в охороні публічного порядку. На нашу думку, участь ГО, ГОПС або ГФзОГПідК в правоохоронній діяльності неможлива без взаємодії з НПУ.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», ГФзОГПідК мають створюватись і діяти у взаємодії з органами НПУ, Державною прикордонною службою України, іншими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, базуючись на основоположних ідеях-принципах: гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності представників цих формувань[110].

У здійсненні правоохоронних функцій беруть участь громадські організації, наділені представницькими державно-владними повноваженнями. Так, відповідно до норм статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення[51], протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати представники громадських організацій або органів громадської самодіяльності: член громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону; громадський інспектор Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

Ми погоджуємося з міркуваннями А.М. Долгополова, що представники громадських об'єднань мають широкий спектр повноважень:

- патрулювання житлових масивів і селищ;
- участь у розшуку зниклих безвісти;
- участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину;
- спільне проведення з поліцейськими профілактичних, просвітницьких, виховних заходів

- серед різних категорій населення;
- робота з підлітками тощо[23].

На думку С.Г. Брателя, взаємодія поліції з інститутами громадянського суспільства - це спільна діяльність, спрямована на найбільш ефективне виконання правоохоронних завдань та оптимальне використання наявних можливостей. Взаємодія поліції з громадськістю є необхідною умовою їхньої ефективної та прозорої діяльності[6, с. 5].

Норми статей 86 - 90 Закону України «Про Національну поліцію» містять форми взаємодії поліції та громадянського суспільства:

1) залучення громадян і громадських об'єднань до реалізації державної політики в охороні громадського порядку, забезпечення загальнодержавної безпеки і боротьби зі злочинністю;

2) участь у розробці та розгляді концепцій, програм, ініціатив громадян і громадських об'єднань з актуальних питань діяльності поліції;

3) проведення громадської експертизи проєктів законів та інших нормативно-правових актів із питань діяльності поліції;

4) обговорення проблем, що стосуються діяльності поліції, в засобах масової інформації;

5) здійснення громадського контролю за діяльністю поліції[98].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»[87] затверджується Типове положення про Громадську раду при МВС України. Норми цієї Постанови закріплюють участь громадськості у формуванні та реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадського порядку і публічної безпеки, захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності, міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів[72].

О.М. Коропатов, Х.П. Ярмачі зазначають, що узгодження самостійних заходів з профілактики правопорушень та забезпечення громадського порядку може відбуватися за допомогою робочих планів або інших організаційних документів, або ж може бути проведене безпосередньо перед реалізацією

таких заходів. Цей вид взаємодії має значуще практичне значення, оскільки узгодження самостійних заходів щодо протидії правопорушенням та забезпечення громадського порядку дозволяє уникнути дублювання функцій правоохоронців, забезпечити оптимальну присутність як представників поліції, так і членів громадськості на території, яка перебуває під їхнім контролем[57].

Одним зі способів формування громадянського суспільства і правової держави, як зазначає А.В. Марчук, є зміна сприйняття суспільством поліції. Таким чином, проблема належного сприйняття органів НПУ стає ключовою. Наукова актуальність даної проблематики впливає з того, що пошук оптимального концептуального підходу до взаємодії між населенням і поліцією, а також вибір найбільш раціональних методів і підходів до позитивного ставлення до образу поліцейського є недостатньо вивченими аспектами[64].

В цілому погоджуючись з поглядами А.В. Марчук, додамо, що важливим елементом у взаємодії між поліцією та громадянським суспільством є здатність населення відчувати партнерство та взаємодію з правоохоронними органами. На сучасному етапі розвитку суспільства, де ключове значення має взаєморозуміння і взаємовідносини, важливо визначити ефективні стратегії для зміни стереотипів і формування позитивного сприйняття поліції громадськістю.

Одним із можливих напрямків вирішення цієї проблеми є активна участь ГО у партнерстві з НПУ. Забезпечення взаємодії із зацікавленими сторонами, такими як неприбуткові організації, громадські активісти та інші представники громадськості, може сприяти створенню взаєморозуміння та довіри між поліцією та суспільством у цілому. Однак, як зазначалося вище, важливо враховувати, що для успішної зміни сприйняття поліції необхідно враховувати особливості культурного контексту, традицій та цінностей конкретного суспільства. Також необхідно розвивати інструменти відкритого спілкування, забезпечувати прозорість діяльності поліції та визначати спільні цілі для досягнення взаємної безпеки та добробуту.

В контексті дослідження, вважаємо за необхідне розкрити співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань в правоохоронній діяльності.

Виходячи з аналізу викладеного вище, на нашу думку, форми участі ГО в правоохоронній діяльності є конкретні дії та заходи, які ГО приймають для активного взяття участі в правоохоронних процесах. Наприклад, це може бути активна участь у спільних патрулях, надання допомоги в розслідуваннях,

проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо. Натомість, формами взаємодії ГО в правоохоронній діяльності є сам процес взаємодії між ГОПС та НПУ. Тут у фокусі вже не конкретні дії ГОПС, а способи, якими вони взаємодіють з органами правопорядку. Наприклад, це може включати обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці. Отже, констатуємо, що основна відмінність полягає в тому, що «участь» акцентується на діях та ініціативах громадських об'єднань, тоді як «взаємодія» описує процес комунікації, обміну інформацією та спільної роботи між громадськими групами та правоохоронцями. Участь може бути частиною взаємодії, і взаємодія включає в себе різноманітні форми участі.

Керуючись цими визначеннями, можемо констатувати, що «участь» і «взаємодія» становлять важливий аспект взаємодії між громадськими об'єднаннями та правоохоронними органами. Основна відмінність полягає в підходах та акцентах, які вони ставлять.

Поняття «участі» визначає активність громадських об'єднань у різних аспектах правоохоронних процесів. Це може бути виявленням ініціатив, власних дій, патрулюванням, наданням інформації, участю в профілактичних заходах тощо. Участь покладає акцент на самій діяльності громадських об'єднань. З іншого боку, поняття «взаємодії» більше описує процес взаємодії та комунікації між громадськими групами та правоохоронцями. Це включає обмін інформацією, взаємне узгодження дій, спільне планування та виконання заходів, а також інші форми співпраці. Важливо враховувати, що участь може бути частиною взаємодії.

Громадські об'єднання, діючи в різних формах участі, можуть сприяти взаємодії, розширюючи можливості обміну інформацією та спільної діяльності. Такий підхід може стати джерелом більш ефективної та взаємовигідної співпраці між громадськістю та правоохоронцями.

Таким чином, на нашу думку, взаємодія НПУ та ГОПС може бути реалізована в наступних формах:

- проведення НПУ та ГОПС спільних патрулюваннях територій;
- участь представників ГОПС у рейдах та обходах для виявлення та запобігання правопорушенням);
- спільне планування та координація дій між ГОПС та НПУ;
- обмін інформацією між представниками ГОПС та НПУ про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози;
- спільний аналіз оперативної обстановки представниками ГОПС та НПУ;

- організація та проведення спільних навчань і семінарів та інших тематичних заходів для представників ГОПС та НПУ для вдосконалення їхніх навичок та знань та для інформування громадськості.

На нашу думку, пропоновані нами форми взаємодії ГОПС та НПУ сприяють покращенню співпраці між ГОПС та поліцією з метою забезпечення ефективної реакції на виклики у сфері правопорядку. Разом із тим, як підкреслювалося в дослідженні, даний перелік ми не вважаємо вичерпним, адже в силу об'єктивних факторів пов'язаних зі зміною законодавства та політикою цифровізації форми взаємодії ГОПС та НПУ можуть трансформуватися.

Аналіз нормативно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості дає нам можливість дійти наступних висновків:

➤ громадські об'єднання правоохоронної спрямованості є посередниками між Національною поліцією України та громадою, сприяють обміну інформацією і вирішенню конфліктів та встановленню порозумінню між поліцією та громадою. Вони можуть виступати ініціаторами спільних проєктів, спрямованих на підвищення обізнаності громади щодо питань безпеки та правопорядку;

➤ особливий акцент взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості стосується розробки та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи поліції;

➤ взаємодія Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади в сфері безпеки. Громадські організації правоохоронної спрямованості характеризуються глибоким зв'язком зі громадою і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканці;

➤ доведено, що створення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості сприяє формуванню ефективної системи запобігання правопорушенням, в якій акцент робиться на попередженні, вихованні та партнерстві між різними суб'єктами суспільства, що сприяє підвищенню рівня довіри між громадою та правоохоронними органами, що є ключовим елементом успішної і стабільної системи правопорядку. Таким чином, суспільство на певному етапі розвитку зможе стати самодостатньою спільнотою, яка зможе генерувати відповідні громадських об'єднань правоохоронної спрямованості з метою забезпечення та реалізації власних

інтересів на задоволення суспільного запиту в наявності суспільно визначеного рівня громадської та суспільної безпеки. У результаті цього підходу можна досягти не лише зменшення кількості правопорушень, але й підвищення якості взаємодії між суспільством та правоохоронними органами, що сприятиме стабільності та розвитку у суспільстві;

➤ налагодження ефективної взаємодії між державними, громадськими та приватними секторами створює можливість впровадження комплексних стратегій, орієнтованих на превентивні заходи та реагування на виклики, що виникають у сучасному суспільстві;

➤ доведено тезу, що потенціал громадського об'єднання правоохоронної спрямованості, як учасника адміністративного провадження реалізовується не ефективно;

➤ обґрунтовано, що оптимальною формою комунікації громадського об'єднання правоохоронної спрямованості може бути реалізовано через комунікацію представників таких об'єднань з дільничними офіцерами поліції, поліцейськими офіцерами громади, патрульними поліцейськими, працівниками груп швидкого реагування (в сільській місцевості);

➤ доведено, що у чинному законодавстві притаманна децентрація норм які регулюють дану взаємодію, а також аналізовані відомчі нормативні документи системи МВС України у переважній більшості встановлюють та регулюють взаємодію з громадськістю зі сторони НПУ;

➤ запропоновану систему принципів взаємодії НПУ та ГОПС складають загальні принципи: принцип верховенства права, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип законності, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності, які доповнюються спеціальними принципами взаємодії НПУ та ГОПС: принцип взаємодії на засадах партнерства, принцип розширення та поглиблення комунікації, принцип постійної (безперервної) взаємодії. Спеціальні принципи взаємодії НПУ та ГОПС впливають із загальних принципів й мають переважно уточнюючий характер стосовно загальних принципів, стосуються окремих особливостей взаємодії. Пропоновані принципи взаємодоповнюють один одного по суті впливу на формування правовідносин взаємодії НПУ та ГОПС та є їх орієнтирами.

➤ здійснено класифікацію громадських об'єднань правоохоронної спрямованості за наступними критеріями:

✓ за організаційно-правовою формою: громадська організація (засновниками та членами (учасниками) є виключно фізичні особи) або громадська спілка (засновниками є юридичні особи приватного права, а

членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи;

✓ за метою діяльності: охорона громадського порядку і державного кордону (ГФзОГПіДК); виконання завдань територіальної оборони (ДФТГ); ГОПС з іншими цілями, які передбачені статутами (спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або змішаних типів діяльності);

✓ за формою участі (індивідуальна участь фізичних осіб - громадян України, осіб без громадянства та іноземців, окрім громадян держави - агресора; Колективна участь фізичних осіб - представників певного трудового колективу установи або організації);

✓ за типом співпраці з НПУ (на основі вимог нормативного документа; на основі двосторонніх угод, меморандумів тощо);

✓ за типом членства (відкрите членство - можуть долучитися всі бажаючі; закритого - об'єднують виключно фахівців за певним критерієм, як правило встановлюється статутом;

✓ запропоновано та обґрунтовано організаційно-правові форми у яких може бути створено громадське об'єднання правоохоронної спрямованості;

✓ за територією дії: а) всеукраїнські; б) регіональні; в) місцеві.

➤ громадське об'єднання правоохоронної спрямованості може бути створеного у формі громадської організації засновниками та членами якої є фізичні особи, а також може бути створене у формі громадської спілки, засновниками якої можуть бути виключно юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) юридичні особи приватного права та фізичні особи. Зазначені організаційно-правові форми сприятимуть приватно-правовій співпраці держави в особі Національної поліції України, як органу публічної адміністрації та громадянського суспільства в особі відповідного громадського об'єднання;

➤ доведено, що громадське об'єднання правоохоронного спрямованості не обмежується виключно захистом інтересів своїх членів, а, відповідно до свого правового статусу, захищати будь-які права та інтереси третіх осіб, в тому числі суспільні. Таким суспільним інтересом, серед іншого можуть бути забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання безпеки і правопорядку;

➤ визначено основні форми взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості:

- проведення НПУ та ГОПС спільних патрулювання території;

- участь представників ГОПС у рейдах та обходах для виявлення та запобігання правопорушенням);
- спільне планування та координація дій між ГОПС та НПУ;
- обмін інформацією між представниками ГОПС та НПУ про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози;
- спільний аналіз оперативної обстановки представниками ГОПС та НПУ;
- організація та проведення спільних навчань і семінарів та інших тематичних заходів для представників ГОПС та НПУ для вдосконалення їхніх навичок та знань та для інформування громадськості.

Обґрунтовано, що пропонується перелік форми взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, не є вичерпним, адже в силу об'єктивних факторів пов'язаних зі зміною законодавства та політикою цифровізації форми взаємодії ГОПС та НПУ вони можуть трансформуватися;

➤ проаналізовано та розкрито визначення поняття «взаємодія між Національною поліцією України та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості» як системний та спрямований на спільні цілі процесу сумісної діяльності між правоохоронним органом та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, яка передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення загальних завдань, таких як підтримка публічної безпеки, запобігання злочинності, розбудова довіри між правоохоронними органами та громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення правопорядку та якості життя у суспільстві;

➤ Розглянуто процес формування партнерства між поліцією та громадянським суспільством як динамічний та взаємовигідний процес, який передбачає постійну взаємодію, спільні ініціативи та спільно досягнуті результати на шляху до створення безпечного та правосудного суспільства;

➤ порушено питання, що законодавець оперує архаїчним підходом до форм участі громадськості у превентивній діяльності щодо запобігання правопорушенням та охороні публічного порядку, адже на практиці громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону

На практиці такі громадські формування створюється в формі громадської організації, таким чином підпадають під правове регулювання ЗУ «Про громадські об'єднання», разом із тим, велике розмаїття громадських організацій з різними цілями та завданнями своєї діяльності у той чи іншій мірі є дотичними до сфери завдань Національної поліції України;

➤ досліджено співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань в правоохоронній діяльності;

➤ Форми участі громадських об'єднань в правоохоронній діяльності - конкретні дії та заходи, які громадське об'єднання приймають для активного взяття участі в правоохоронних процесах (участь у спільних патрулях, надання допомоги в розслідуваннях, проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо).

Форма взаємодії громадських об'єднань в правоохоронній діяльності- процес взаємодії у фокусі якого не конкретні дії громадського об'єднання правоохоронної спрямованості, а способи, якими вони взаємодіють з органами правопорядку (обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці).

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ ПРАВООХОРОННОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

3.1. Міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Взаємодія поліції та громадськості – необхідна умова політичної стабільності кожної держави. Успіх демократичних перетворень у зарубіжних країнах неможливий без належного правового регулювання і практичного функціонування інституту участі громадськості в правоохоронній діяльності – одного з найважливіших інструментів, здатних реально і дієво вплинути на рівень злочинності та стан забезпечення правопорядку[44, с.95].

Сучасний курс України на реформування системи органів Національної поліції, орієнтація їхньої діяльності на надання якісних соціально-сервісних послуг населенню зумовлюють необхідність вироблення нових форм та методів діяльності поліції, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з населенням, тому аналіз міжнародного досвіду взаємодії поліції та громадськості є актуальним та своєчасним[44, с.95].

Питання зарубіжного досвіду взаємодії поліції (міліції) з громадськістю досліджували науковці різних галузей права: В.В. Аброськін, О.М. Бандурка, О.А. Банчук, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, С.Г. Братель, К.Л. Бугайчук, І.П. Голосніченко, О.Ф. Долженков, Р.А. Калюжний, О.В. Ковальова, О.В. Кожухар, Т.О. Коломосьць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, М.В. Корнієнко, О.М. Коропатов, О.В. Крижановська, О.В. Кузьменко, М.М. Майстренко, О.М. Музичук, Х.П. Ярмачі та ін. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, присвячених проблемам міжнародного досвіду взаємодії громадянського суспільства і поліції, усе ж вказані аспекти вивчено недостатньо, а враховуючи реформування правоохоронних органів, є вкрай актуальним.

Позитивна взаємодія (партнерство) поліції і громадськості – базова концепція, розроблена в демократичних зарубіжних державах. На її основі були проведені ефективні реформи правоохоронних органів у США, Канаді, Австралії, Японії, Великобританії, країнах Західної Європи. Вказані заходи призвели до суттєвих змін у поліцейській діяльності: її форм і методів, характеру і змісту співпраці, орієнтації взаємодії з громадянами та громадянськими інститутами[150, с. 17].

Відповідно до ст. 18 Європейського кодексу поліцейської етики організація поліції спрямовується на розвиток взаємних партнерських відносин із населенням, а в разі потреби – на реальне співробітництво з іншими організаціями, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями й іншими представниками населення, враховуючи етнічні меншини[118].

Для виконання своїх обов'язків поліцейські потребують безпосередньої допомоги з боку населення, а співробітництво з громадянами дає завжди цінні для органів поліції результати[151, с.26].

Відповідно до статті 44 зазначеного Кодексу працівники поліції мають діяти чесно й шанобливо щодо населення, враховуючи вразливі групи населення. Саме з огляду на законну реалізацію покладених на поліцію повноважень представники громадськості оцінюють ефективність роботи її працівників. Тому конкретна поведінка кожного поліцейського сприятливо впливає на довірливі відносини між населенням і поліцією[45, с. 258].

Один із найвидатніших керівників поліції Сполученого Королівства в 1972–1977 рр. сер Роберт Марк, виступаючи перед поліцейською аудиторією, зазначив: «Поліцейська функція, якій ми з вами присвятили себе, – можливо, одна з найгідніших і найшляхетніших функцій у вільному суспільстві. Ми з вами репрезентуємо владу через згоду, а не через силу»[159].

Ця заява є вирішальною у філософії поліцейської служби, що отримала розвиток у Західній Європі за останні 50 років[155, с. 38].

У Франції, Німеччині, Великобританії, Японії та інших країнах поліцейські несуть свою службу за підтримки більшості членів суспільства та підтримують соціальну технологію, суть якої в тому, що поліція має здійснювати громадський порядок та безпеку саме таким чином, як того бажає суспільство, яке охороняється[153, с.104]. Це виявляється у формуванні нового способу охорони громадського порядку та зниження рівня злочинності – так званої «суспільної поліції», або *community policing*, у рамках якої громадяни розглядаються як співучасники процесу встановлення правопорядку[156, с. 89].

Серед науковців особлива увага традиційно приділяється Сіру Роберту Пілю, британському політику та відомому державному діячу. Така всесвітня повага зумовлена тим, що Сір Роберт Піль, у 1829 році, будучи міністром внутрішніх справ Великої Британії, представив законопроект, відомий як «Закон про поліцію 1829 року» або «Закон про поліцію Піля», що стосувався реформи поліційних сил. За цим нормативно-правовим актом не тільки створювалась Лондонська муніципальна поліція - перша організована

муніципальна поліція в світі, а й впроваджувалися керівні засади, які в силу своєї правової геніальності отримали назву «Принципи Піля» та надалі лягли в основу реформування поліцейських систем в усьому світі.

Зазначені засади закладали фундаментальну мету існування поліції - запобігання правопорушенням та забезпечення громадської безпеки; пов'язували легітимність поліції з прийняттям та підтримкою громади - відповідності правоохоронної діяльності поліції очікуванням та потребам населення; запроваджували політичну нейтральність, об'єктивність та не упередженість.

«Принципи Піля» «наказували» завжди вдосконалювати відносини з громадою, втілюючи в сучасність історичні традиції, що визначають поліцію як не просто відділ, але й віддзеркалення суспільства, і суспільство як відображення поліції. Кожен представник поліції, відповідно до принципів, - не лише служитель закону, а й частина населення, яка зобов'язана виконувати свої обов'язки на благо кожного громадянина, забезпечуючи благополуччя та виживання суспільства. Високі стандарти професійної поведінки та звітності є фундаментальними засадами, що визначають діяльність кожного представника поліції, яка незалежно від свого оплатного характеру, зосереджена та сконцентрована на взаємодії з громадою, маючи на меті сприяння загальному добру і порозумінню[141].

Відтак, Сір Роберт Піль вперше концептуалізував поліцію як елементарну частину соціального механізму, що взаємодіє з іншими суб'єктами суспільства в системному контексті. В розумінні такої концепції, «громадянська поліція» не лише адаптується до критеріїв сучасного суспільства, а й трансформується в когнітивний інструмент суспільного контролю, заснований на взаємодії між правопорушниками, громадянами та виконавчими органами.

Вказана теза стала своєрідним фундаментом для подальшого формування «громадських об'єднань правоохоронної спрямованості» та інституту громадськості в розумінні правоохоронної діяльності держави в цілому.

Так, варто зазначити про існування «експертної громадської ініціативи в сфері правопорядку», що являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергійно взаємодіють з органами місцевої поліції. В ролі таких «експертних правоохоронців» можуть виступати представники різних сфер громадського життя, піддані спеціалізованій підготовці, що мають аналогічні повноваження до правоохоронців, включаючи використання та носіння відповідної форми, за однією суттєвою відмінністю - їх робочий час

обмежено 4 годинами на тиждень у місцевому правоохоронному органі. Приймаючи участь у всіх сферах поліцейської діяльності «експертні правоохоронці» задіяні в реагуваннях на виклики, патрулюванні, освітніх заходах в закладах освіти, та виступають безпосереднім зв'язком між поліцією та громадою, виступаючи її науково обґрунтованими представниками[142].

Іншої цікавою програмою є ініціатива сусідського спостереження, що реалізується шляхом загальних зборів жителів багатоквартирних будинків, мікрорайонів або приватного сектору. Учасники цього проекту пропонують кандидатури для визначення особи, яка візьме на себе роль координатора взаємодії між громадянами та правоохоронцями. Власне, в штатному розкладі поліцейських відділень передбачено посаду офіцера по зв'язкам із громадськістю, який освічує мешканців у справах правопорядку, надає консультації з особистої безпеки та профілактики підвищення рівня особистої віктимності та роз'яснює нюанси процесуального законодавства. В свою чергу, активна роль учасників такої програми полягає в постійному відстеженні подій у своєму житловому районі та виявленні проблем мешканців: ведення спостереження за будинками та майном сусідів, створення враження постійної присутності, навіть коли мешканці відсутні та, власне, взаємодія із поліцією шляхом повідомлення про виявлення підозрілих осіб[3].

Ініціатива сусідського спостереження виявила себе як елемент громадської партисипації та соціального контролю. Участь мешканців у формуванні ефективної системи сусідського спостереження віддзеркалює взаємодію громадських структур та правоохоронних органів, що є ключовим аспектом розвитку громадянського суспільства. Зокрема, впровадження такого механізму вимагає не лише мобілізації громадської активності, але й структурованої системи комунікації між учасниками та правоохоронцями.

Варто зазначити, що Велика Британія має доволі багато цікавих проєктів та громадських ініціатив, які демонструють вдале поєднання прийняття управлінських рішень як актів реагування на суспільні проблеми та забезпечення демократичної стійкості взаємодії влади та народу.

Як результат цифрової трансформації в публічному секторі, в Лондоні була запроваджена «Карта злочинності» - електронний ресурс, що демонструє вдалу здатність до агрегації та візуалізації об'єктивних кримінальних даних, отриманих від різних джерел, включно з поліцейськими звітами та судовими записами. Застосування геоінформаційних технологій дозволяє створювати просторові аналізи та карти, головна мета яких полягає у виявленні тенденцій в злочинності на різних рівнях просторової сфери. Так, будь-хто може в режимі реального часу побачити «Карту злочинності» Лондона з визначенням

районного рівня злочинності, криміногенної статистики, порівняльного аналізу даних минулих періодів та інформаційної картки відповідальних поліцейських, закріплених за тим чи іншим територіальним сектором. Інтеграція штучного інтелекту та інформаційних технологій дозволяє автоматизувати обробку великого обсягу даних, виявляти складні взаємозв'язки та предикативно реагувати на зміни в кримінальному середовищі[139].

«Карта злочинності» - ефективне вирішення забезпечення принципу відкритості та гласності правоохоронної діяльності поліції. Цей аналітичний інструмент - ключовий фактор у формуванні діалогу між правоохоронними органами та громадою, а також своєрідний крок до підвищення рівня довіри до поліції через відкрите представлення криміногенної інформації.

У Великій Британії важливу роль відіграють громадські об'єднання та благодійні організації як невід'ємні інституції взаємодії з органами поліції з метою забезпечення та підтримання суспільного та національного правопорядку.

Наприклад, благодійна організація Crimestoppers підвищує зацікавленість громадськості у розкритті злочинних проявів та кримінальних правопорушень шляхом встановлення грошової винагороди за інформацію, яка допомогла поліції заарештувати та засудити злочинця. На превеликий жаль, деякі особи не бажають звертатися до поліції безпосередньо з ряду різних причин, відтак Crimestoppers оперує на основі концепції «анонімний свідок», де громадяни можуть надавати інформацію щодо злочинів, залишаючись анонімними та захищеними від можливих репресій. Згідно з принципами добровільної допомоги, організація взаємодіє з громадськістю через різні форми участі, що можуть бути використані як додатковий засіб залучення фінансових ресурсів. Ці кошти допомагають у підтримці і розвитку діяльності Crimestoppers, зокрема у покращенні технічної інфраструктури та впровадженні нових технологічних рішень для підвищення якості збору та аналізу інформації[137].

Фонд «Безпечний Лондон», в свою чергу, базуючись на принципах громадського партнерства, працює в тісному співробітництві з місцевими органами влади, правоохоронними структурами, та громадськістю для розробки та реалізації стратегій, спрямованих на підвищення рівня безпеки в різних соціокультурних середовищах Лондона. Фундаментальна діяльність ГО зосереджена на соціологічних та кримінологічних аспектах вивчення злочинності та безпеки шляхом проведення аналізу криміногенних чинників, включаючи соціально-економічні та культурні детермінанти, з метою

розробки превентивних програм та заходів, спрямованих на зменшення ризиків та підвищення відчуття безпеки у громаді.

Фонд активно використовує концепції соціального інжинірингу та ризик-орієнтованого підходу для розробки імплементованих стратегій, використовуючи метод аналізу злочинності та соціальних взаємодій, визначає критичні точки втручання та спрямовує ресурси на попередження конкретних видів злочинності та небезпеки. Особливим напрямком роботи ГО є запобігання правопорушень серед неповнолітніх- мешканців Лондону шляхом виявлення соціально не захищених родин з негативним психологічним кліматом, шляхом забезпечення соціального супроводу, проведення профілактичної роботи та консультування. Використовуючи статистичні криміногенні данні, Фонд зосереджується на вивченні соціокультурних факторів, зумовлюючих зростання злочинності, та сконцентровує свою діяльність та їх мінімізації[53].

У Великобританії функціонують механізми публічного обліку поліції, що взаємодіють з засобами масової інформації, такими як Liberty та Inquest. Ці організації є повністю незалежними від урядових впливів та виконують функцію критики поліцейської політики та діяльності. Наприклад, Inquest спеціалізується на аналізі обставин смертей, які відбулися в установах ув'язнення. Ця організація здійснює незалежне дослідження та надає рекомендації стосовно заходів, спрямованих на підвищення прозорості та удосконалення процедур перевірки[135].

Таким чином, Велика Британія демонструє успішну реалізацію прогресивних стратегій в області участі громадськості та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості у взаємодії з поліцією з метою встановлення, забезпечення та підтримання правопорядку. Зокрема, можна відмітити переважне акцентування на «превентивності» правопорушень, наділення саме цієї функції особливим значенням, що дозволяє виявити найбільш ефективні методи запобігання правопорушенням на різних рівнях: від громадських ініціатив до системних заходів правоохоронних органів.

Відмінним, але не менш успішним досвідом в запровадженні інституту громадськості в здійсненні правоохоронної діяльності держави оперують Сполучені Штати Америки. Особливість федеративного устрою держави зумовлює існування складної та дворівневої структури поліцейської системи.

Протягом понад двадцяти років у США розпочалася ініціатива створення груп громадян, що протидіють злочинності та функціонують практично на всій території країни. Участь цивільних осіб у підтримці поліції

приймає різні форми - від добровільних помічників шерифів у сільській місцевості до формувань громадянської безпеки в мегаполісах[136].

Наприклад, у 1974 році була утворена Національна ліга із запобігання злочинності силами населення, яка несе відповідальність за реалізацію комплексу заходів у рамках системи самооборони, передбачаючи не лише спільне патрулювання разом із поліцією, але й активну участь у виявленні злочинів, запобіганні підлітковому наркотизму тощо[129, с.195].

Загалом, розвиток напрямку ювенальної поліції та проблематики репатріації неповнолітніх є одним з головних стратегічних аспектів законодавчої та виконавчої діяльності США, особливо в контексті правоохоронної функції держави. Окремі провідні кримінологи зазначають, що зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх є результатом ефективної роботи системи програм як «National Guard Youth Foundation», «The Community School», «Alliance for Children and Families» та інших[130, с.23].

Суттєвим аспектом сучасної системи ювенальної юстиції в США є впровадження теорії та практики реабілітації за участю громади. Впровадження концепції перевиховання у громаді базується на декількох теоретично та практично обґрунтованих припущеннях. По-перше, правопорушення виникають внаслідок впливу різноманітних факторів, при цьому ключовим є найближче соціальне оточення дитини. По-друге, ймовірність протиправної поведінки можна ефективно зменшити, укріплюючи соціальні зв'язки неповнолітнього з родиною, школою та іншими інститутами громадянського суспільства. Зазначене допомагає побудувати стійкі та позитивні зв'язки в житті молодшої особи. По-третє, сімейна атмосфера та подібне до неї соціальне середовище є ідеальними умовами для ефективного перевиховання та реінтеграції неповнолітнього правопорушника[18].

Вивчення впливу сімейного середовища на перевиховання неповнолітніх вказує на необхідність інтеграції сімейно-центрованих стратегій у систему попередження правопорушень та врахування криміногенних факторів на існування феномену злочинності загалом. Досвід США демонструє яскраву спрямованість не тільки на превентивну діяльність поліції за допомогою громадських програм, а й особливе відношення до права на відновлення злочинців у суспільстві.

В контексті превентивності, варто зазначити про те, що в структурі місцевої американської поліції наявні посади співробітників по координації сусідства. Координація співробітників сусідської поліції базується на

системному аналізі соціальних взаємодій та кримінальних тенденцій у конкретному місцевому середовищі. При цьому використовуються концепції соціальної капіталізації, що оцінюють рівень взаємодії та довіри в громаді, а також теорії соціального контролю.

Співробітники координації сусідства виконують роль ключового елементу, що формує взаємодію та довіру між поліцією та громадськістю шляхом впровадження стратегії активної комунікації та взаємодії, спрямовані на покращення якості життя населення. Головною метою таких співробітників є як знайомство з жителями та виявлення їхніх проблем, так і створення позитивного гармонійного середовища. Вони активно беруть участь у громадських зборах з керівниками районів, духовенством, та іншими представниками громади, де обговорюються конкретні проблеми та стратегії їх вирішення. Застосовуючи творчі методи та адаптивні навички, співробітники координації сусідства аналізують попередні інциденти, що дозволяє виявити та врахувати специфічні особливості кримінальної обстановки у конкретному районі; й впроваджують творчі підходи до розробки програм та заходів, спрямованих на запобігання злочинності та підвищення рівня безпеки у громаді[140].

Для ефективної підтримки постраждалих від негативних проявів злочинності в Нью-Йорку була впроваджена програма допомоги жертвам злочинів, яка реалізується шляхом забезпечення потерпілих від кримінальних правопорушень безоплатними захисниками, кожен з яких спеціалізується на розгляді випадків насильства в сім'ї та інших категоріях злочинів. Адвокати взаємодіють з різними інстанціями, активно проводять роз'яснювальну роботу, надають допомогу та виступають на рівні громад, намагаючись стимулювати жертв кримінальних правопорушень звертатися за необхідною підтримкою. Основна концепція програми допомоги жертвам злочинів визначається тим, що поліція Нью-Йорка не лише здійснює заходи для затримання злочинців, але й активно надає підтримку потерпілим з метою зменшення та зведення негативного впливу, заподіяного їм при вчиненні правопорушення. Ця ініціатива спрямована на забезпечення повної реабілітації жертв злочинів на всіх етапах процесу їх відновлення[136].

Таким чином, система взаємодії між громадою та органами поліції в США щодо правоохоронної функції та забезпеченні правопорядку є прикладом інтегрованого та партнерського підходу до управління громадською безпекою, що базується на концепції соціальної контрастності, де громада та поліція взаємодіють для встановлення взаємовигідних відносин та забезпечення легітимності правоохоронної діяльності.

У ФРН, в свою чергу, значну роль у здійсненні правоохоронної діяльності та забезпеченні правопорядку відіграє Інститут «Німецький форум запобігання злочинності» (DFK). Сконцентровуючись на активній співпраці із підприємствами, установами та організаціями для розробки комплексної стратегії суспільного запобігання злочинності, Інститут орієнтується на міжгалузеву запобіжну діяльність, поєднуючи різноманітні ініціативи зазначеного характеру; виступає як координатор ініціатив, спрямованих на запобігання злочинності, забезпечуючи впровадження ефективних стратегій та заходів на національному рівні. Загалом, робота зазначеного органу націлена на створення безпечного і стійкого суспільства, де криміногенні загрози мінімізовані, а громадяни можуть відчувати себе захищеними від потенційних небезпек[71, с.53].

Виходячи з принципів соціального конструктивізму та соціальної інженерії, DFK фокусується на виявленні соціальних та економічних чинників, які сприяють виникненню злочинності, і впровадженні інноваційних підходів до її запобігання: використовуючи методології системного аналізу та кримінологічні концепції, вивчає динаміку злочинності, аналізує причинно-наслідкові зв'язки та розробляє оптимальні стратегії реагування на виклики неправомірної ситуації; співпрацює з представниками наукового середовища, правоохоронними органами, громадськими організаціями та владними структурами з метою розробки імплементованих стратегій, орієнтованих на активну участь громадян в процесі забезпечення публічного порядку. Зазначена модель акцентує на важливості залучення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, які виступають не лише в ролі спостерігачів, а й активних учасників, що стають своєрідними соціальними каталізаторами, об'єднуючи ресурси та інтелект громади для вдосконалення стратегій запобігання злочинності.

Інформаційна система «PrävIS» є ключовим інструментом в контексті кримінальної політики та забезпечення безпеки, орієнтованим на оптимізацію обміну даними та сприяння ефективній взаємодії між поліцією та громадськістю. Ця система володіє інтегрованою структурою, включаючи бази даних, аналітичні інструменти та засоби взаємодії. «PrävIS» використовує сучасні методи обробки даних для виявлення та прогнозування кримінальних тенденцій. Завдяки своєму інтегрованому характеру, сприяє ефективній взаємодії правоохоронних органів та населення: інформаційний обмін через цю систему дозволяє оперативно реагувати на кримінальні події та спільно працювати з різними зацікавленими сторонами, включно з громадськими організаціями правоохоронної спрямованості. «PrävIS» впроваджує принципи

прозорості та відкритості, дозволяючи громадськості активно брати участь у забезпеченні суспільної безпеки та правопорядку[134].

Варто зазначити, що уряд ФРН активно впроваджує та використовує стратегію Community Policing, спрямовану на активну взаємодію та встановлення партнерства між поліцією та громадою. Зазначена стратегія визнає, що ефективна боротьба зі злочинністю потребує спільних зусиль, враховуючи унікальні потреби та особливості кожного місцевого середовища. Відтак, Community Policing базується на принципах взаємодії та соціального контролю; передбачає активну участь населення в процесах визначення пріоритетів поліції, а також у вирішенні конкретних проблем безпеки в місцевих спільнотах; впроваджує принципи превентивної діяльності та аналізу кримінальних даних.

В рамках зазначеної стратегії, управління поліції в Німеччині приділяє велику увагу налагодженню взаємодії з громадськістю та забезпеченню локальної публічної безпеки і порядку. Задля досягнення поставленої мети на різних рівнях поліцейських структур створюються відповідні посади та впроваджуються взаємопов'язані заходи, проводяться наради керівництва поліції та муніципальних органів, організовуються регулярні зустрічі з представниками населення. Важливою частиною діяльності в розумінні Community Policing виступає моніторинг громадської думки стосовно роботи поліції, а також постійний аналіз криміногенної ситуації на локальному рівні, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до конкретних викликів та підготувати превентивні програми на регіональному рівні[135].

Community Policing активно запроваджується і в Польщі, визначаючись системою інтегрованих підходів до взаємодії між поліцією та громадськістю, а також активною участю громадських об'єднань правоохоронної спрямованості. Цей підхід, спираючись на соціально-кримінологічні теорії, сприяє створенню партнерства між органами правопорядку та різними верствами громади з метою спільного розроблення та реалізації стратегій безпеки.

Укладення партнерських відносин з громадськими об'єднаннями відбувається в контексті ангажування громади в процес прийняття рішень щодо поліцейської діяльності. Важливим елементом є створення форумів для взаємодії, де обговорюються стратегічні питання безпеки, і розроблення спільних проєктів. Інноваційним аспектом взаємодії є використання інформаційних технологій для поліпшення комунікації, що включає в себе розробку спеціалізованих веб-платформ та мобільних додатків, які сприяють ефективному обміну інформацією між поліцією та громадою, а також

розширенню можливостей зібрання та аналізу даних для розробки превентивних заходів. Для впровадження стратегії Community Policing реалізуються систематичні тренінги для поліцейського персоналу, орієнтовані на розвиток навичок міжособистісної комунікації.

В контексті реалізації зазначеної програми, активною стала ініціатива «Телефон довіри», яка гармонізується з принципами проголошеної доктрини «нульової толерантності». Сутність доктрини полягає в переконанні громадян у необхідності тісної співпраці з поліцією для вирішення проблем, що виникають у сфері публічної безпеки та порядку. Вона визнає важливість втягування керівництвом поліції локальних спільнот у активну співпрацю в протидії злочинності[138].

«Телефон довіри» є інноваційним та за своєю природою здебільшого універсальним проектом. За одним контактним номером існує можливість отримати емоційну підтримку, зв'язатися з медичними, соціальними та психологічними службами, при цьому залишаючись повністю анонімним із гарантованим забезпеченням конфіденційності. В контексті взаємодії з правоохоронними органами, застосування криптографічних технологій та механізмів шифрування дозволяє забезпечити безпечний обмін інформацією між громадою та поліцією, зменшуючи ризик несанкціонованого доступу та зловживання інформацією. За своєю суттю, передача даних через «Телефон довіри» може включати повідомлення про потенційні правопорушення, підозрілу активність чи інші події, які можуть вплинути на громадську безпеку, що дозволяє громадянам взяти активну участь у створенні безпечного середовища та надає поліції можливість оперативно реагувати на потенційні загрози.

Після 24 лютого 2022 року в Польщі запрацювала окрема лінія «Телефону довіри» для українців. Біженці отримали змогу не тільки отримати кваліфіковану психологічну допомогу, а й повідомити про вчинені на території України воєнні злочини та випадки дискримінації в польському середовищі.

Таким чином, зазначена ініціатива означає можливість брати участь в процесі забезпечення громадської безпеки, висловлюючи свої спостереження та заперечення, що, в свою чергу, визначається не лише відповідальністю перед законом, але і сприяє формуванню відчуття особливої приналежності та активної участі.

Загалом, громадські об'єднання правоохоронної спрямованості в Польщі посідають особливе місце в системі національного та локального правопорядку. «Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego»

(Товариство підтримки національної безпеки- далі ПНБ), наприклад, виступає як посередник між громадою та поліцією, і, що заслуговує особливу увагу, як науковий центр. Сконцентрувавши свою діяльність в секторі національної безпеки, ТПНБ функціонує в трьох головних напрямках: освіта, просування та інформування; організовує безліч наукових заходів, спрямованих на здійснення просвітницької діяльності та підвищення рівня правової освіти населення[149].

Після 24 лютого 2022 року, усвідомивши небезпеку існування держави-агресора Російської Федерації для всієї міжнародної спільноти, ТПНБ в контексті допомоги українцям-біженцям провадив активну роботу зі сфери міжнародного гуманітарного права, підіймаючи актуальну тему воєнних злочинів сучасності, їх суспільної небезпечності та міжнародної відповідальності, передбаченої Римським статутом Міжнародного кримінального суду[119].

Цікавим з науково-правової точки зору є те, що до складу Товариства входять члени діючих правоохоронних органів та військових формувань - особи, які володіють спеціальними знаннями в сфері забезпечення національної безпеки та підтримання публічного правопорядку, розуміються на специфіці криміногенного фактора та феномену злочинності в усій його сукупності негативного характеру. Відтак, здійснюючи просвітницьку та інформаційну діяльність, ТПНБ виконує превентивну функцію правоохоронної діяльності.

Розглядаючи міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, варто зазначити і про Японську модель. Японія характеризується географічною автономією та демонструє особливий, відмінний від багатьох країн світу, менталітет населення. Зазначена обставина зумовлює базування взаємодії правоохоронних органів з громадськістю на принципі *Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa*, що визначає істотну необхідність існування постійного відкритого діалогу між владою, що діє через відповідно створені органи, та громадою[131, с.178].

Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa запроваджує низку ключових аспектів здійснення правоохоронної діяльності, що зумовлює взаємозалежність як специфічну ознаку: громадськості потрібні поліцейські органи для встановлення та забезпечення правопорядку, а поліції потрібна активна участь громадськості у попередженні, виявленні та запобіганні вчинення кримінальних правопорушень, що характеризуючись суспільною небезпечністю становлять загрозу публічному порядку локального та національного рівнів. Відтак, правоохоронні органи повинні створюватися в

громаді та мати тісні зв'язки з її представниками; населення повинно бути задіяне в секторі національної безпеки в аспекті підтримання правопорядку та відчувати індивідуальну відповідальність та підвищене відчуття справедливості до злочинних проявів та супутніх криміногенних факторів; виключно тісна співпраця та партнерство поліції з громадянами наділяє владу унікальною здібністю забезпечити мінімізування суспільно-небезпечних проявів та виконати головну мету будь-якого суспільства - забезпечення та підтримка миру для подальшого колективного розвитку.

Задля досягання поставлених цілей, в Японії запроваджується система «Кобан» (Кобан) - невеликих за розміром поліцейських дільниць, розташованих на вулицях та кварталах різних міст країни, що виступають критичним елементом стратегії поліцейської роботи, фокусуючись на взаємодії та комунікації між правоохоронцями та громадою. Кожна така дільниця функціонує як місцевий центр, характеризуючись своєю доступністю та наявністю особливо тісних зв'язків з представниками свого територіального сектору. Маючи в своєму розпорядженні два-три правоохоронці, Кобан може контролювати сільську місцевість чи один квартал японського мегаполіса, відтак, з одного боку, *ratio personalis* буде обмежена, а з іншого, подібна специфіка зумовлює створення сприятливого комунікативного середовища з характерними близькими відносинами та тісним соціальним зв'язком.

На різних Кобан діють відділення та об'єднання Асоціації запобігання злочинності, що служить яскравим та вдалим прикладом організаційної ефективності та ключового зв'язку у забезпеченні громадської безпеки. Учасники Асоціації, реалізуючи свою активність у вільний від професійних обов'язків час, здійснюють важливу функцію інформування правоохоронних органів стосовно правопорушень та патрулюють вулиці в умовах «загонів спостереження». Стати повноправним членом ГОСП можуть звичайні громадяни та профспілки тих спеціальностей, які характеризуються підвищеним рівнем віктимності за професійною ознакою[137].

Прикладом іншого громадського об'єднання правоохоронної спрямованості Японії може стати Сейкотан - поліцейські дільниці, більші за розміром ніж Кобан та відповідальні за масивні житлові райони з високою концентрацією злочинних проявів. Одним із ключових елементів вказаної системи є її взаємодія із сусідством, що передбачає активність громадян у забезпеченні власної безпеки з наданням можливості брати участь у вирішенні нагальних проблем правоохоронного характеру. Сейкотан наділені повноваженням в сфері підготовки поліцейських, здійснення кримінального

провадження щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, забезпеченні безпеки учасників громадських заходів.

Вищевикладене формує картину успішного та унікального поєднання історико-культурних й інноваційних компонентів, що в своїй сукупності зумовлюють низький рівень злочинності Японії, який порівняно з іншими статистиками не може не вражати. Культурний елемент колективізму та підвищена довіра до правоохоронних органів створюють сприятливий клімат для взаємопартнерства.

Одним із прикладів ефективної взаємодії поліції та громадськості є діяльність незалежної громадської організації «Припинення злочинів», що діє в Південній Австралії, яка у взаємодії з поліцією, засобами масової інформації та громадськістю працює над зниженням рівня злочинності[152, с. 132]. Програма «Припинення злочинів» є невід'ємним компонентом національної правоохоронної системи Австралії: вона містить інформацію щодо злочинців та їхньої діяльності і передає ці дані в поліцію. Одним із методів збору є повідомлення на номер телефону або через мережу Інтернет про злочин або підозрілу активність[139, с.97].

Особі, що надає інформацію, гарантована повна анонімність, оскільки цей сервіс не робить запит на персональні дані, не веде запис IP-адреси та телефонного дзвінка. Із 1996 року інформація, надана спільнотою «Припинення злочинів», безпосередньо допомогла розкрити понад 30 тис злочинів і відшкодувати майно на суму понад 8,8 млн доларів. Окрім того, програма «Припинення злочинів» є учасником 1 200 програм, що працюють у понад 20 країнах, як частина міжнародної мережі. Ці глобальні зусилля відіграють вирішальну роль у заохоченні людей у всьому світі повідомляти про транснаціональні злочини, такі як торгівля людьми чи наркотиками, допомагають у міжнародному розшуку злочинців тощо[146, с. 133].

Позитивний досвід ще однієї країни, де ефективно реалізується концепцію партнерства поліції з населенням, – Швецію. У цій країні взаємодія поліції з населенням базується на теорії підвищення вимог до соціально-психологічних і професійних якостей поліцейських, серед яких: 1) хороша професійна підготовка, пріоритет університетської освіти; 2) якісний добір кадрів; 3) дотримання етичних стандартів поведінки, повага і дотримання прав і свобод громадян. У поліцейському житті Швеції зроблено акцент на етичний бік: «Повага до закону починається з поваги до громадянина»[44, с.97].

Саме у Скандинавських країнах була виявлена і врахована така закономірність – чим вищий індекс освіти і рівень загальної культури поліцейських, тим ефективніша їхня професійна діяльність.

У межах соціально орієнтованої стратегії в діяльності поліції сталася «гуманізація» у ставленні до правопорушників як до «деформованих правовою поведінкою», які потребують не лише обмежувальних заходів, а й допомоги. У Швеції повсюдно ведеться цілеспрямована робота з вивчення причин звернення громадян у поліцію й усунення цих чинників. Рівень соціальної довіри шведів до поліції, за статистичними даними, найвищий у світовій практиці – 98%, що виражається у дотриманні законослухняної поведінки, сприянні поліції в оперативно-розшуковій діяльності, участі як свідків у судових розглядах[55, с. 8].

В Австрії здебільшого практикується чергування добровільних громадських дружин, які охороняють житло у приватному секторі та інколи житло, надане державою. У Чехії, Литві та Іспанії громадян залучають як помічників до співпраці з поліцією[152, с. 89]

Таким чином, міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості демонструє вдале поєднання застосування науково-правових напрацювань минулого з сучасними новітніми тенденціями задля протистояння мінливим ризикам з метою встановлення та забезпечення публічного правопорядку.

«Принципи Піля» лягли в основу поліцейських систем Великої Британії та США, стали своєрідним фундаментом громадської співпраці, сконцентрувавшись на тому, що правоохоронці повинні та зобов'язані відповідати потребам суспільства, викликати в них особливу довіру та повагу. За даною концепцією, правопорушення скоюються в суспільстві, відтак, надійними інформаторами та джерелами доказів можуть стати фізичні особи, люди, які в силу своєї природи характеризуються відмінною індивідуальністю та особливим психологічним портретом особистості.

В контексті правоохоронної діяльності, раціоналізм досягнення основоположної мети встановлення миру та безпеки може сприйматися другорядним в силу непередбачуваних соціо-культурних та психо-фізичних факторів. Особа керується відомими тільки їй аспектами сприйняття об'єктивної реальності, відтак реагує на злочинні прояви індивідуально крізь призму властивого людині суб'єктивізму. Довіра - є запорукою надійно-побудованої правоохоронної системи, оскільки демократична держава будується на принципі «влада народу - для народу», відтак, і представники такої влади повинні створювати особливе комфортне середовище, де кожен буде вважати за особисту мету - мету створити безпечне середовище.

Керівні засади Піля були прийняті до уваги іншими державами світу, кожна з яких в силу свого неповторного історико-політичного досвіду та

наявного політичного режиму, взяла за необхідне побудувати найефективнішу систему в розумінні досягнення поставлених перед нею задач.

Країни Європейського союзу демонструють неперевершене поєднання інформаційних технологій з управлінськими рішеннями та необхідність здійснення адміністративно-правового забезпечення публічного сектору. Епоха цифровізації неминуча, і розуміючи глобальні тенденції, уряди європейських держав використовують стрімкі зміни для покращення інструментів публічного адміністрування. Обмін інформацією було покращено з появою нових інтернет-інструментів, і врахування цього факту призвело до прийняття геніальної стратегії створення відповідних програм «Телефонів довіри», «відкритих вікон» та веб-сайтів з можливістю анонімного звернення.

Бюрократія є рисою минулого. Наразі, міжнародний досвід свідчить про можливість миттєвого реагування на злочинні прояви шляхом здійснення одного телефонного дзвінка, що в разі спрощує опрацювання інформації правоохоронними органами з метою подальшого розслідування. Усвідомлюючи нестабільне психо-емоційне середовище населення, що характеризується суворою індивідуалізацією, створення ГОПС стає панацеєю в сучасному світі.

Організації торкаються усіх сфер життєдіяльності населення, впроваджуючи «громадську» правоохоронну діяльність на різних рівнях колективного існування. Вони переймають головні функції поліції, зосереджуючись переважно на превентивності шляхом здійснення просвітництва, інформування та попереднього реагування. Забезпечуючи анонімність та конфіденційність, ГОПС набувають особливою привабливості серед громадян, відповідаючи на соціокультурні та психо-фізичні фактори в контексті другорядності забезпечення правопорядку, що в даному контексті втрачає свою «допоміжну властивість» і виконує своє головне призначення - підтримка миру та безпеки в суспільстві.

Для України втілення і дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю та поліцією стане відправною точкою поліпшення не лише рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародній арені.

При написанні вказаного підрозділу було використано наукові статті автора на теми: «Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства»[45] та «Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості»[44].

3.2. Сучасні тенденції та напрямки вдосконалення організації процесу взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості в Україні

В умовах мінливої сучасності, організація взаємодії з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є не лише необхідністю, але і важливим елементом новітньої стратегії управління правопорядком. Глобальні трансформації в сфері забезпечення публічної безпеки та порядку висувають перед поліцією завдання, які вимагають інноваційних та науково-обґрунтованих методів взаємодії з громадськістю. Відзначаючи вплив глобалізаційних процесів, особливо в контексті цифрової революції, можна констатувати необхідність перегляду стратегій правоохоронної діяльності, що відкриває нові можливості для активної участі громади у забезпеченні публічного порядку та відповідальності за спільну безпеку.

Зростання важливості участі громадянського суспільства у сфері правопорядку націлене не лише на ефективність протидії злочинності, але й на підвищення довіри громади правоохоронним органам. Розробка та впровадження інноваційних стратегій комунікації, використання підходів Community Policing та активна участь у громадських ініціативах сприяють вирішенню проблем безпеки на новому, більш ефективному для взаємодії рівні. Зокрема, цифрова трансформація надає можливість поліції та громадським об'єднанням використовувати інформаційні технології для аналізу кримінальної ситуації, розробки проактивних заходів та підвищення ефективності взаємодії. Гармонізація цифрових платформ для обміну інформацією між учасниками правоохоронного процесу набуває особливого потенціалу в сфері вдосконаленні системи забезпечення публічного порядку.

24 лютого 2022 року розпочалося повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію нашої суверенної та незалежної держави. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, було введено воєнний стан[76]. Надзвичайні умови, характерні для такого особливого режиму, спричинили появу окремих можливостей для зростання та специфікації злочинних проявів.

За 2022 рік Національною поліцією України було розпочато більше 56,1 тисяч кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями держави-агресора та їх співниками; 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності; ініційовано досудове розслідування приблизно у 68 тисячах кримінальних проваджень, пов'язаних із скоєнням майнових злочинів в умовах воєнного стану. Прослідковується збільшення: виявлених кримінальних правопорушень,

пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами на 13%; розкритих кримінальних правопорушень в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів на 17%; на 49% правопорушень з використанням високих інформаційних технологій, в тому числі онлайн шахрайство. Стабільний рівень підтримує вулична злочинність[38].

Наведена статистика демонструє негативну тенденцію зростання протиправних дій у різних сферах життєдіяльності, що, на нашу думку, може бути зумовлено низкою важливих факторів:

По-перше, економічні виклики, пов'язані зі збільшенням безробіття та економічною нестабільністю, створюють умови для зростання економічно обумовленої злочинності: зниження виробництва та збільшення економічного тиску призводять до послаблення соціальних структур, що закономірно порушує соціальну солідарність.

По-друге, збройний конфлікт характеризується наявністю «театру воєнних дій»: певні території знаходяться в епіцентрі бойових дій, піддаються значному руйнуванню та створюють необхідність для евакуації населення. Подібна обстановка спричиняє появу біженців - вразливої категорії осіб, які вимушені переселятися всередині країни в більш безпечні райони або емігрувати за кордон. Розрив соціальних зв'язків та втрата традиційних структур можуть стати одним з чинників виникнення стану безпорадності та феномену напруження в соціальному середовищі. До того ж варто враховувати і психо-емоційний стан, що має закономірну властивість впливати на рівень особистої моральності та сприйняття правової реальності.

По-третє, цифровізація продовжує набувати стрімких обертів, торкаючись практично кожної соціально важливої сфери. Розвиток інформаційних технологій має дуальний характер, що, в свою чергу, попри позитивну сторону прогресу, зумовлює трансформацію злочинності з переважним її зміщенням в кіберпростір.

Вищевикладене дозволяє сформувати науково-правову точку зору щодо динамічного розвитку злочинності як соціального феномену з характерним набуттям ознаки гібридності. Через різноманітність криміногенних проявів, правоохоронним органам стає доволі важко своєчасно реагувати на кримінальні правопорушення із необхідним врахуванням їх специфічних особливостей, оскільки функції поліцейської діяльності не обмежуються виключно виявленням та розслідуванням злочинів, торкаючись аспектів превентивності та інформаційності. Відтак, виникає закономірна потреба

вдосконалення та підсилення взаємодії органів Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Усвідомлюючи нагальне завдання, варто наголосити на тому, що наразі в Україні відбувається тенденція підвищення ролі громадянського суспільства в аспекті забезпечення правопорядку. Зазначене стосується не тільки ГО як офіційно закріплених форм участі суспільства в контексті функціонуванні держави та захисті колективних інтересів, а й громадськості загалом.

Одним із ключових аспектів цієї тенденції є розвиток громадських організацій, що спрямовані на правозахисну та правоохоронну діяльність. Такі групи активно взаємодіють із правоохоронними органами, сприяючи створенню конструктивних механізмів взаємодії та обміну інформацією між громадою та поліцією.

Зокрема, посилення зазначеної взаємодії відбувається через впровадження стратегії Community Policing. В контексті якої варто зазначити про програму «Поліцейський офіцер громади», вперше запроваджену в Україні в 2019 році. Поліцейським офіцером громади виступає представник правоохоронних органів, що працює та проживає на території своєї ділянки, приділяючи понад 80% свого робочого часу роботі в підконтрольному територіальному окрузі. Зазначена система створює сприятливі умови для налагодження партнерських відносин із місцевим населенням та розвитку громадських безпекових проєктів завдяки постійній присутності поліцейського на місцевості. Важливо підкреслити, що поліцейські офіцери громад не займаються забезпеченням громадського порядку за межами населених пунктів, а їхні функції спрямовані переважно на здійснення запобіжних заходів[56; 135].

Гуцман М.С., розглядаючи питання сучасних тенденцій розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення, зазначає, що наразі в Україні спостерігається процес посилення взаємодії органів Національної поліції України з громадськістю, що зумовлюється переважно створенням серед населення відчуття реального контролю над рівнем злочинності, спричинених наявністю довгострокових стратегічних програм[19].

Коропатов О.М. та Медведенко С.В., досліджуючи деякі аспекти залучення Національною поліцією України громадськості до правоохоронної діяльності, наголошують на тому, що сучасний процес взаємодії характеризується впровадженою системою заохочень. Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», основними видами винагороди за активну роль представників

громади у правоохоронних заходах є подяка, цінні подарунки та грошова винагорода, надання яких належить до компетенції органів Національної поліції України, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Законодавець передбачає право підприємств, установ та організацій заохочувати членів громадських формувань пільговими путівками до санаторію, додатково сплачуваною відпусткою та іншими пільгами. За найактивнішу участь у забезпеченні громадського порядку члени громадських формувань отримують перевагу при вступі до навчальних закладів системи МВС України та можливість прийняття на службу в поліцію. Цей підхід сприяє не лише зміцненню взаємодії між поліцією та громадою, але й мотивує громадян активно долучатися до справи забезпечення загального благополуччя[58, с.153].

Заохочення виступають своєрідним позитивним підсилювачем, спрямованим на зняття напруги та побудови довіри між поліцією та громадою. Соціально-психологічні аспекти цього підходу полягають у створенні позитивного ставлення громадян до правоохоронних органів, що сприяє підвищенню їхньої мотивації та бажання брати активну участь у забезпеченні громадської безпеки. Важливим аспектом є також можливість громадських організацій заохочувати своїх членів, надаючи пільгові путівки та додаткові відпустки, що створює додатковий соціальний статус для активних учасників ГОПС, зміцнюючи їхню роль в партнерстві з поліцією. Відтак, прослідковується тенденція активного залучення громадськості до співпраці з правоохоронними органами в контексті забезпечення правопорядку.

Марчук А.В., в свою чергу, наголошує на тому, що взаємодія поліції з громадськістю конституює суттєвий аспект формування позитивного іміджу правоохоронних органів, що визначається переважно принципами, заснованими на вагомості індивідуальних інтересів громадян. Таким чином, можна прийняти до уваги тенденцію визначення та врахування в усіх аспектах діяльності поліції особистих потреб та очікувань громадян. Така система акцентується на створенні партнерських відносин та порушує питання формування нового соціального розуміння: кожен поліцейський зобов'язаний відійти від критерію радикального суб'єктивізму та визначати успіх своєї професійної діяльності за внеском у розв'язання актуальних суспільних викликів[64, с. 29].

Погоджуючись з наведеною думкою, зазначаємо, що важливим аспектом є з одного боку, врахування індивідуальних потреб громадян, а з іншого, залучення громадськості до процесів прийняття рішень у сфері правопорядку. Сучасні підходи до цієї взаємодії базуються на принципах

трансформаційного лідерства та інклюзивної участі. Забезпечуючи чіткі канали комунікації, поліція та громада можуть спільно вирішувати проблеми безпеки, визначати пріоритети та розробляти стратегії взаємодії[171, с.128].

Підсилення значущості рівня довіри населення до системи правоохоронних органів прослідковується в багатьох країнах світу. Громадська думка стає вирішальним критерієм формування іміджу поліції, її суспільно-владного портрета. Свого роду сприйняття населенням поліцейської діяльності починає свідчити не тільки про налагоджену систему комунікацій, а й насамперед ефективність запровадженої роботи. Показники розкриття кримінальних правопорушень перестають «надихати» суспільство, наразі виключно рівень довіри свідчить про реальну розгалужену систему правоохоронної діяльності та її «правильний» з точки зору взаємодії з ГОПС стратегічний курс.

Саме за таких умов формується авторитет поліції та відбувається підвищення рівня соціальної справедливості. Поліцейський відступає від класичного «стража законності» і стає фасилітатором взаємодії правоохоронних органів та громадськості. Колективізм засуджує неправомірність та аморальність, сприяючи відновленню справедливості як утопічної мети існування будь-якої правоохоронної системи, відтак, реагування на злочинні прояви відбувається миттєво та своєчасно, а попередження злочинної діяльності досягає своєрідного апогею превентивності ще на стадії готування до правопорушення.

Така тенденція в Україні почала прослідковуватися нещодавно. Суспільна думка набуває все більшої значущості та починає становитися своєрідним чинником соціального контролю поліції. Наразі, все ще на початковій стадії вказаної концепції.

Наступним напрямом виступає існування інституту громадського контролю за діяльністю поліції, що має на меті гарантування реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів громадських об'єднань і організацій. Спрямовуючись на врахування громадської думки, пропозицій і рекомендацій, громадський контроль демонструється як ефективний антикорупційний захід із своєрідним залученням громадян до оцінки роботи поліції задля підвищення рівня довіри населення до поліції та забезпечення тісної взаємодії з громадянським суспільством[6,с.9; 128].

В розумінні вказаної концепції, співпраця з громадськістю включає залучення ініціатив громадян та громадських об'єднань до оцінки та аналізу діяльності поліції із обов'язковою наявністю системи зворотного зв'язку, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до реальних потреб громади. Взаємодія

з інститутами громадянського суспільства сприяє формуванню раціональних механізмів громадського контролю та обміну інформацією між учасниками процесу. Суб'єктивна оцінка діяльності поліції та довіра населення до поліції в своїй сукупності зумовлюють підвищення рівня легітимності поліцейських органів.

Розглядаючи сучасні тенденції взаємодії поліції з ГОПС, варто зазначити про підсилення превентивного спрямування правоохоронної діяльності, в тому числі за допомогою співпраці з ГОПС. Особливим аспектом в зазначеному контексті виступає ювенальна поліція. Застосування такої концепції сприяє виявленню та реагуванню на фактори, що сприяють соціальній вразливості молодого покоління, забезпечуючи тим самим створення ефективних механізмів соціальної адаптації та запобігання викликам кримінальної активності серед неповнолітніх.

В такому контексті варто зазначити програми співпраці «Школа і поліція» та «Шкільний офіцер поліції», відповідно до яких школа та правоохоронний орган формують єдину команду з відповідним розширенням повноважень поліцейського на здійснення профілактичних заходів. Ключовим аспектом цієї співпраці є постійна якісна комунікація, а присутність поліцейського в шкільних закладах вважається індикатором проведення превентивних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки в школі та формування навчально-виховного середовища. З метою реалізації зазначених програм, правоохоронці, що пройшли спеціальне навчання, призначаються та закріплюються за конкретними школами, частота візитів до яких визначається ризиками та потребами кожного освітнього закладу в профілактиці ризикованої поведінки та потенційних правопорушень[117, с. 32].

Спільна команда, створена шляхом об'єднання шкільних ресурсів і правоохоронців, базується на принципах горизонтальної взаємодії та інтегрованого підходу, що вимагає від співробітників поліції узгоджених дій, орієнтованих на індивідуальні потреби громади. Поліцейський, як ключовий фігурант в такій системі, повинен володіти не лише високим рівнем професійної компетентності, але й навичками управління соціальними ризиками та конфліктними ситуаціями. Забезпечення безпеки в школі визначається ефективним сприйняттям громадськістю школи, її освітянами та іншими зацікавленими сторонами результативної діяльності поліцейських офіцерів.

Ключовим чинником успіху в таких ініціативах є не лише вчасна реакція на ризики, але й побудова системної моделі взаємодії, спрямованої на попередження конфліктів та правопорушень в шкільному середовищі.

Забезпечення безпеки в школах стає, таким чином, не тільки завданням поліції, але й загальногромадською відповідальністю, що розширює коло учасників в процесі формування безпечного навчального середовища.

Кримінально-виконавчим кодексом України визначено участь громадськості в процесі ресоціалізації та виправлення засуджених неповнолітніх шляхом створення піклувальних рад, персональний склад яких охоплює представників ГО, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств та громадян. Такі піклувальні ради забезпечують соціальний захист засуджених неповнолітніх у виховних колоніях; сприяють вирішенню питань, пов'язаних із поліпшенням становища засуджених неповнолітніх та захистом їхніх прав і законних інтересів; та здійснюють заходи, спрямовані на покращення навчально-виховного процесу, матеріально-технічної бази виховних колоній, а також розв'язання питань трудового і побутового влаштування звільнених неповнолітніх[59, с.152].

Підвищення ролі громадських організацій та представників громади в процесі піклування та реабілітації засуджених неповнолітніх сприяє формуванню ефективних програм, спрямованих на поліпшення умов утримання, забезпечення доступу до якісної освіти та професійної підготовки для молоді. Залучення ГО та представників громади до роботи з батьківськими комітетами створює позитивне соціальне середовище, де різні сторони спільно працюють над реінтеграцією засуджених неповнолітніх.

В умовах воєнного стану в Україні спостерігається тенденція підвищення ролі інформаційних технологій в контексті взаємодії органів НПУ з ГОПС в аспекті забезпечення та підтримання публічного порядку. Аспекти цієї взаємодії можна аналізувати крізь призму сучасних концепцій кібербезпеки та кіберфізичних систем. Використання ІТ управлінням та обміном інформацією між НПУ та ГОПС дозволяє створити інтегровану концепцію, що забезпечує ефективну відповідь на виклики воєнного конфлікту. Однією з ключових складових цієї взаємодії є сучасні засоби комунікацій та системи обміну інформацією. Застосування цифрових платформ сприяє швидкому обміну даними між правоохоронними органами та громадськими структурами, що дозволяє оперативно реагувати на події та координувати заходи безпеки.

Як вже зазначалось нами раніше, за 2022 рік органами НПУ було розпочато 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності [38]. Особливості такої протиправної роботи полягають в двох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, воєнний конфлікт характеризується переважно своїм гібридним характером, що зумовлює існування

інформаційної війни паралельно з традиційним збройним конфліктом. По-друге, колаборанти організовують свою роботу через Інтернет мережу, активно використовуючи новітні технології та засоби зв'язку для миттєвого обміну даними.

Фотографуючи стратегічно важливі для України об'єкти, злочинці передають медіа-файли за допомогою спеціальних пристроїв, посягаючи на національну безпеку на громадський порядок, наражаючи цивільне населення та громадськість на ймовірність здійснення подальшого авіа-удару. Такі особи уміло маскуються під цивільних осіб, практично не маючи специфічних чи характерних ознак. Єдине, що може слугувати своєрідним сигналом їх протиправної та суспільно небезпечної поведінки - підозріле поведіння в суспільстві.

Усвідомлюючи гібридний характер нагальних загроз, сучасна взаємодія правоохоронних органів з громадськістю активно реформується під інтерактивні та інформаційні можливості людства, відкриваючи спеціальні канали зв'язку, своєрідні «вікна діалогу» задля миттєвого обміну інформацією про виявленні злочинні прояви та підозрілу криміногенну активність. Такими «вікнами діалогу» виступають офіційні веб-портали правоохоронних органів, контактні телефонні лінії, мобільні додатки та інші спеціально створені інтерактивні інструменти. З врахуванням глобальних трендів цифрової трансформації та розвитку інтернет-технологій, стратегічне використання інновацій в інформаційних технологіях в контексті забезпечення публічного порядку свідчить про визначення своєрідного успіху у взаємодії ПО з громадськістю в умовах гібридних загроз.

Аналізуючи вищевикладене, на нашу думку можна виокремити декілька ключових сучасних тенденцій взаємодії органів НПУ з ГОПС.

1. Законодавче врегулювання взаємодії. Зрозуміло, що будь-яка ефективна співпраця буде неможливою без нормативно-правового закріплення та адміністративно-правового забезпечення. Законодавче регулювання взаємодії поліції та ГО визначається загальним контекстом правозахисних норм, що забезпечують гармонізацію інтересів та обов'язків різних суб'єктів. Такі норми не лише визначають функції та повноваження поліції, а й ставлять перед нею завдання співпрацювати з громадськістю задля забезпечення та підтримання публічного порядку.

Зокрема, поліція виступає в ролі виконавчого органу, який впроваджує стратегічні завдання правоохоронного сектору через реалізацію проактивних та реактивних заходів з попередження та розкриття правопорушень. Громадські об'єднання, в свою чергу, здійснюють контроль за діяльністю

поліції, вносять пропозиції щодо вдосконалення роботи та долучаються до вирішення нагальних проблем шляхом проведення громадських слухань, прийняття участі в інших формах концепції «відкритого діалогу», гарантованого національним законодавством. Варто відзначити, що основоположні засади такого партнерства закріплюються на нормативно-правовому рівні, зокрема в Законі України «Про Національну поліцію» та враховують принципи відкритості, гласності та довіри.

Розглядаючи схильність будь-якої правової системи до реформувань, наголошуємо на тому, що новації переважно закріплюються на рівні законодавчих ініціатив, впроваджуючи цікаві стратегічні проекти та надаючи їм при цьому офіційну підтримку уряду. Відтак, будь-які тенденції до змін будуть зумовлені адаптацією законодавства до мінливих викликів сучасності та глобалізаційних процесів світу.

Аналіз діючих нормативних актів, що передбачають взаємодію поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, Закони України: «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»[110], «Про основи національного спротиву»[102], «Про внесення змін до Закону України "Про основи національного спротиву" щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій»[81], Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад»[92] та ін, дає можливість запропонувати прийняти Закон України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості» (Додаток 1) в якому закріпити:

- поняття, завдання, принципи діяльності громадських об'єднань правоохоронної спрямованості (далі- ГОПС);
- порядок створення, реєстрації, членства; координацію діяльності і підпорядкування громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;
- закріпити, що до складу, ГОПС можуть долучатись іноземці, що наблизить правоохоронні органи до проблем громади;
- порядок застосування вогнепальної зброї, та спеціальних засобів, під час дії режиму воєнного стану;
- порядок залучання до членства в ГОПС осіб, що по незалежним від них причин покинули свої ГФЗОГП;
- соціальний захист представників ГОПС, особливо під час дії режиму воєнного стану.

2. Протягом останніх років в Україні спостерігається розширення сфери співпраці правоохоронних органів з громадськістю. В період з 2010-

2014 років подібне партнерство відбувалось переважно в контексті формального інформування поліції про вчинення правопорушень та протиправних проявів, при чому передача інформації здійснювалась за встановленою формою в суворо визначеному порядку.

Наразі спостерігається реагування на сучасні виклики та врахування потреб населення, що зумовлює розширення взаємодії органів НПУ з ГО на превентивну та просвітницьку діяльність. Комунікація та партнерство стосуються сфер надання допомоги потерпілим від злочинів, проходження корекційних програм правопорушниками, організації освітніх заходів щодо захисту прав людини та основоположних свобод тощо. Особлива увага приділяється незахищеним верствам населення та тим, хто в силу своєї психологічної незрілості нездатний в повній мірі усвідомити та надати оцінку криміногенним ситуаціям.

3. Впровадження нових форм та методів взаємодії. Впровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями є актуальним напрямком розвитку сучасного публічного адміністрування. Ця тенденція визначається потребою вдосконалення механізмів партнерства для забезпечення ефективної взаємодії між поліцією та громадськістю.

Ключовими формами участі стали: громадські ради при органах поліції, як гарантія забезпечення інституту громадського контролю, піклувальні ради при виховних установах, органи пробації. Відповідні органи дозволяють обговорювати стратегічні питання публічної безпеки, вносити рекомендації та сприяти вирішенню конфліктів. В свою чергу, з'являється об'єктивна можливість для населення вплинути на процес реабілітації неповнолітніх засуджених, допомагаючи забезпечити інтеграцію елементів громадянського суспільства у виховний процес.

У відповідь на сучасні виклики, важливо враховувати інформаційно-технічні можливості для забезпечення підтримки громадської безпеки, що включає використання сучасних засобів електронного зв'язку, аналітики даних, та інших інформаційних технологій для оперативного обміну інформацією.

4. Розвиток міжнародного співробітництва. Міжнародний досвід безсумнівно аналізується. Вдалі приклади застосування стратегічних проектів впровадження управлінських рішень з елементами «е-демократії» в сектор публічної безпеки знаходять своє відображення в наукових рекомендаціях та пропозиціях вітчизняних науковців. Правознавці спостерігають та аналізують ініціативність інших країн світу, запозичуючи деякі елементи для української правової системи. «Поліцейський офіцер громади» є одним із прикладів

аналогії японської системи Кобан. Польські «Телефони довіри» знаходять своє відображення у вигляді спеціальних контактних ліній зв'язку різних спрямованостей. Враховуючи транснаціональність певної категорії кримінальних правопорушень, міжнародна співпраця стає необхідним елементом сучасних тенденцій існування та розвитку взаємодії правоохоронних органів та ГО.

Таким чином, прослідковується ряд ключових тенденцій в контексті взаємодії правоохоронних органів та громадськості. Зрозуміло, що партнерство зумовлено головною метою - забезпеченням та підтриманням правопорядку, встановленням певної стабільності в суспільстві та створення атмосфери захищеності від криміногенних факторів. Колективізм, властивий кожному соціуму, до того ж в умовах демократичного устрою, впливає на нагальну та особливу потребу суспільства приймати участь в управлінні державою, мати певний вплив на стратегічно важливі рішення та визначати своєрідний курс - напрямок розвитку громади з урахуванням суспільної думки.

Таким компромісом в контексті забезпечення правопорядку стає партнерство органів НПУ та ГОПС. Останні керуються вищевикладеними нагальними потребами, тоді як перші відчують гостру необхідність в «другому фронті» правоохоронної діяльності. Криміногенні прояви багатогранні та різноманітні в силу свого особливого характеру: в своїй сукупності посягають на різні об'єкти одночасно, використовуючи новітні технології та засоби. Злочинність як феномен та негативне явище завжди буде існувати в суспільстві, проте таке існування не зупиняється в одній конкретній точці свого розвитку - злочинність розвивається разом з самим людством, засвоюючи спеціальні та специфічні знання з метою використання їх для подальшого вчинення неправомірних дій та задоволення індивідуальних потреб аморального суб'єктивізму.

Відтак, реагуючи на небезпеку, держава залучає громадськість в процес забезпечення публічного порядку, усвідомлюючи ефективність колективізму та підвищеного рівня суспільної відповідальності в контексті правоохоронної діяльності. Сучасні тенденції свідчать про неймовірну властивість превентивності впливати на криміногенність: завчасне виявлення негативних соціо-культурних чинників спроможне їх блокувати, перешкоджаючи появі кримінальним правопорушенням на етапі планування.

Громадськість демонструє вражаюче реагування на неправомірні дії. Відтак, поліція отримує здатність своєчасно виявити правопорушення та припинити його вчинення лише за допомогою ефективно наданої інформації.

Таким чином, взаємодія НПУ та ГОПС продемонструвала блискучий тандем в процесі підтримання Національної безпеки України.

Аналіз досвіду різних країн щодо взаємодії поліції та громадськості дає можливість визначити наступне:

- ✓ забезпечення безпеки людей та підтримання публічного порядку, вирішення проблем протидії злочинності вимагають посилення активізації діяльності не лише правоохоронних органів держав, а й громадськості, оскільки ці завдання неможливо вирішити силами лише служб та підрозділів правоохоронної системи. Діяльність поліції Швеції дає можливість підкреслити, що професійний рівень працівників поліції має вагоме значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням, для чого пропонуємо приділити більшу увагу підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських. Досвід США, Великобританії та Німеччини дає можливість запропонувати в процесі взаємодії поліції та громадськості в Україні застосовувати «Теорію розбитих вікон», що посприяє формуванню у представників населення несприятливості не лише до злочинів, а й до дрібних правопорушень. Під час охорони публічного порядку в Німеччині та США як на платній, так і на безоплатній основі успішно застосовуються допоміжні сили поліції (в Україні це позаштатні працівники поліції), інститут яких був значною мірою зменшений (на 85%) в Україні у 2017 р. під час реформування служби дільничних офіцерів поліції;

- ✓ дослідження іноземного досвіду взаємодії поліції та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, аналіз їх здобутків та досвіду може допомогти створити адаптовану до національних реалій модель взаємодії органів Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості;

- ✓ запропоновано запозичити досвід зарубіжних країн (США, Великої Британії, Німеччини, Японії та Польщі) стосовно організаційно - правового забезпечення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства;

- ✓ досвід Великої Британії в контексті функціонування «експертної громадської ініціативи у сфері правопорядку», що являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергічно взаємодіють із органами місцевої поліції; програма сусідського спостереження, що реалізується шляхом загальних зборів жителів багатоквартирних будинків, мікрорайонів або приватного сектору; «Карта злочинності» - електронний ресурс, що демонструє вдалу здатність до агрегації та візуалізації об'єктивних кримінальних даних, отриманих від різних джерел, включно з поліцейськими звітами та судовими записами;

✓ обґрунтовано роль громадських організацій в контексті забезпечення публічного правопорядку на прикладі англійських благодійних організацій Crimestoppers, оперує на основі концепції «анонімний свідок», де громадяни можуть надавати інформацію щодо злочинів, залишаючись анонімними та захищеними від можливих репресій, та Фонду «Безпечний Лондон», зосередженого на соціологічних та кримінологічних аспектах вивчення злочинності та безпеки шляхом проведення аналізу криміногенних чинників;

✓ пропонується використовувати досвід Сполучених Штатів Америки в контексті розвитку ювенальної поліції та проблематики репатріації неповнолітніх; роль співробітників по координації сусідства у сфері зазначеного партнерства; та програму допомоги жертвам злочинів, що реалізується шляхом забезпечення потерпілих від кримінальних правопорушень безоплатними захисниками;

✓ визначено роль громадських об'єднань правоохоронної спрямованості Польщі в системі національного та локального правопорядку на прикладі «Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego» (Товариства підтримки національної безпеки).

➤ Досліджено досвід Японії в контексті співпраці органів поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

➤ Розглянуто принцип Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa, що визначає істотну необхідність існування постійного відкритого діалогу між владою, що діє через відповідно створені органи, громаду, та його активне запровадження в діяльність систем «Кобан» (Кобан) та Сейкотан.

➤ Обґрунтовано тезу щодо демонстрації європейськими країнами неперевершеного поєднання інформаційних технологій з управлінськими рішеннями та необхідність здійснення адміністративно-правового забезпечення публічного сектору.

Доведено, що міжнародний досвід свідчить про можливість миттєвого реагування на злочинні прояви шляхом здійснення одного телефонного дзвінка, що в разі спрощує опрацювання інформації правоохоронними органами з метою подальшого розслідування.

➤ Прослідковано підвищення ролі громадянського суспільства в аспекті забезпечення правопорядку через впровадження стратегії Community Policing, в контексті якої розглянуто програму «Поліцейський офіцер громади», вперше запроваджену в Україні в 2019 році.

Досліджено закріплену на законодавчому рівні систему заохочень за активну роль представників громади у правоохоронних заходах та визначено їх позитивний вплив на підвищення рівня довіри населення до органів НПУ.

➤ Розглянуто інститут громадського контролю за діяльністю поліції в контексті діяльності Громадянський рад при органах поліції та Піклувальних рад при виховних установах задля реабілітації неповнолітніх засуджених.

➤ Проаналізовано стратегічні ініціативи «Школа і Поліція» та «Шкільний офіцер поліції» як програми превентивної правоохоронної діяльності, сконцентрованих на просвітницьких заходах серед неповнолітніх осіб.

➤ Досліджено суспільну небезпечність колабораційної діяльності в умовах воєнного стану, на підставі чого наголошено на реформуванні взаємодії правоохоронних органів з громадськістю під інтерактивні та інформаційні можливості людства задля миттєвого обміну інформацією про виявленні злочинних проявів.

➤ Виявлено та запропоновано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів НПУ та ГОПС:

- посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- впровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості;
- розвиток міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

ВИСНОВКИ

У монографічному дослідженні здійснено комплексне дослідження нормативно-правового забезпечення взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. Дослідивши та проаналізувавши історичний розвиток формування та становлення взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, поняття та принципи, особливості нормативно-правового забезпечення, проаналізувавши досвід взаємодії поліції з громадськістю в зарубіжних країнах, сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій спрямованих на вдосконалення нормативно-правового регулювання та організаційних засад.

✓ Аналіз історичного розвитку партнерських відносин поліції з населенням, що тісно пов'язаний з історичним розвитком самої поліції, а також поліцейської діяльності. Укладено періодизацію розвитку партнерських відносин поліції з населенням в Україні, у межах якої запропоновано виокремити наступні періоди: початковий (1991 р. - 2015 р.) відзначений переформуванням взаємодії міліції та громадськості, відходячи від форм, методів, завдань та принципів, що сформувалися при Радянському Союзі, налагодження взаємодії заснованої на партнерстві, добровільності, поваги прав і свобод взаємодіючих суб'єктів, створенні та прийнятті базових нормативно-правових, що регламентують взаємодію поліції та громадськості. Другий - становлення взаємодії (2015 р. – 24.02.2022 р.), який характеризується створенням правоохоронного органу- поліції України, що здійснює сервісні функції, орієнтований на проблеми громади, розробку ефективного механізму взаємодії, формування позитивного іміджу, наближення до громади. Третій етап розвитку та перевірки взаємодії на міцність (з 24.02.2022 р. - по теперішній час).

✓ Взаємодія Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості є системним та спрямованим на реалізацію спільних цілей процесом, який передбачає взаєморозуміння, співпрацю та обмін інформацією з метою досягнення загальних завдань, таких як підтримка публічної безпеки, запобігання правопорушенням, розбудова довіри між правоохоронними органами та громадою, а також реалізація спільних проєктів та ініціатив для поліпшення стану правопорядку та якості життя у суспільстві.

✓ Встановлено, що взаємодія ґрунтується на прямому або опосередкованому контакті та можлива при наявності спільної мети або реалізації сумісного інтересу, яку сторони взаємодії намагаються досягнути.

Разом із тим, розглянуто аспекти симбіотичного підходу до взаємодії, за умови якої кожен із суб'єктів взаємодії досягає своїх результатів, однак їх досягнення можливо виключно за результатами такої взаємодії. Згідно з цим підходом, взаємодія передбачає взаємозв'язок між Національною поліцією України та громадським об'єднанням правоохоронної спрямованості, що базується на дотриманні встановлених законом норм і правил поведінки кожного із них, спільному інтересі, обміні інформацією та наявності контакту з реальною можливістю розвивати стійкі взаємини надалі.

✓ Встановлено, що прояви взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості носять не системний характер та активізуються переважно у зв'язку із резонансними подіями та кризовими явищами в Україні. Прояви неплановості та не системності у взаємодії Національної поліції України та громадських формувань правоохоронної спрямованості мають тенденцію до зменшення в умовах воєнного стану в Україні.

✓ Взаємодія між Національною поліцією України та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості базується на спільному розумінні та баченні мети та є елементом партнерства поліції та громади.

✓ Встановлено що взаємодія Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості може бути реалізована на двох рівнях - на рівні населення коли поліція комунікує з громадськістю через засоби масової інформації, шляхом реалізацій інформаційних компаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо та на рівні спільної діяльності з окремими його групами чи представниками (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо). Окремо відмітимо, що такі форми комунікації покликані на вирішення окремих завдань, як, як правило, мають загальний характер.

✓ Запропоновано етапи реалізації взаємодії Національної поліції України з громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості: 1) адміністративно - організаційний етап, що характеризується вирішенням управлінських та організаційних питань загального характеру, що лежать в основі подальшої взаємодії; 2) етап практичної взаємодії, який охоплює практичне виконання завдань в рамках взаємодії; 3) підсумковий етап взаємодії - полягає в оцінці стану взаємодії та встановленні подальших перспектив розширення взаємодії.

✓ Сформульовано та охарактеризовано основні принципи взаємодії Національної поліції України та громадських формувань правоохоронної спрямованості. Систему принципів взаємодії Національної поліції України та

громадських об'єднань правоохоронної спрямованості складають загальні принципи: принцип верховенства права, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип законності, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності, які доповнюються спеціальними принципами взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості: принцип взаємодії на засадах партнерства, принцип розширення та поглиблення комунікації, принцип постійної (безперервної) взаємодії.

✓ Пропоновані принципи взаємодоповнюють один одного по суті впливу на формування правовідносин взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості та є їх орієнтирами.

✓ Проведений аналіз нормативно - правового забезпечення взаємодії громадських об'єднань правоохоронної спрямованості свідчить про: відсутність нормативно визначеного поняття «громадське об'єднання правоохоронної спрямованості». Громадське об'єднання правоохоронної спрямованості пропонується визначати як добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для реалізації права мати безпечове середовище для життя в суспільстві. Водночас встановлено, що громадське об'єднання правоохоронної спрямованості є формою та способом участі населення у забезпеченні правопорядку та публічної безпеки і є ефективним каналом комунікації між населенням та правоохоронними органами.

✓ Сформульовано та обґрунтовано основні організаційно-правові форми у яких може бути створено громадське об'єднання правоохоронної спрямованості. Громадське об'єднання правоохоронної спрямованості може бути створено у формі громадської організації, засновниками та членами якої є фізичні особи, або - у формі громадської спілки, засновниками якої можуть бути виключно юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) юридичні особи приватного права та фізичні особи. Зазначені організаційно-правові форми сприятимуть приватно-правовій співпраці держави в особі Національної поліції України, як органу публічної адміністрації та громадянського суспільства в особі відповідного громадського об'єднання.

✓ Запропоновано та обґрунтовано критерії класифікації громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, проведено класифікацію громадських об'єднань правоохоронної спрямованості за вказаними критеріями: 1) За організаційно-правовою формою: громадська організація (засновниками та членами (учасниками) є виключно фізичні особи) або громадська спілка (засновниками є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та

фізичні особи; 2) За метою діяльності: охорона громадського порядку і державного кордону (громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону); виконання завдань територіальної оборони (добровольче формування територіальної громади); ГОПС з іншими цілями, які передбачені статутами (спеціальна охорона об'єктів, правозахисні, медичної допомоги, кіберзахисту тощо або змішаних типів діяльності); 3) За формою участі (індивідуальна участь фізичних осіб - громадян України, осіб без громадянства та іноземців, окрім громадян держави - агресора; Колективна участь фізичних осіб - представників певного трудового колективу установи або організації); 4) За типом співпраці з Національною поліцією України (на основі вимог нормативного документа; на основі двосторонніх угод, меморандумів тощо); 5) За типом членства (відкрите членство - можуть долучитися всі бажуючі; закритого - об'єднують виключно фахівців за певним критерієм, як правило встановлюється статутом).

✓ Запропоновано та обґрунтовано форми взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості. Взаємодія Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості може бути реалізована в наступних формах: 1) проведення спільних патрулювань території; 2) участь у рейдах та обходах для виявлення та запобігання правопорушенням); 3) спільне планування та координація дій; 4) обмін інформацією про поточну кримінальну обстановку та можливі загрози; 5) спільний аналіз оперативної обстановки; 6) організація та проведення спільних навчань і семінарів та інших тематичних заходів для вдосконалення їхніх навичок та знань та для інформування громадськості.

✓ Досліджено співвідношення понять «форми участі» та «форми взаємодії» громадських об'єднань в правоохоронній діяльності.

Форми участі громадських об'єднань в правоохоронній діяльності - конкретні дії та заходи, які виявляються в діяльності громадських об'єднань в правоохоронних процесах (участь у спільному патрулюванні, надання допомоги під час провадження, проведення профілактичних заходів, участь у громадських вартах тощо).

Форма взаємодії громадських об'єднань в правоохоронній діяльності - процес впливу у фокусі якого не конкретні дії громадського об'єднання правоохоронної спрямованості, а способи, якими вони сприяють органам правопорядку (обговорення планів дій, обмін інформацією, проведення спільних нарад та інші форми співпраці).

✓ Досліджено взаємодію Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості в період дії воєнного стану, у тому

числі адміністративно - управлінські аспекти взаємодії та ідеї реформування взаємодії Національної поліції України та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості під інтерактивні та інформаційні можливості щодо обміну інформацією про виявлення злочинних проявів та у тому числі проявів колабораціонізму.

✓ В Україні необхідно розпочати теоретичне осмислення нової філософії діяльності поліції для створення практичного механізму, за допомогою якого громадяни могли б постійно контролювати діяльність правоохоронних органів та впливати на виконання законів, включаючи контроль за здійсненням затримання, втручанням у приватне життя, застосуванням сили.

✓ Вивчення зарубіжного досвіду організаційно - правового забезпечення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства, надало можливість запропонувати втілення його позитивних аспектів в діяльність Національної поліції України: 1) врахування громадських та волонтерських ініціатив у сфері правопорядку та правозахисній діяльності (Велика Британія); 2) наявність окремого органу до сфери управління якого належить профілактична діяльність у сфері запобігання правопорушенням (Німеччина); 3) впровадження інформаційної підсистеми для взаємодії з громадськістю (Німеччина); 4) функціонування товариств підтримки національної безпеки (Польща); 5) професійний рівень працівників поліції має вагоме значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням, для чого пропонуємо приділити більшу увагу підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських (Швеція); 7). застосування «Теорії розбитих вікон» (США, Великобританія та Німеччина).

✓ Виявлено та сформульовано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів НПУ та ГОПС: посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; впровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості; розвиток міжнародного співробітництва поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

1. Обґрунтовано необхідність прийняття Закону України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості»

З урахуванням викладено, можна запропонувати наступні законодавчі новели

2. Запропоновано внести зміни та доповнення до чинних нормативно-правових актів, які регулюють аналізовану сферу:

1) до Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- доповнити назву та перший абзац ст. 185 словами «член добровольчого формування територіальної громади» та викласти їх у наступній редакції: «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця, члена добровольчого формування територіальної громади», «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця або члена добровольчого формування територіальної громади у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку».

- підпункт 9) статті 255, доповнити абзацем:

члени добровольчого формування територіальної громади (статті 92, 152, 154, 160, 175¹, 179, 185⁷);

2) до Закону України «Про Національну поліцію»:

- доповнити п. 1 ст. 11 словами «громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону» та «добровольче формування територіальної громади» та викласти його в наступній редакції: «Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчими формуваннями територіальної громади на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб».

3) до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»:

- доповнити частину 8 ст. 14 словами: «за виключенням періоду дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах» та викласти її наступним чином: «Членам громадського формування забороняється під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні, за виключенням періоду дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах»;

- доповнити частину 3 ст. 3 словами: «а у період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної

оборони Збройних Сил України» та викласти її у наступній редакції: «Повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України, а у період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної оборони Збройних Сил України.»;

4) до Закону України «Про громадські об'єднання»:

- доповнити частину 2 ст. 1 словами: «Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України.» та викласти її у наступній редакції: «2. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аброськін В.В. Діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки в умовах антитерористичної операції: навч. посіб. Київ: ФОП Лопатіна О.О., 2019. 212 с.
2. Principles of Good Policing. Аналітичний центр «Civitas»: веб-сайт. URL: <https://www.civitas.org.uk/research/crime/facts-comments/principles-of-good-policing/> (дата звернення: 23.01.2025р).
3. Бандурка О. М., Соболев В.О., Московець В.І. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: підручник. Київ: НАВС, 2003. 268 с.
4. Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія. Х.: Право, 2009. 576 с.
5. Безпалова О.І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2014. 544 с.
6. Братель С.Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 22 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2002. 1440 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1740 с.
9. Взаємодія поліції та громадськості в Україні : навч.посібник / за заг. ред. А. Дж. Бека, О. Н. Ярмиша. Харків: НУВС, 2001. 200 с.
10. Власенко Д. В. Національна поліція України: адміністративно-правові аспекти формування і розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07.Київ, 2019. 273 с.
11. Гаврилюк Т. Становлення відносин між поліцією та населенням у європейських країнах: історичний досвід та сучасні тенденції. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 3 (15). С. 56-63.
12. Галунько В. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності поліцейських офіцерів громади в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2. С. 25 - 29.
13. Горбач Д. О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України: монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової. Харків : ХНУВС, 2017. 288 с.

14. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналітична доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2019. 112 с.

15. Грохольський В. Л. Реформування органів внутрішніх справ як чинник розбудови правової, демократичної держави. Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2013 р.). Одеса: ОДУВС, 2013. С. 8 - 10.

16. Гуменюк Л. Й. Поліція і населення: психологічна складова ефективності співпраці. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, (м. Львів, 23 лис. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 19-22.

17. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018. № 4. С. 121-133.

18. Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І. Ювенальна юстиція. Навчальний посібник за видавництвом ОЮІ ХНУВС, 2006. С. 41-42. URL:<https://www.academia.edu/>(дата звернення: 23.01.2025р).

19. Гуцман М.С. Сучасні тенденції розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі. Матеріали круглого столу. Львів. 2017. С. 22-25.

20. Деякі правові аспекти функціонування Національної поліції : метод. посіб. / Головне управління Національної поліції у Дніпропетровській області, Головне територіальне управління юстиції у Дніпропетровській області. Дніпро, 2016. 17 с.

21. Джафарова О. В. Правові основи партнерства міліції і населення: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 206 с.

22. Джураєва О. О. Функції сучасної держави: дис. ... канд.. юрид. наук : 12.00.01. Од. нац. юрид. акад. Одеса, 2006. 216 с.

23. Долгополов А.М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні : дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 242 с.

24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85530091> (дата звернення: 23.01.2025р).

25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:

- <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86086049> (дата звернення: 23.01.2025р).
26. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76316900> (дата звернення: 23.01.2025р).
27. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81129552> (дата звернення: 23.01.2025р).
28. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71451143> (дата звернення: 23.01.2025р).
29. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65119104> (дата звернення: 23.01.2025р).
30. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71805917> (дата звернення: 23.01.2025р).
31. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86669794> (дата звернення: 23.01.2025р).
32. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71586162> (дата звернення: 23.01.2025р).
33. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85587440> (дата звернення: 23.01.2025р).
34. Живко М. О. Адміністративно-правове регулювання проходження служби в ОВС України в умовах адміністративної реформи: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2013. 219 с.
35. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 23.01.2025р).
36. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2016. 408 с.
37. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003. № 755-

IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#doc_info (дата звернення: 23.01.2025р).

38. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України: веб-сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf (дата звернення: 23.01.2025р).

39. Зозуля Є. В. Органи внутрішніх справ України на етапі розбудови незалежної держави (історико-правове дослідження) : монографія. 2-ге вид., переробл. і доповн. Херсон : Грінь Д. С., 2017. 270 с.

40. Зозуля Є.В. Принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства в діяльності Національної поліції України: генеза становлення та напрямки реалізації. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. № 2 (2) 2021. С. 29-38.

41. Золотарьова Н. І. Форми адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. Київ, 2012. Вип. 3 (15). С. 160.

42. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти взаємодії Національної поліції України з громадськими об'єднаннями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №5 (40). С. 103-107

43. Кейдалюк В.О. Дільничний офіцер поліції, як суб'єкт запобігання та протидії домашньому насильству. *Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (08 липня 2022 року)*. Одеса: ОДУВС, 2022. С.128 - 131.

44. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 94 - 98.

45. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 257-263.

46. Кейдалюк В.О. Проблемні аспекти функціонування в Україні притулків для осіб, які постраждали від домашнього насильства. *Юридичний бюлетень*. Одеса: ОДУВС, 2022. Вип. 24. С. 108 - 114.

47. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти реалізації взаємодії національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 3. С. 79 - 84.

48. Ковалів М.В. Взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільства. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 2 (12). С. 79-85

49. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН. Міжнародний документ від 17.12.1979. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/resolution/gen/nr0/382/64/pdf/nr038264.pdf?openelement> (дата звернення: 23.01.2025р).

50. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-214). Кодекс України. Закон. Кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#doc_info (дата звернення: 23.01.2025р).

51. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар/ Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.;- 2-ге вид.- К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008.- 655 с.

52. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами і підрозділами національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 278 с.

53. Колодяжний М. Г. Досвід Великої Британії у використанні громадськості щодо запобігання злочинності. *Форум права*. №3. 2013. С. 317-323.

54. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи. Конвенція. Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 23.01.2025р).

55. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4648> (дата звернення: 23.01.2025р).

56. Корнієнко М.В., Любчик В.Б. Нормативно-правове забезпечення діяльності патрульного поліцейського: Хрестоматія. Одеса. ОДУВС, 2021, 131с.

57. Коропатов О. М., Ярмачі Х.П. Організаційно-правові питання взаємодії дільничного інспектора міліції з іншими службами міліції та громадськістю: монографія. Одеса: Букаєв В. В., 2009. 184 с.

58. Коропатов О.М., Медведенко С.В. Деякі аспекти залучання Національною поліцією України громадськості до правоохоронної діяльності. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* Одеса. 2020. С. 151-154.

59. Кримінально-виконавче право України: навчальний посібник. за редакцією А.Х. Степанюка. Юрінком Інтер, 2008. С. 152-153

60. Криштанович М. Діяльність ОВС щодо захисту прав і свобод людини як важлива умова забезпечення національної безпеки України. *Демократичне врядування*. Львів, 2013. Вип. 12. С. 8.

61. Лебедева Н. В. Проекти взаємодії поліції з населенням як засіб реалізації інституту партнерства в Європі. *Право і суспільство*. 2018. Вип.4, ч. 2. С. 115-120.

62. Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 185-191.

63. Мартинов О. Д. Оптимізація взаємодії територіальних органів внутрішніх справ України з населенням. *Право і безпека*. Харків. 2010. №4. С. 155 - 159.

64. Марчук А. В. Суспільна думка як соціальний контроль поліції. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу, (м. Львів, 23 лис. 2017 р.)*. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 28-31.

65. Медведенко С.В. Поняття та структура соціальної взаємодії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. № 50. Т. 3. С. 21 - 25.

66. Медведенко С.В. Правова основа партнерства поліції та населення. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 жовтня 2016 р.)*. Одеса, 2016. С. 200-202.

67. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ: ІнЮре, 2005. Т. 2. Права людини у контексті поліцейської діяльності. 1224 с.

68. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року: URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 23.01.2025р).

69. Московець В.І. Взаємодія міліції та населення в охороні громадського порядку. *Вісник Харківського університету внутрішніх справ*. Харків. 2000. №10. С.284 - 288.

70. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та громадського порядку: Навчально-методичний посібник. Корнієнко М.В., Плужник О.І., Павлютін Ю.М. Одеса, 340с.

71. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2003. 162 с.

72. Положення про Громадську раду при Міністерстві внутрішніх справ України, затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 січня 2020 р. № 38. URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/Polozhennya_pro_Gromadsku_radu.htm (дата звернення: 23.01.2025р).

73. Порядок дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установа режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордону. Адміністрація Держкордонслужби; Наказ, Порядок від 29.08.2011 № 627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1117-11> (дата звернення: 23.01.2025р).

74. Права людини в діяльності української міліції. 2009. Харків: Права людини, 2010. 380 с.

75. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003. № 638-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#doc_info (дата звернення: 23.01.2025р).

76. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022> (дата звернення: 23.01.2025р).

77. Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора. Закон України від 03.03.2022. № 2109-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

78. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну поліцію»: Закон України від 23.12.2015. № 901-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/901-19> (дата звернення: 23.01.2025р).

79. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення відповідальності осіб, які здійснювали колабораційну діяльність. Закон України від 03.03.2022. № 2107-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2107-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

80. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо вдосконалення порядку комплектування і соціального забезпечення Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад: Закон України від 01.04.2022. № 2170-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2170-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

81. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій: Закон України від 03.05.2022. № 2237-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2237-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

82. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю паливом: Закон України від 06.10.2022. № 2657-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

83. Про громадські об'єднання. Закон України від 22.03.2012. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

84. Про дерадянізацію законодавства України: Закон України. Перелік від 21.04.2022. № 2215-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

85. Про Державну програму боротьби із злочинністю. Постанова Верховної Ради України від 25.06.1993. № 3325-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3325-12> (дата звернення: 23.01.2025р).

86. Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку. Указ Президента України від 16.06.1999. № 650/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650/99> (дата звернення: 23.01.2025р).

87. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Положення від 03.11.2010 № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

88. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну. Закон України від 22.05.2022. № 2265-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#n73> (дата звернення: 23.01.2025р).

89. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 07.12.2017. № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#doc_info (дата звернення: 23.01.2025р).

90. Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії Закон України від 21.03.2023 № 3005-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#n128> (дата звернення: 23.01.2025р).

91. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад МВС України. Наказ. Інструкція від 28.07.2017. № 650. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#doc_info (дата звернення: 23.01.2025р).

92. Про затвердження Положення про добровольчі формування територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України. Положення від 29.12.2021. № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

93. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України. МВС України. Наказ від 02.02.2016. № 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0320-16#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

94. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України МВС України. Наказ від 20.07.2016. № 692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1140-16#Text>(дата звернення: 23.01.2025р).

95. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України МВС України. Наказ. Положення від 10.10.2004. № 1177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1361-04> (дата звернення: 23.01.2025р).

96. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських МВС України. Наказ. Правила від 09.11.2016. № 1179. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#doc_info(дата звернення: 23.01.2025р).

97. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990. № 565-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text> (дата звернення: 23.10.2023р).

98. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/ed20150702#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

99. Про невідкладні заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю: Указ Президента України від 21.07.1994. № 396/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396/94> (дата звернення: 23.01.2025р).

100. Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.1992. № 2460-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12#Text> (дата звернення- 23.01.2025р).

101. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992. № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#doc_info (дата звернення- 23.01.2025р).

102. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021. № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> (дата звернення: 23.01.2025р).

103. Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про міліцію»: Постанова Верховної Ради Української РСР від 25.12.1990. № 583-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/583-12#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

104. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

105. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991. № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

106. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015. № 160-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#doc_info (дата звернення- 23.01.2025р).

107. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України. Акт від 24.08.1991. № 1427-XII.

108. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2017. 56 с.

109. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2017. № 1023-р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80> (дата звернення: 23.10.2025р).

110. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000. № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> (дата звернення: 23.01.2025р).

111. Проект Закону про місцеву поліцію. від 13.03.2009. № 4199. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=34732 (дата звернення: 23.01.2025р).

112. Проект Закону про Національну поліцію від 12.01.2015. № 1692. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53287 (дата звернення: 23.01.2025р).

113. Проект Закону про муніципальну поліцію від 10.07.2014. № 4276а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4276%E0&skl=8 (дата звернення: 23.01.2025р).

114. Проект Закону Про поліцію і поліцейську діяльність від 27.01.2015. № 1692-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53719 (дата звернення: 23.01.2025р).

115. Проект Закону Про поліцію від 03.07.2012. № 10688. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=43877 (дата звернення: 23.01.2025р).

116. Проект Закону Про Національну поліцію від 13.05.2015. № 12822. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2822&skl=9 (дата звернення: 23.01.2025р).

117. Проців В.І. Взаємодія відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції у м. Львові ДПП з навчальними закладами. Проект «Шкільний офіцер поліції» як форма просвітницько-профілактичної діяльності серед молоді. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі. Матеріали круглого столу. Львів. 2017. С. 31-35

118. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 р. URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf (дата звернення: 23.01.2025р).

119. Римський статут міжнародного кримінального суду. Міжнародний договір від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 23.01.2025р).

120. Синявська О. Ю. Щодо питання ефективності діяльності органів внутрішніх справ як соціальної системи. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків, 2003. Вип. 24. С. 295-301 URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnuvs_2003_24_60.pdf (дата звернення: 23.01.2025р).

121. Сірий Є. В. Соціологія: загальна теорія та методологія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посіб. Київ: Атіка, 2009. 492 с.

122. Соха С. С. Добровільна народна дружина: досвід, приклад, перспективи. Юридичні науки. «Молодий вчений». № 11 (51). листопад, 2017 р. С. 1005-1009. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/242.pdf> (дата звернення: 23.01.2025р).

123. Сподарик Н. І. Організація взаємодії підрозділів Національної поліції України з державними органами та громадськістю щодо запобігання насильницьких злочинів проти життя і здоров'я особи. National law journal: theory and practice. 2017. Octombrie. С. 160-163. <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/36.pdf> (дата звернення: 23.01.2025р).

124. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі : монографія / [В. В. Серета, Р. І. Благута, О. М. Балинська, З. Я. Ковальчук та ін.] ; за заг. ред. З. Р. Кісіль. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 600 с.

125. Теорія держави та права: підручник / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред.: Є.О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

126. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник. Київ : А.С.К., 2007. 848 с.

127. Томіна В. Ю. Адміністративно- правовий статус громадських об'єднань під час взаємодії з поліцією. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали V міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф., (Одеса, 23 жовт. 2019 р.). Одеса : ОДУВС, 2019. С. 80-83.

128. Федорова А.М. Основи взаємодії поліції та громадянського суспільства в Україні. Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2020 р., № 1 (69). С. 111-115. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2020/20.pdf (дата звернення: 23.01.2025р).

129. Шостко О. Ю. Суб'єкти по попередженню злочинності неповнолітніх у США: система і функції. Проблеми законності. Х: НЮАУ, 1998. Вип. 34. С. 193-197.

130. Шостко О. Ю. Теорії причин злочинності неповнолітніх у сучасній американській кримінології. Право України. Право, 2013. 48 с
131. Юнін О. С. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні: монографія. Харків: Панов, 2015. 432 с.
132. Ярмачі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: монографія. Одеса: Юридична література, 2006. 336 с.
133. Ярмачі Х. П., Коропатов О. М. Взаємодія дільничного інспектора міліції з населенням: Методичні рекомендації. Одеса: ОЮІ НУВС, 2006. 28 с.
134. Babl S. Kriminalpravention in Pol Deutschland und Europa. Akteure, Modelle und Elb Projekte. Ausgewihlte Dokumente aus dem InfopoolPravention akhualisierte und Gl fortgeschriebene Ausgabe. Bundeskrimiralamt, 1993. 96 p.
135. Community Policing Handbook. Офіційний портал «Децентралізації»: веб-сайт. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf (дата звернення: 23.10.2023р).
136. Crime Victim Assistance Program. Офіційний портал Департаменту поліції Нью-Йорка: веб-сайт. URL: <https://www1.nyc.gov/site/nypd/services/victim-services/cvap.page> (дата звернення: 23.01.2025р).
137. Crimestoppers. Офіційний портал Crimestoppers: веб-сайт. URL: <https://crimestoppers-uk.org/give-information/what-we-do-with-your-information> (дата звернення: 23.01.2025р).
138. Joseph A. Schafer, Beth M. Huebner Citizen perceptions of police services: race, neighborhood context, and community policing. Police quarterly : vol. 6 №. 4, december 2003, p. 440 - 468.
139. Metropolitan Police Crime Mapping. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/> (дата звернення: 23.01.2025р).
140. New York City Police Department. Офіційний портал New York City Police Department: веб-сайт. URL: <https://www1.nyc.gov/site/nypd/bureaus/patrol/neighborhood-coordinationofficers.page> (дата звернення: 23.01.2025р).
141. Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement URL: https://www.durham.police.uk/AboutDocuments/Peels_Principles_Of_Law_Enforcement.pdf (дата звернення: 23.01.2025р).
142. Special constables. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/car/careers/met/policevolunteer-roles/special-constable/special-constable-overview> (дата звернення: 23.01.2025р).

143. Сенік С. В. Адміністративно-правове регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 212 с.

144. Тацій В.Я. Методологічні проблеми правової науки на сучасному етапі державотворення Правова держава: Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2005. Вип. 16. –С. 10-18.

145. Мелашенко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Наук. думка, 2002. 732с.

146. Державне управління в Україні / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. Київ : Вид-во «СОМІ», 1999. 266с.

147. Сенік С. В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 194

148. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2003. 295с.

149. Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego. Офіційний портал Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego: веб-сайт. URL: <https://www.swbn.pl> (дата звернення: 23.01.2025).

150. Zierke J. Welche Eingriffsbefugnisse benötigt die Polizei. Datenschutz und Datensicherheit. Helt 6. 1996. P. 322.

151. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності: дис. на здобуття ступеня доктора філософії: 081. Одеса, 2020. 283 с.

152. Анісімов К.І. Взаємодія поліції та територіальних громад на засадах партнерства: адміністративно-правовий вимір: дис. на здобуття ступеня доктора філософії: 081. Кропивницький, 2023. 215 с.

153. Субота С.І. Сучасні наукові уявлення щодо взаємодії громадянського суспільства і поліцейських структур. Право і безпека. 2015. №3 (58). С. 103-108.

154. Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 11.11.2010 № 550 / База даних «Законодавство України» / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-10> (дата звернення: 28.01.2025).

155. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади :

науково-методичні рекомендації / К.Л. Бугайчук, В.А. Гузь, І.О. Святокум та ін. Харків : ХНУВС, 2015. 44 с.

156. Шадська У.С. Безпека громади: пошук спільних рішень : посібник. Київ, 2018. 154 с.

157. Fehervary J. Editorial: Research and Science in CEPOF – A Personal Retrospect. European Police Science and Research Bulletin. Summer 2011. Issue 5. P. 4–12.

158. Демократичне поліціювання : збірник наукових статей / за заг. ред. О.М. Бандурки та Дж. Перліна ; наук. ред. О.В. Тягло. Львів : Астролябія, 2011. 492 с.

159. In the office of Constable Robert Mark. Published by Collins. 1978

160. Safir H. Goal-Oriented Community Policing: The NYPD Approach. The Police Chief. 1997. December. P. 31–39.

161. Крижановська О.В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади в сфері забезпечення правопорядку. Право та державне управління. 2020. № 1. С. 87–94.

162. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепція, теорія та практика: серія посібників Європейська мережа попередження злочинності (EUCPN). Посібник № 2. 2012. 136 с.

163. Голосніченко Д. І. Теорія Повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування : монографія. Київ : Г. А. М., 2009. 356 с.

164. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 704с.

165. Балинська О. М., Гарасимів Т. З. Проблеми теорії держави і права : навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. 612 с.

166. Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 492 с.

167. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: Кондор, 2006. 477с.

168. Сенік С. В. До питання способів дослідження інформаційної діяльності Національної поліції. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 179–180.

169. Золотарьова Н. І. Методологія дослідження адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2013. Вип. 4 (20). С. 117.

170. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посібник. Київ : КНТ, 2006. С. 168.

171. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції та суспільства. Актуальні питання адміністративного права та процесу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Маріуполь, 03 грудня 2021 року). Маріуполь: ДДУВС, 2021. С.125-130.

172. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти залучання громадських об'єднань правоохоронної спрямованості до правоохоронної діяльності. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції, м. Одеса, 20 жовтня 2023 р. Одеса: ОДУВС, 2023. 335 с. С.321-324.

Взаємодія Національної поліції України з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

спільне планування та координація, яка проявляється в тому, що НПУ спільно з ГОПС або їх об'єднаннями розробляє стратегії, плани дій та дієву методологію та принципи взаємодії для досягнення спільних цілей

обмін інформацією, адже правоохоронні органи та громадські структури обмінюючись інформацією щодо потенційних загроз, злочинності та інших подій, які можуть вплинути на громадську безпеку

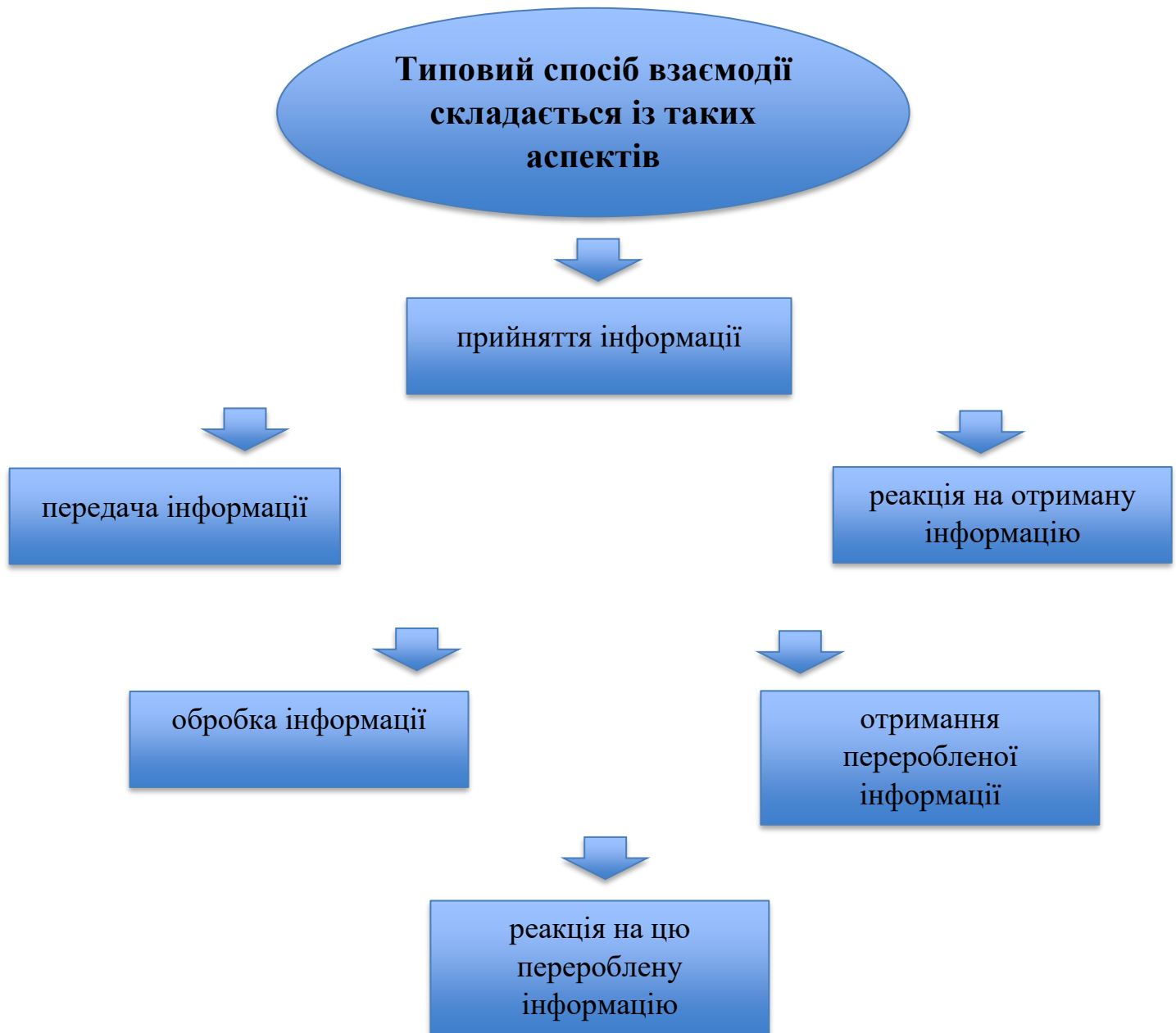
спільні заходи та проєкти, спільне навчання та освітньо-практичні заходи; поліція та громадські об'єднання спільно організовують різного роду ініціативи, які спрямовані на запобігання злочинності, підвищення правової культури громадян та покращення якості життя населення

поліція сприяє навчанню та підвищенню свідомості громадян щодо питань безпеки, правопорядку та співпраці з правоохоронними органами

взаємодія ґрунтується на прозорості, включаючи обмін інформацією та відкрите обговорення планів та стратегій

Проблемні аспекти та перешкоди на шляху реалізації взаємодії НПУ та ГОПС

зайвий бюрократичний апарат та складні процедури можуть гальмувати швидкість реагування та взаємодії між сторонами

невизначеність чи конфліктність у розподілі функцій та обов'язків між поліцією та ГОПС може викликати непорозуміння та конфлікти

обмежені бюджетні кошти та нестача матеріальних ресурсів можуть ускладнювати здійснення спільних ініціатив та проєктів

недостатність інформації щодо діяльності обох сторін може ускладнювати ефективну комунікацію та співпрацю між поліцією та ГОПС

якщо між поліцією та ГОПС виникають сумніви щодо намірів чи ефективності один одного, це може призвести до низького рівня довіри та відмови від співпраці

вплив політичних чинників та намагання влади втручатися в діяльність поліції та ГОПС може порушувати незалежність та об'єктивність їх взаємодії

Принципи взаємодії НПУ та громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Принцип верховенства права

визначає панування правових норм у суспільстві та вимагає від держави імплементації цих норм у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, що повинні втілювати ідеї соціальної справедливості, свободи та рівності

Принцип дотримання прав і свобод людини

під час виконання своїх завдань поліція гарантує дотримання прав і свобод людини, які закріплені в Конституції та законах України, а також міжнародних договорах України

Принцип законності

строге та непохитне виконання закону всіма працівниками поліції. Законність включає в себе принципи об'єктивності та відсутності свавілля під час виконання поліцейських обов'язків

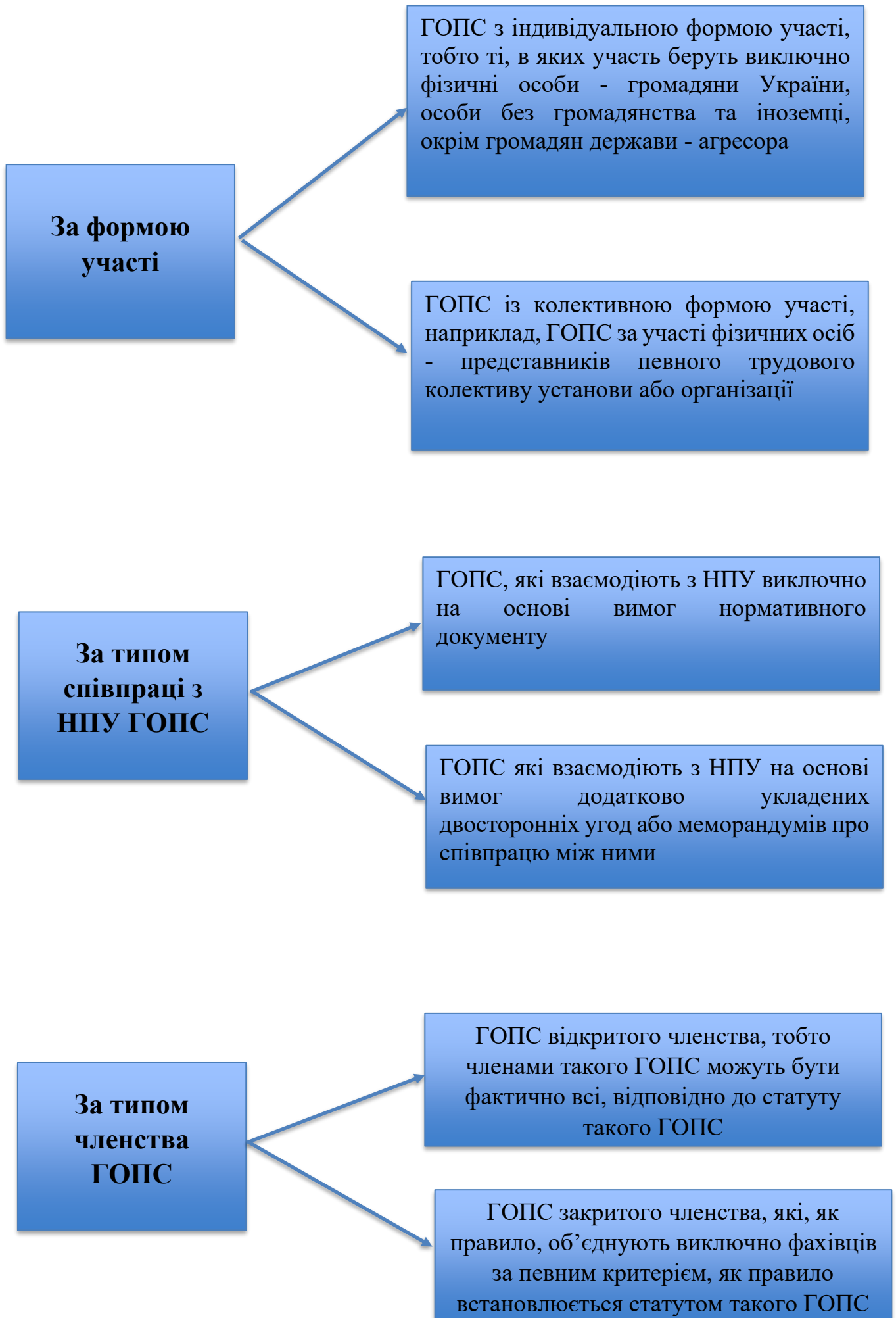
Принцип відкритості та прозорості

передбачає, що поліція здійснює свою діяльність в межах відкритості та прозорості, визначених Конституцією та законами України

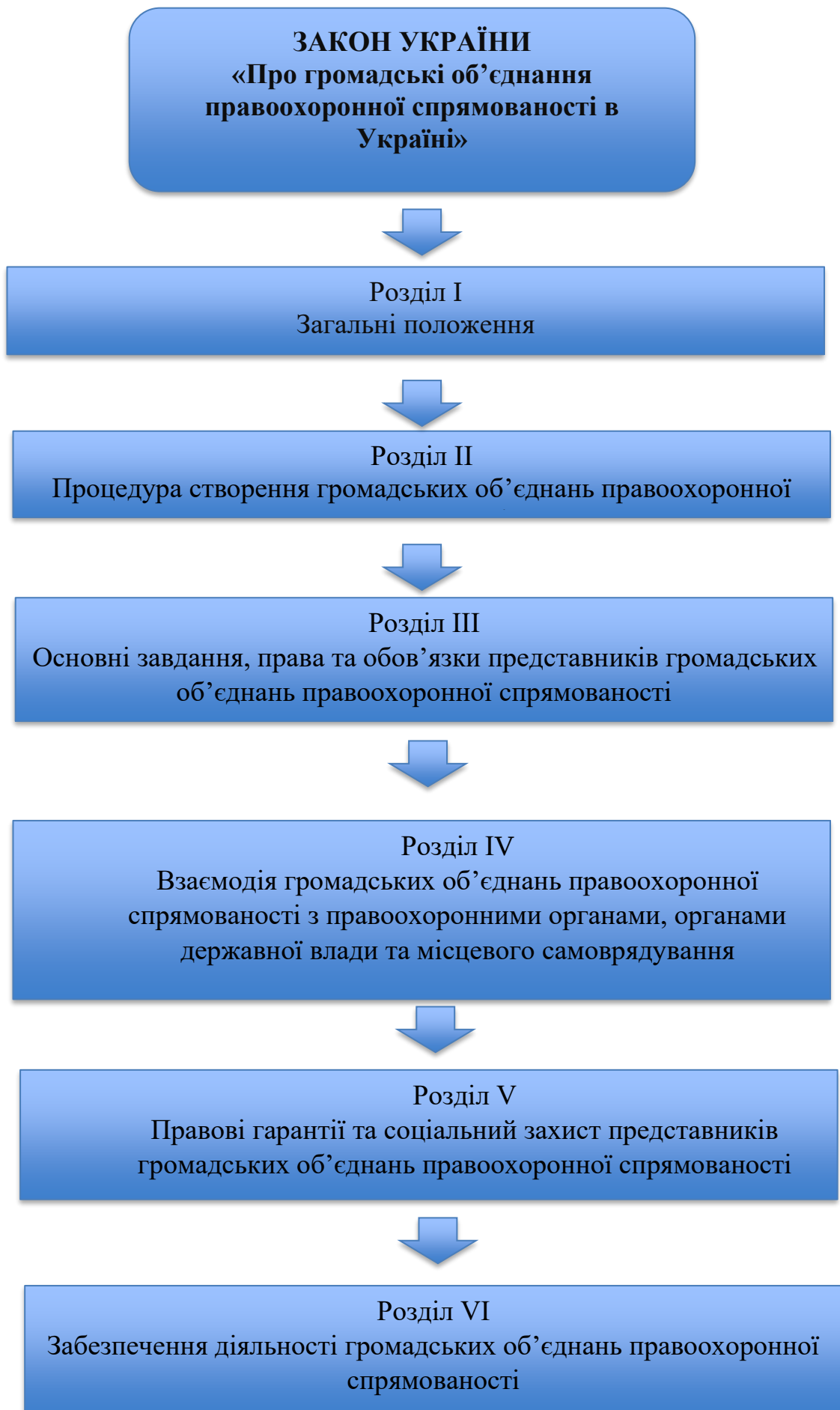
Класифікація ГОПС за наступними критеріями:

Форми взаємодії поліції та громадянського суспільства

Розділ VII

Нагляд і контроль за дотриманням законодавства громадськими
об'єднаннями правоохоронної спрямованості

Розділ VII

Діяльність громадських об'єднань правоохоронної
спрямованості в Україні, під час дії режиму воєнного стану

Розділ IX

Прикінцеві положення

